

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİNDEKİ TÜRKÇE
DERSLERİNDE UYGULANAN SESSİZ OKUMA
ETKİNLİĞİ İLE SESSİZ OKUMA ANINDA YAPILAN
DİNLEME ETKİNLİĞİNİN ÖĞRENCİLERİN OKUMA
BECERİSİNE ETKİSİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

FATİH ÇUHADAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Osman UYANIK

KONYA-2012

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİNDEKİ TÜRKÇE
DERSLERİNDE UYGULANAN SESSİZ OKUMA
ETKİNLİĞİ İLE SESSİZ OKUMA ANINDA YAPILAN
DİNLEME ETKİNLİĞİNİN ÖĞRENCİLERİN OKUMA
BECERİSİNE ETKİSİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

FATİH ÇUHADAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Osman UYANIK

KONYA-2012

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı	Fatih ÇUHADAR
Numarası	115213011001
Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi / Türkçe Eğitimi
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tezin Adı	Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Türkçe Derslerinde Uygulanan Sessiz Okuma Etkinliği İle Sessiz Okuma Anında Yapılan Dinleme Etkinliğinin Öğrencilerin Okuma Becerisine Etkisinin Karşılaştırılması

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

F. Çuhadar

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatih ÇUHADAR		
	Numarası	115213011001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi / Türkçe Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
	Tez Danışmanı	Yard. Doç. Dr Osman UYANIK		
Tezin Adı	Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Türkçe Derslerinde Uygulanan Sessiz Okuma Etkinliği İle Sessiz Okuma Anında Yapılan Dinleme Etkinliğinin Öğrencilerin Okuma Becerisine Etkisinin Karşılaştırılması			

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Türkçe Derslerinde Uygulanan Sessiz Okuma Etkinliği İle Sessiz Okuma Anında Yapılan Dinleme Etkinliğinin Öğrencilerin Okuma Becerisine Etkisinin Karşılaştırılması başlıklı bu çalışma 31.08.2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Yard. Doç. Dr.	Osman UYANIK	
Doç. Dr.	Mehmet KIRBIYIK	
Yard. Doç. Dr.	Rıdvan ÖZTÜRK	

ÖN SÖZ

Türkçenin âşıklarından Nihad Sami Banarlı “Ataların bize miras bıraktığı en güzel iki şeyden biri bugünkü Türk vatanı ise ikincisi Türkçedir.” diyor. Tıpkı Mustafa Kemal Atatürk’ün “Ülkesinin yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.” dediği gibi dil ile vatanı birbiriyle eşleştiriyor ve birbirinden ayrılmaz iki önemli değer olarak belirtiyor.

Bu çalışma atalarımızın bize bıraktığı miras olan dilimize sahip çıkmak ve onu geliştirebilmek maksadıyla Türkçe öğretimi üzerine yapılmıştır. Yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgilerini ve zamanını benimle paylaşan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Osman UYANIK’a sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Fatih ÇUHADAR

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatih ÇUHADAR		
	Numarası	115213011001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi / Türkçe Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yard. Doç. Dr Osman UYANIK		
Tezin Adı	Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Türkçe Derslerinde Uygulanan Sessiz Okuma Etkinliği İle Sessiz Okuma Anında Yapılan Dinleme Etkinliğinin Öğrencilerin Okuma Becerisine Etkisinin Karşılaştırılması			

ÖZET

Bu çalışma mesleki eğitim merkezlerindeki Türkçe derslerinde uygulanan sessiz okuma ve sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinliklerinin, öğrencilerin anlama düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın temelini “Sessiz okuma ve sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinliklerinden hangisi öğrencilere anlama becerisi kazandırmada daha etkilidir?” sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmada, sessiz okuma ve sessiz okuma anında dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinliklerindeki anlama düzeylerinin öğrencilerin mesleklerine göre değişiklik gösterip göstermediği sorusuna da cevap aranmıştır.

Bu sorulara cevap bulabilmek için 2011–2012 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Ankara ili Altındağ ilçesi Siteler Mesleki Eğitim Merkezi’nde

öğrenim gören IV. dönem otomotiv elektro mekanikerliği alanı, güzellik ve saç bakım hizmetleri alanı ile metal teknolojisi alanı öğrencileri üzerinde deney ve kontrol grubu oluşturularak eğitim çalışmaları yürütülmüş ve veri toplanmıştır. Araştırmada yöntem olarak öntest-sontest kontrol gruplu model kullanılmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalamalar, frekanslar ve t-testi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda sessiz okuma anında dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) yöntemi uygulanan deney grubunun sontest puan ortalaması, sessiz okuma yöntemi uygulanan kontrol grubunun sontest puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) yönteminin, okuduğunu anlamada sessiz okuma yönteminden daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sessiz Okuma, Sessiz Okuma Anında Dinleme, Sesli Okuma, Mesleki Eğitim Merkezi

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü**

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatih ÇUHADAR		
	Numarası	115213011001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi / Türkçe Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yard. Doç. Dr Osman UYANIK		
	Tezin İngilizce Adı	The Comparison Of The Effect Of Listening Activity Through Silent Reading To The Learners' Reading Skills With The Silent Reading Activity Applied In Turkish Lessons At Vocational Educational Centers		

SUMMARY

This study has been carried out to determine the effect of silent reading and listening activities through silent reading (loud reading by the teacher) to the understanding levels of learners in Turkish lessons at Vocational Education Centers.

The fundamental question triggering the study is “Which one is more effective in teaching comprehension skills, silent reading or listening through silent reading (loud reading by the teacher)?”

Moreover, the question whether the comprehension level of the learners in silent reading and listening activities through silent reading (loud reading by the teacher) changes in accordance with their occupations has been tried to answer.

In order to reply these questions, experiment and control groups were constituted with the IV. Grade students in the departments of Automotive

Electro Mechanics, Beauty and Hair Care, Metal Technology of Siteiler Vocational Education Center in Altındağ, Ankara in the second term of 2011-2012 Educational Year and data was collected after studying with the two groups. As for the method of the study, pre-test and post-tests with the control group were applied. To analyze the data, means, frequencies, and t-test were computed.

As a result of the study, the means of the experiment group implementing listening through silent reading (loud reading by the teacher) has been measured to be significantly higher than the means of the control group implementing silent reading. To sum up, the fact that listening through silent reading (loud reading by the teacher) is more effective in understanding than silent reading has come out.

Key Words: Silent Reading, Listening through Silent Reading, Loud Reading, Vocational Education Center

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Bilimsel Etik Sayfası	iv
Tez Kabul Formu	v
Ön söz	vi
Özet	vii
Summary	ix
İçindekiler.....	xi
Tablolar Listesi	xiv
Şekiller Listesi	xv
1. BÖLÜM	1
1.1. Giriş	1
1.1.1. Problem Durumu	1
1.1.2. Alt Problemler	2
1.1.3. Araştırmanın Amacı	2
1.1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.1.5. Varsayımlar	4
1.1.6. Sınırlılıklar	4
1.1.7. İlgili Kaynaklar	5
1.1.8. Tanımlar	9
2. BÖLÜM	10
2.1. Kavramsal Çerçeve	10
2.1.1. Okuma ve Tanımı	10
2.1.2. Okumanın Meydana Gelişi	14
2.1.3. Okuma Öğretiminin Amaçları	18
2.1.4. Okumayı Etkileyen Faktörler	22
2.1.4.1. Okuyucu	22
2.1.4.2. Metin	23
2.1.4.3. Çevre	25
2.1.5. Okuma Türleri	27

2.1.5.1. Sesli Okuma	27
2.1.5.1.1. Sesli Okumanın Yararları	30
2.1.5.1.2. Sesli Okumada Dikkat Edilecek Hususlar	32
2.1.5.2. Sessiz Okuma	37
2.1.6. Okuma Kazanımları	40
3. BÖLÜM	42
3.1. Araştırmanın Yöntemi	42
3.1.1. Araştırmanın Modeli	42
3.1.2. Çalışma Evreni ve Örneklem	43
3.1.3. Veri Toplama Aracı	44
3.1.4. Verilerin Analizi	44
3.1.5. Süre ve Olanaklar	45
4. BÖLÜM	46
4.1. Bulgular ve Yorum	46
4.1.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı	46
4.1.2. Deney ve Kontrol Gruplarının Sontest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı	48
4.1.3. Deney Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı	50
4.1.4. Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı	51
4.1.5. Öğrencilerin Mesleklerine Göre Öntest ve Sontest Puanları Başarı Dağılımı	52
5. BÖLÜM	56
5.1. Sonuç ve Öneriler	56
5.1.1. Sonuçlar	56
5.1.2. Öneriler	57

KAYNAKÇA	58
EKLER	62
ÖZ GEÇMİŞ	106

Tabloların Listesi

Tablo-1: Sesli Okuma ve Sessiz Okumanın Karşılaştırılması	39
Tablo-2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Dağılımı	43
Tablo-3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Mesleklerine Göre Dağılımı	44
Tablo-4: Öntest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı	46
Tablo-5: Öğrencilerin Öntest Sorularını Cevaplama Yüzdeleri ve Frekans Dağılımı	47
Tablo-6: Sontest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı	48
Tablo-7: Öğrencilerin Sontest Sorularını Cevaplama Yüzdeleri ve Frekans Dağılımı	50
Tablo-8: Deney Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarının Karşılaştırılması	51
Tablo-9: Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarının Karşılaştırılması	51
Tablo-10: Deney Grubundaki Mesleklerin Öntest Puanlarının Karşılaştırılması ...	52
Tablo-11: Deney Grubundaki Mesleklerin Sontest Puanlarının Karşılaştırılması ...	53
Tablo-12: Kontrol Grubundaki Mesleklerin Öntest Puanlarının Karşılaştırılması...	53
Tablo-13: Kontrol Grubundaki Mesleklerin Sontest Puanlarının Karşılaştırılması..	54

Şekillerin Listesi

Şekil-1: Okumanın Meydan Gelişi	18
Şekil-2: Öğrencilerin Öntest Sorularına Verdiği Doğru Cevap Dağılımları	47
Şekil-3: Öğrencilerin Sontest Sorularına Verdiği Doğru Cevap Dağılımları	49
Şekil-4: Öğrencilerin Mesleklerine Göre Öntest ve Sontest Puan Dağılımları	54

1. BÖLÜM

1.1. Giriş

Bilgi ve teknolojinin sürekli gelişip değiştiği günümüzde bireyin ve toplumun geleceği bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma becerisine bağlıdır. Bu becerilerin kazanılabilmesi ancak çağdaş bir eğitim ile mümkündür. Çağdaş eğitim çağın ihtiyaçlarına cevap verebildiği ve güncel gelişmeleri öğretim program ve yöntemlerine uyarlayabildiği oranda başarıyı yakalayabilir.

Okuma temel becerisini öğrenme, çocuğun okul sürecinde karşılaştığı en önemli görevlerden biridir. Okuma becerisi, diğer disiplinlerin öğrenimi için gerekli olan ön koşuldur. İyi bir okuma becerisine sahip olmayan çocuk, matematik, sosyal bilgiler, fen ve diğer disiplinlerin öğrenimini gerçekleştiremez (Aktaran: Yıldırım, 2010: 4).

Bu çalışma çağdaş eğitimin önemli bir parçası olan okuma becerisini kazandırma düşüncesiyle hazırlanmıştır.

1.1.1. Problem Durumu

Araştırmada çözülecek problem durumu belirlenirken bazı kıstaslara uyulması gerekir. Araştırmanın tamamlanabilmesi, sorunsuz bir şekilde ilerleyebilmesi için problem durumunun ve araştırmacının özelliklerinin elverişli olması gerekir.

Araştırmanın en önemli ve o kadar da güç aşamalarından birisi, hiç kuşkusuz ‘uygun bir problem’ seçimidir. O kadar ki uygun bir problem seçmenin, onu çözmekten daha zor olduğu bile söylenebilmektedir (Karasar, 2007: 55).

Araştırmamızda problem önce genel çizgileriyle belirlenmiş, peşinden sınırlandırılmış, son olarak da tanımlanmıştır.

Problemi tanımlamak, her zaman, sanıldığı kadar kolay olmaz. Başlangıçta, araştırmacının, problem hakkındaki görüşleri dağınık, genel ve bazen de birbirleriyle çelişkili olur. Bu, bilimsel araştırmanın doğasındaki karmaşıklığın bir ürünüdür. Ancak bu görüşler bir düzene sokulmadan, yani çözülmek istenen problem, açık ve seçik olarak bilinmeden atılacak her adım, açık denizde pusulasız ve haritasız, hangi yöne gideceğini bilmeden yol almak zorunda kalan bir geminin hareketleri gibi “gelişigüzel” olmaktan ileri gidemez. Bu ise, problemi çözeceği yerde, onu, belki de biraz daha artırabilir (Karasar, 2007: 66).

Araştırmanın problemi, çözülebilirlik, önemlilik, yenilik gibi ölçütler göz önünde bulundurularak tespit edilmiştir. Araştırmacının alanında yeterliği, yöntem ve tekniklerde yeterliği, ilgi yeterliği gibi ölçütlerin uygun olması ve zaman ile olanakların yeterliğinin gözden geçirilerek planlanmasıyla problem durumu belirlenmiştir.

Bu araştırmada çözümü üzerinde durulacak problem şu şekildedir: Mesleki eğitim merkezlerindeki Türkçe derslerinde uygulanan sessiz okuma ve sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinliklerinden hangisi öğrencilerin anlama becerilerini geliştirmede daha etkilidir?

1.1.2. Alt Problem

- Öğrencilerin sessiz okuma ve sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) becerileri mesleklerine göre değişiklik göstermekte midir?

1.1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı mesleki eğitim merkezlerinde öğrenim gören öğrencilerin, Türkçe derslerinde uygulanan sessiz okuma ve sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinliklerinden hangisiyle daha iyi anlama becerilerini kazandıklarını göstermektir.

1.1.4. Araştırmanın Önemi

Araştırmacı, her şeyin nedenlerini soran, eleştirerek okuyan, dinleyen, tartışan ve sürekli olarak hoşnutsuzluk alanlarını saptamaya çalışan biridir. İyi bir araştırmacı, bunu yaparken, önemli gördüğü problemleri, aklına geldikçe, bir fiş üzerine kaydederek, daha sonraki çalışmalarında yararlanmak üzere, bir ‘problem karteksi’ hazırlar. Problem seçerken araştırmacının; doğa ve toplum gibi ana kaynaklar yanında, önceki araştırmacıların hazırladıkları raporlar, araştırma ansiklopedileri, tez’ler, danışman öğretim üyeleri, gazete ve dergiler de başvurabileceği önemli kaynaklardır. Araştırma problemi olmaya aday konularda alanyazın (literatür) taraması, adeta kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu yolla, hem problem daha iyi tanınmış olur, hem de, özellikle, bu alanda yapılan (varsa) öteki araştırmalar değerlendirilmiş, onlardan yararlanılmış olur. Böylece daha verimli bir çalışma düzeni gerçekleştirilir (Karasar, 2007: 55). Nitelikli bir araştırmacı çevresine karşı eleştirel gözle bakabilen, problem alanlarını tespit edip problem çözümüne yönelik sistematik hareket edebilen kişidir.

Mesleki eğitim merkezlerinde öğrencilere genel meslek derslerinin yanında kültür dersleri de verilmektedir. Türkçe dersi de bu derslerden birisidir. Öğrenciler haftalık 10 saat ders görmekte ve bunun 2 saati Türkçe dersine aittir.

Mesleki eğitim merkezlerine yönelik çeşitli alanlarda yüksek lisans ve doktora tezleri hazırlanmıştır. Gerek öğrenciler gerekse de okul ve öğretim programları üzerine yapılan bu araştırmalar içinde Türkçe dersine yönelik herhangi bir çalışma yoktur.

Türkçe dersi ve anadili öğretimi üzerine okul öncesi eğitim kurumlarında, ilköğretimde, açık ilköğretimde, ortaöğretimde, üniversite düzeyinde ve özel eğitim alanlarında yüksek lisans ve doktora tezi çalışmaları bulunmaktadır. İlgili literatürün taranması sonucu yaygın eğitim kurumlarında böyle bir çalışmanın olmaması araştırmacı tarafından fark edilmiş, araştırma yapma ihtiyacı hissedilmiş ve bu eksiklik araştırmacı için güdüleyici olmuştur. Çalışmamız bu alanda yapılan ilk

çalışma olması açısından ayrıca bir önem taşımaktadır. Öncü bir çalışma olabilme özelliği de bulunmaktadır.

1.1.5. Varsayımlar

- Araştırmada kullanılan örneklemin, evreni temsil ettiği düşünülmektedir.
- Öğrenciler için seçilen ve hazırlanan okuma metinlerinin öğrencilerin düzeylerine uygun olduğu düşünülmektedir.
- Araştırmada kullanılan ölçme aracının, öğrencilerin okuma becerisi kazanma düzeyini doğru ölçeceği düşünülmektedir.
- Araştırma sürecinde kontrol altına alınamayan değişkenlerin tüm grupları aynı ölçüde etkilediği düşünülmektedir.
- Eğitim uygulamaları ve ölçme aracı uygulanırken öğrencilerin aynı düzeyde güdülendikleri varsayılmaktadır.
- Ölçme aracındaki soruların cevaplanması için öğrencilere verilen sürenin yeterli olduğu düşünülmektedir.
- Grupların okuma becerilerinin denk olduğu varsayılmıştır.

1.1.6. Sınırlılıklar

- Çalışmamız 2011/2012 eğitim ve öğretim yılı bahar yarıyılında Ankara ili Altındağ ilçesi Siteler Mesleki Eğitim Merkezi'nde öğrenim gören deney ve kontrol gruplarını oluşturan IV. Dönem öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırma bulguları deney ve kontrol gruplarına araştırma süresince uygulanan metinlerle ve ölçme araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.1.7. İlgili Kaynaklar

Fox'a göre, bir araştırma problemi için genellikle, iki tür kaynak vardır. Bunlardan biri kavramsal yazını içeren kitap vb'leri, ötekiler ise araştırma yazını oluştururan ilgili araştırma raporlarıdır (Aktaran: Karasar, 2007: 65).

Kavramsal yazını içeren kitaplardan, araştırma süresince yararlanılanlar araştırmanın kaynakça bölümünde verilmiştir. Türkçe öğretimine ait kitapların "okuma" bölümlerinden kuramsal bilgiler oluşturulurken yararlanılmıştır.

"Problem alanının bütünleştirilmesi, sınırlandırılması ve tanımlanması aşamalarında, ilgili kaynakların (alanyazın'ın) taranması önemli bir yer tutar." (Karasar, 2007: 65).

Araştırma probleminin berraklaşması için yapılan alanyazın taramasının ve konuyu uzun uzadıya düşünmenin büyük yararı vardır. (Karasar, 2007: 66)

Problemin tanımlanıp amaçların belirlenmesi kaynak taramasını gerekli hatta zorunlu kılmaktadır. Araştırmacı tarafından yapılan kaynak taraması sonucu okuma türlerinden sesli okuma ve sessiz okumanın etkililiğinin karşılaştırılmasıyla ilgili bir adet yüksek lisans tezi bulunmuştur. Okuma konusundaki araştırmalar daha çok öğrencilerin kullandığı okuma yöntem ve stratejilerinin etkililiği üzerine yapılmış bulunmaktadır. Okuma becerilerinin artırılması ve geliştirilmesi üzerine de değişik araştırmalar yapılmıştır.

Ülkemizde "okuma" üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Okuma, enine boyuna değişik açılardan irdelenmiştir. Bu araştırmalarda genel olarak okuma alışkanlıkları, okumayı etkileyen faktörler, okumayı arttırıcı yöntemler ve okuma programları incelenmiştir. Okulöncesi eğitim basamağından yükseköğretime kadar eğitimin hemen hemen her düzeyinde "okuma" araştırma konusu olarak ele alınmıştır.

Okuma alışkanlıkları ve kütüphane kullanımının konu edildiği araştırmalardan birkaçı şunlardır: Hanedar (2011), araştırmasında 8. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı ve okuduğunu anlama becerileri üzerinde dururken, Bayis (2010) çalışmasında 4. 5. 6. ve 7. sınıf ilköğretim öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanım alışkanlıklarını incelemiştir. Sevmez (2009) ise çalışmasını üniversite düzeyinde yapmış ve Türkçe öğretmen adaylarının okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımlarını araştırmıştır.

İlköğretim okullarında uygulanan Türkçe dersi öğretim programlarının okuma alanının inceleme konusu yapıldığı çalışmalardan bazıları ise şunlardır: Samancı (2009), çalışmasında İlköğretim ikinci kademe Türkçe programındaki okuma alanı kazanımlarını öğretmen görüşleriyle değerlendirirken, Diren (2010) 8. sınıfların, Ertürk (2008) ise 6. sınıfların Türkçe dersi öğretim programındaki okuma alanı kazanımlarını bu programın uygulayıcısı öğretmenlerin görüşlerine başvurarak değerlendirmiştir.

Okuma-öğrenme strateji, yöntem ve tekniklerini kullanarak okumanın nasıl daha etkili olabileceğinin araştırıldığı çalışmalardan bazıları şunlardır: Temizkan (2007), ilköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde okuma stratejilerinin okuduğunu anlama üzerindeki etkisini araştırırken, Çöğmen (2008) ise eğitim fakültesi öğrencilerinin kullandıkları okuduğunu anlama stratejilerini araştırmıştır. Ayçin (2009), İSOTEG tekniğinin beşinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama başarısı ve okumaya yönelik tutumları üzerine etkisini yatılı ilköğretim bölge okulunda öğrenim gören öğrenciler üzerinde araştırmış, Bozkurt (2005) ise hikâye haritası yönteminin okuduğunu anlama düzeyine etkisini araştırmasında incelemiştir.

Eğitim kuram ve yaklaşımlarının da okuma üzerinde nasıl bir etkisi olduğu araştırmacılar tarafından inceleme konusu yapılmıştır. Hamzadayı (2010), bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımının, Küçükavşar (2010) ise yapılandırmacı yaklaşımın Türkçe eğitiminde okuduğunu anlama becerileri üzerine etkisini araştırmıştır.

Okuduğunu anlama becerisi bazı değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Köseoğlu (2011), ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin, Sert (2010) ise ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelerken, Kaldan (2007), ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde okuduğunu anlama becerilerini etkileyen ekonomik ve demografik faktörler üzerine çalışmıştır.

Okunan metin türlerinin anlamayı etkileyip etkilemedikleri de araştırmacılarca sorgulanan konular arasındadır. Güneyli (2003), Sidekli (2005) ve Palavuzlar (2009) metin türlerine, öğretici ve öyküleyici metinlere, hikâye ve deneme türü metinlerine göre okuduğunu anlama becerilerini incelemiştir.

Çocuk edebiyatı kitapları ve ders kitaplarındaki metinlerin görselleştirilmesinin de okuduğunu anlama üzerindeki etkisi araştırılan konular arasındadır. Karakuş (2006), çocuk edebiyatı ürünlerinin okuma gelişimine etkisini, Ateş (2006) de ilköğretim dördüncü sınıf ders kitapları metinlerindeki görsellerin okuduğunu anlama ve özetlemeye etkisini araştırmıştır.

“Okuma” üzerine yapılan araştırmalara eğitimin değişik kademelerinde de rastlamak mümkündür. Örgün eğitim kapsamında eğitim veren okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve özel eğitim kurumlarında “okuma” üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Akyol (2011) çalışmasında, 2005 yılında yenilenen ilköğretim Türkçe dersi 6. 7. 8. sınıflar öğretim programında eleştirel okumanın yer alma durumunu araştırmıştır. Bölükoğlu (1999) ise ortaöğretim kademesinde yaptığı çalışmasında, yabancı dil ağırlıklı öğretim uygulayan Gönen Ömer Seyfettin Süper Lisesi ve Gönen Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi hazırlık sınıflarında okutulan Türkçe derslerinde okuma eğitimini araştırmıştır. Topuzkanamış (2009) yükseköğretim düzeyindeki öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmasında öğretmen adaylarının okuduğunu anlama ve okuma stratejilerini kullanma düzeylerini incelemiştir. Zihinsel engelli öğrencilerin eğitim gördüğü özel eğitim kurumlarında da

öğrencilerin okuma becerileri üzerine araştırmalar yapılmıştır. İnce (2007), çalışmasında zihinsel engelli öğrencilere okuduğunu anlama becerilerinin öğretilmesinde işbirlikli öğrenme yaklaşımı ile sunulan öğretim programının etkililiğini araştırmıştır.

Örgün eğitime dâhil olan kurumlarda “okuma” üzerine çalışmalar yapılmışken yaygın eğitim kurumlarında okuma konusu üzerine hatta Türkçe dersi üzerine herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görölmüştür. Bununla birlikte örgün eğitim kurumlarından olan ilköğretim okullarında okuduğunu anlamada sesli ve sessiz okuma türlerinden hangisinin daha etkili olduğunun karşılaştırıldığı bir adet çalışma bulunmaktadır. Akar (2009) “Sesli ve Sessiz Okumanın Anlamaya Etkisi Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında sesli ve sessiz okumanın anlamaya olan etkisini incelemiştir. 33 ilköğretim 8. sınıf öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmasında öntest-sontest kontrol gruplu model kullanmıştır. Veri toplama aracı olarak anket ve başarı testi formlarından faydalanmıştır. Çalışmasının sonucunda ise sessiz okumanın anlama üzerinde etkisinin sesli okumaya göre daha fazla olduğunu tespit etmiştir.

1.1.8. Tanımlar

Okuma: Okuma, gözün satırlar üzerinde sıçraması sonucu kelime şekillerini görerek bunların anlamlarını kavrama ve seslendirmedir (Öz, 2001: 193).

Sesli okuma: Sesli okuma, gözle algılanıp zihinle kavranan kelime ve kelime gruplarının konuşma organları tarafından seslendirilmesidir (Özbay, 2007: 18).

Sessiz okuma: Sessiz okuma, kelimeleri ve cümleleri seslendirmeden gözle takip ederek yapılan okumadır (Güneş, 2007: 156).

Mesleki eğitim merkezi: Mesleki Eğitim Merkezleri çıraklık eğitimi uygulama kapsamına alınan il ve meslek dallarında aday çırak, çırak, kalfa ve ustalara eğitim vermek ve çeşitli meslek kursları açmak suretiyle sanayimizin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara insan gücünü yetiştirmek amacıyla açılan eğitim kurumlarıdır (Resmî Gazete, 2001).

Çıraklık eğitimi: Çıraklık eğitim sistemi, ilköğretim okulunu bitirmiş ve 14 yaşını doldurmuş, çeşitli sebeplerle örgün eğitim kurumlarına devam etmeyip çıraklık sistemiyle bir meslek kazanmak ve geleceğini kurmak isteyen gençlerin tercih ettiği bir sistemdir (MEB, 2005: 4).

2. BÖLÜM

2.1. Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde, araştırmanın kapsamında yer alan okuma, okuduğunu anlama, okumaya etki eden faktörler, sesli okuma, sessiz okuma literatüre dayalı olarak açıklanmıştır. Bulguların yorumlanmasına katkıda bulunabilecek açıklamalar yapılmıştır.

2.1.1. Okuma ve Tanımı

İnsanlar bilgi edinirken değişik yollara başvurarak bunu gerçekleştirirler. Okuma insanların bilgi edinmek istediklerinde en çok yararlandıkları, en yaygın kullandıkları öğrenme alanıdır. Cemiloğlu'na göre bilgi edinmenin temeli okumaya dayanmaktadır (Cemiloğlu, 2004: 164).

Yazılı dil günlük hayatımızın önemli bir parçasıdır. Yazılı iletişimin de temel ögesi okumadır. Bireyin etkili bir iletişim kurabilmesi için okuma becerisine sahip olması gerekir. Günlük hayatımızı düzenleyip kolaylaştıran uyarı işaretleri, trafik levhaları, reklâm tabelaları ve ilanların hepsi bizim görme ve okuma yeteneğimize hitap etmektedir. Demirel'e göre, okuma bireysel bir etkinlik olmaktan çok toplumla ilgilidir. Bireyler topluma uyabilmek için okurlar (1999: 51). Okuma yazma bilmeme, yanlış iletişim kurma veya iletişim kuramama hayatımızda pek çok aksaklığa yol açabilmektedir.

Okuma, Türkçe dersi için de ayrı bir öneme sahiptir. Türkçe öğretiminde kullanılan metinler büyük çoğunlukla "okuma" öğrenme alanımıza yöneliktir. Ayrıca bu durum sadece Türkçe dersi için değil pek çok ders için de geçerlidir. Bunun için okuma bir ihtiyaç olarak algılanmalıdır.

Çocuklar bugün sinema, televizyon, radyo vb. iletişim araçlarından görme ve işitme yoluyla birçok bilgi, beceri ve hatta görüş ve tutum edinebilmektedirler.

Ancak bu, çocukların yetişmesi için yeterli değildir. Çünkü yetişmekte olan bir kişi, çok daha geniş ve zengin bilgi kaynaklarına erişmek, bu kaynaklardan kendi ihtiyacına göre yararlanmak ister. Bu da ancak okuma ile olabilir. Bu bakımdan, okumanın eğitimdeki yeri ve rolü büyüktür.

Öte yandan, öğretim de büyük ölçüde okumaya dayanır. Başka bir deyişle, hemen hemen bütün dersler, iyi bir okuma beceri ve alışkanlığı kazanmış olmayı gerektirir (Kavcar vd., 1998: 41).

Farklı araştırmacılar tarafından, okumanın değişik yönlerinin ön plana çıkarıldığı tanımlar yapılmıştır. Öz, okumanın gözün satırlar üzerinde sıçraması sonucu kelime şekillerini görerek, bunların anlamlarını kavrama ve seslendirme olduğunu belirtir (Öz, 2001: 193). Okuma, bir yazıyı, sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve öteki öğeleriyle görme, algılama ve kavrama sürecidir. Sesli okuma durumunda buna dudak, dil ve gırtlak gibi ses organlarının işlevi de katılır. İyi okuma, gözün, zihnin ve ses organlarının iyi bir eşgüdüm içinde çalışmasına bağlıdır. Okurken önce yazıdaki görsel simgeleri, yani sözcüklerin biçimlerini tanımaya çalışırız. Bu tanıma, birtakım çağrışımlara yol açar, bunun bir sonucu olarak zihnimize yeni anlamlar uyanır. Bu anlamlarla daha önce edinmiş olduğumuz kavramlar arasında bir bağlantı kurarız, yazıyı seslendiririz (Kavcar vd., 1998: 41).

Güneş (2007: 140–141) okumayı, “Okuma, yazıları görme, algılama, düşünme, anlama, ilişkilendirme, eleştirme, zihinde yapılandırma gibi göz ve beynin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreç.” olarak tanımlamaktadır. Güneş, tanımında okumanın karmaşık bir süreç olduğunu belirtir. Bu karmaşıklıktan kasıt ise okumanın gerçekleşmesi için pek çok faktörün etkili olduğudur. Yine okumayı karmaşık bir yapıya sahip olmakla açıklayan Dökmen ise okumanın sadece bir bilim dalının sınırları içinde değil disiplinler arası bir yaklaşımla tanımlanması gerektiğini belirtir: Hemen bütün davranış alanlarında olduğu gibi, okuma etkinliği de çok boyutlu, karmaşık bir yapıya sahiptir. Eğer insanların okumayı ne şekilde öğrendiklerini, ellerine aldıkları bir kitabı nasıl okuduklarını, ne okuduklarını ve ne

kadar okuduklarını incelemek istiyorsak, konuya herhâlde, disiplinler arası bir yaklaşımla yaklaşmamız gerekecektir. Çünkü burada sorulan sorular, sadece tek bir bilim dalının sınırları içinde ele alınamayacak kadar kapsamlıdır. Okuma etkinliğinin en azından, psikolojik, sosyolojik, ekonomik, antropolojik ve eğitsel boyutta ele alınması gereklidir. Bu noktada söz konusu bu beş boyutun, okuma etkinliğinde birbirlerinden bağımsız olarak yer almadıklarını belirtmek gereklidir. Psikolojik, sosyolojik, ekonomik, kültürel ve eğitsel faktörler, birbirleriyle karşılıklı etkileşimde bulunarak, zaman zaman da birbirleriyle çakışarak okuma etkinliğini ortaya çıkarırlar (Dökmen, 1994: 9). Okumanın karmaşık bir süreç olduğu Yıldız'ın da tanımında geçmektedir: Okuma etkinliği, yazıdaki duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi fizyolojik, zihinsel ve ruhsal yönleri bulunan karmaşık bir süreçtir (Yıldız vd., 2008: 115).

Okumanın bir iletişim süreci olduğunu belirten Dökmen, okumaya iletişim süreci açısından baktığında şunları söylemektedir: Kitap okuma etkinliği, her şeyden önce bir iletişim sürecidir. Çünkü yazarın verdiği mesaj, kitap, gazete ya da benzeri bir yolla okuyucuya iletilmektedir. Okuyucunun okuyabilmesi ve okuduğunu öğrenebilmesi, hep bu iletişim sürecine dayanır. Okuma etkinliği, yazarın bilgi üretmesine, okuyucunun ise bunu anlamasına dayandığına göre, burada okuma olayının bir tür iletişim kabul edildiği açıktır (Dökmen, 1994: 10). Sever de tanımında iletişim kavramından bahsederek okumayı şöyle açıklar: Yazar duygu ve düşünce evreninde oluşturduğu anlam birikimini, dil dediğimiz simgeler sistemi aracılığı ile işaretlere dönüştürür ve metin olarak okura sunar. Okur bu işaretleri önce görür, gerekirse seslendirir ve anlamlarını kavrar. Metin ile okur arasındaki bu etkileşimde, yazarın kafasındaki anlam, okura aktarılmış olur. Bu bağlamda düşünüldüğünde, okuma, yazarla okur arasında doğan bir iletişim sürecidir. Bu sürecin etkililiği, okurun da bir takım becerilere sahip olmasını gerektirir (Sever, 2004: 13).

Akyol (2007: 15), tanımında okumanın bir çeşit alışveriş olduğundan bahseder: Okuma, okuyucu ve yazar arasında uygun bir ortamda gerçekleşen görüş

alışverişidir. Bu süreçte okuyucu metni anlamaya uğraşmakta ve anladıklarıyla ön bilgilerini birleştirerek yeni anlamlar ortaya koymaya çalışmaktadır.

Okuma işlemi gözlerin ve ses organlarının çeşitli hareketleri zihnin yazılı sembolleri anlamasıyla oluşur. Okuma yoluyla, yazar ile okuyucu arasında bir bağ kurulur ve yazarın iletmek istediği mesajın ne olduğunu anlaması istenir (Demirel, 1999: 50). Bu tanımda da görüldüğü gibi okuma, tek taraflı değil yazar ve okuyucu arasında karşılıklı gerçekleşen bir süreçtir.

Okumanın niteliklerinden birisi de öğrenme süreci olmasıdır diyen Sever, bu konuda şunları aktarmaktadır: Öğrenme ve bilgilenmenin en temel yollarından biri de “okuma”dır. Okuma, yalnızca öğrencilerin değil, herkesin geniş bir bilgi evrenine açılması, düşünce ve duyarlılığını geliştirmesi, toplumla sağlıklı bir iletişime girmesi için başvurması gereken etkili bir öğrenme yoludur (Sever, 2004: 15).

Okuma, bireylerin kişiliğini, değerlerini, ilgisini de etkiler. Bu etkileme duyuşsal boyutlu değişmelere neden olabilir. Özellikle yazınsal metinler, insanlığın duygu ve düşünce birikimini en zengin ve etkili biçimde ortaya koyan ürünlerdir. Okunması, bireyleri çeşitli duygu, düşünce ve eylem biçimleriyle karşılaştırır. Bu bağlamda okuma, bireylerin –arınma (katrsis) sağlama, iç görü ve hoşgörü kazanma, özdeşim kurma vb.- duyuşsal boyutlu davranışlar kazanmasında ve beğeni düzeylerinin yükseltilmesinde etkili olan bir süreçtir (Sever, 2004: 17).

Okumanın bir başka anlamı da okuryazar olmaktır. Kişinin bilgili olup olmadığının anlatılmak istendiği “okumuş adam” deyiminde de okuma kavramı geçmektedir. Okumanın, kişinin gelişimiyle alakasını göstermesinin yanında toplumların da gelişmişliğinin göstergesi olma özelliği vardır. Kitap okuma alışkanlıkları, kitap okuma oranları, yıllık kitap basım oranları, kütüphane sayıları ve kişi başına düşen kitap sayıları hep sosyoekonomik açıdan gelişmişlikle birlikte anılır ve bunun tespit aracı olarak kullanılır.

Maksim Gorki, fırıncı çırağı olduğu yıllarda, Tolstoy'un bir hikâyesini okurken adeta kendinden geçmişti. Bir ara havaya kaldırdığı kâğıda uzun uzun baktı ve şunları söyledi: “Kâğıdın içinde sihirli bir şey mi var acaba?” (Calp, 2005: 79).

2008 yılı ABD yapımı Okuyucu (The Reader) adlı filmde filmin başrol oyuncusu kadın yargılandığı mahkemede okuma yazma bilmediğinin ortaya çıkması için suçu üstlenip ömür boyu hapiste yatmayı göze alabiliyordu.

Yukarıda bahsedilen iki olay bizlere okumanın insan hayatında ne kadar etkili ve ne kadar önemli olduğunu anlatmaya yetmektedir. İşte okuma, yukarıdaki tanımlar ve açıklamalara göre sadece yazıları çözümlmek değil pek çok organı harekete geçiren çok boyutlu bir etkinlik, insanların bilgi kazanmalarında temel başvuru noktası, bir iletişim ve anlaşma süreci, insanların hayatlarını devam ettirebilmeleri için temel ihtiyaçlarından birisidir.

2.1.2. Okumanın Meydana Gelişi

Okumanın meydana gelebilmesi için gerekli olan ilk şart görmedir. Harfler, şekiller göz tarafından algılanmakta ve beyne iletilmektedir. Göz bir yazıyı okurken kelimeler üzerinde sıçrayarak ilerlemektedir ve kelimeler arasında duraklamaktadır. Bu duraklamalarda bilgi beyne iletilmektedir. Gözün, yazıları ve şekilleri görmesiyle başlayan bu süreç okumanın fiziksel boyutudur. Eğer okuyucu, metni sesli okuyacaksa bu süreçte seslendirme organları da gözle birlikte yer alır. Okumanın bu aşaması bazı fiziksel unsurların yardımıyla olmaktadır. Bunlar göz hareketleri, gözün kapsama alanı ve okunacak metinle göz arasındaki mesafedir.

Göz, okunacak metin üzerinde sıçramalar yapıp duraksayarak yazıyı görmektedir. Sanıldığı gibi aksine gözün yazının üzerinde kaymayıp sıçramalar yaptığı gerçekleştirilen deneylerle ispatlanmıştır (Arıcı, 2008: 13). Okuma sırasında göz, düz bir çizgi şeklinde kayarak değil, sıçramalarla ilerlemektedir. Göz satırın bir parçasını görmek için durmakta, onu almakta ve sıçrayarak ikinci parçasına geçmektedir (Güneş, 2007: 143). Göz satır üzerinde ne kadar hızlı sıçramalar yapar

ve geniş bir alanı görürse okuma o kadar iyi ve hızlı olur (Arıcı, 2008: 13) Açıklamalarda da görüldüğü gibi göz, metin üzerinde hareketlerini sıçramalarla gerçekleştirir. Bu sıçramalar da sesli okumada daha yavaş sessiz okumada daha hızlıdır. Bunun sebebi ise gözün gördüğü alanın seslendirebildiği alandan fazla olmasıdır.

Okurken göz bir yazıdaki harf ya da sözcükleri teker teker değil sözcükleri ya da sözcük kümelerini bir bütün olarak görür. Zihin de bu bütünlük içinde anlamı kavramaya çalışır. Okuma sırasında göz, düz bir hat boyunca ilerlemek yerine, sıçrama ve duraklamalar yapar. Gözün sıçrayış ve duraklamaları yazının güçlüğüne, satırların uzunluğuna, okuyucunun yaşına, olgunluğuna ve okuma amacına göre değişir. Göz, yaptığı her sıçrayışta satırın belli bir bölümünü görür. Buna görüş genişliği denir. Bu genişlik, hızlı bir okuyucuda 15–20 harflik bir alanı kapsar. Yavaş bir okuyucu da ise genişlik 6 harfe kadar düşer.

Okuma hızı, gözün satırlar boyunca yaptığı duraklama ve sıçramaların sayısı ile belirlenir. Gözün, sözcük biçim ya da kalıplara alışık olduğu durumlarda duraklama ve sıçramalar arasındaki süre azalır, böylece okuma hızı artmış olur. Ters durumda, gözün satırlar üzerinde ilerlemesi yavaşlar ve okuma hızı da düşer. Okuma öğretiminin bir amacı da bu hızı çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak artırmaktır. (Calp, 2005: 82–83).

Okumanın bir başka fiziksel unsuru da okunan materyal ile göz arasındaki mesafedir. Özbay (2007: 10) bu uzaklığı “okuma mesafesi” olarak tanımlar ve şunları söyler: Uygun nitelik alınının oluşabilmesi ve gözün çok yorulmaması için gerekli okuma mesafesi normal oda aydınlığında 30–40 cm olmalıdır.

Anlayarak okuma sürecinin birinci aşaması iyi okumak ise ikinci aşaması da okunan yazıyı kavramaktır (Demirel, 1999: 56). Okumak, kelimeleri görmek veya onları seslendirmek değildir. Okumanın asıl amacı anlamaktır. Hatta sadece anlamak da değil, okunanların değerlendirilmesi ve zihinsel becerilerin geliştirilmesidir. Okumanın zihinsel boyutunda, görülenlerin anlamlandırılması söz konusudur. Bu

süreçte, gözümüzle algıladığımız harfler ve şekiller beynimize iletilmekte ve oradaki karşılıklarıyla eşleştirilerek anlamlandırılmaktadır. Bu anlamlandırma işleminin kolay ve hızlı bir şekilde yapılması okuyucunun eski bilgilerine bağlıdır. Algılanan kelime veya şekil, tecrübelerle edinilmiş ve beynimizde yer etmişse anlamlandırılması da o derece kolay olacaktır. Yoksa bireyin ilk defa gördüğü bir şekil, zihninde yer etmemiş bir sembol, anlamını bilmediği bir kelime anlamlandırma ve telaffuz bakımından kolay olmayacaktır. Seslendirme esnasında kelimenin hecelenmesi ve kekelenmesi söz konusu olacaktır. Özbay bu durumu şöyle açıklar: Yeni bilgilerin tanınmasında önceki bilgilerin ve tecrübelerin önemi büyüktür. Önceden bir kelime ve bilgi hazinesine sahip olmak anlamayı kolaylaştırır. Anlama daha önce edinilmiş bilgi ve tecrübelerle gerçekleşir. Beyindeki görüntü tanıma merkezinden sonra görüntü yorum alanına gelen kelime, hafızadaki bilgi ve tecrübeler aracılığıyla anlaşılır (Özbay, 2007: 11).

Kelimelerin tanınması anlamayı kolaylaştırdığı gibi okumanın hızlı bir şekilde olmasına da etki etmektedir. Kelimelerin yeterince tanınmaması, okuyucunun dikkatinin eksik olması, okuduğu yere tekrar dönmesi okuma hızını düşüren sebeplerdendir. Cemiloğlu (2004: 163) bu konuda şunları söylemektedir: Hızlı ve düzenli okuma biraz da metinde geçen sözcükleri ve grupları tanımış olmaya bağlıdır. Çünkü dil, sözcüklerden oluşmuş görünmesine rağmen genel olarak sözcüklerin birlikte kullanılmasına dayanmaktadır. Bu birlikte kullanımın küçük birimlerde adı sözcük grubu ya da cümleciktir. O nedenle, özellikle hızlı okuma durumlarında, belirli bir sözcükten sonra gelebilecek sözcüğü ya da sözcükleri tahmin edip daha göz onu görmeden beynin tahmine dayalı okuma yapması büyük önem arz etmektedir. Sözcüğün doğru tahmin edilebilmesi tanıdık, bildik sözcüklerden, sözcük gruplarından geçmektedir. Yani, aynı sözcük grubunu veya cümlecığı daha önce ne kadar çok görmüşsek onu o kadar hızlı okuyup seslendirmekteyiz. Bunun için de okuma alışkanlığının geliştirilmesi gerekir.

Özbay ve Cemiloğlu anlama aşamasının eski bilgilerin kullanımıyla daha kolay bir hâle getirilebileceğini söylemişlerdir. Ayrıca hızlı okumayabilmenin de eski bilgilerin yardımıyla oluştuğunu belirtmişlerdir. Güneş (2007: 141) ise anlama

sürecinde dikkat kavramını ön planda tutar ve şunları söyler: Bu aşamada okunanlara dikkat edilerek ilgi duyulan ve gerekli görülen bilgiler seçilmektedir. Bu aşamada dikkat önemli olmakta ve bütün anlama sürecini etkilemektedir. Dikkat özellikle okunan bilgilerin seçilmesi, işlenmesi ve anlamlandırılmasında belirleyici olmaktadır. Dikkat yoğunlaştırma bireyin okuma amacıyla da bağlantılı olmaktadır. Birey okuma amacına göre dikkatini yoğunlaştırmakta dikkat süresini, zamanını, aşamalarını, içeriğini vb. belirlemektedir. Öğrencinin okuma amacını belirlemesi, dikkatini ve okuma sürecini yönetmesini sağlamaktadır.

Ön bilgilerimiz bizim başka durumlarda da okumamızı kolaylaştırır. Eksik, tahrif olmuş yazıları cümlenin gelişinden tahmin edebiliriz. Yine bulmacalardaki hatırlatıcı 1–2 harf kelimeyi bulmamızı sağlar. Okunamayacak kadar uzakta olan bir tabeladaki reklâmın hangi ürüne ait olduğunu da markaların kullandıkları yazı karakterleri, renkler ve logolardan yola çıkarak tahmin ederiz.

Güneş (2007: 128–129), bu tahminlerle ilgili şunları söylemektedir: Bu tahminler okuyucunun yanlış yazılan kelimeleri doğru yazılmış gibi algılamasını sağlamak ve anlam bütünlüğünü bozmadan ilerlemesini getirmektedir. Örneğin “bir” kelimesi “bjr” şeklinde yazılmış bile olsa, bu kelime doğru olarak algılanmakta ve okunmaktadır. Çünkü okuyucu anlam zincirinden ve düşünce akışından hareketle, yanlış yazılmış kelimenin doğrusunu hızlıca bulmaktadır. Yani algılama okuyucunun anlama düzeyi ve ön bilgileri tarafından yönlendirilmektedir

Yukarıda yapılan açıklamalardan sonra okumanın nasıl meydana geldiğini aşağıdaki gibi şekillendirebiliriz.

Şekil 1: Okumanın Meydan Gelişi

Genel olarak literatürde okumanın tanımları yapılırken bu sürecin hep göz tarafından algılanan materyallerle başladığı söylenmektedir. Görmek, seslendirmek ve anlamlandırmak okumanın oluşabilmesi için üç temel davranış olarak belirtilmektedir. Oysa görme yeteneği olmayan görme engelli bireyler de okuyabilmektedirler. Görme engelliler için geliştirilen Braille alfabesi sayesinde bireyler kabartma şekillere parmak uçlarıyla dokunarak okuma eylemini gerçekleştirmektedirler. Yan yana iki ve alt alta üç sıradan oluşan toplam altı nokta ile farklı kombinasyonlarla harfler meydana getirilmiştir. Çivi kalemi yardımıyla özel kâğıt üzerine delikler delinerek yazı yazılmakta ve kâğıt ters çevrilerek kabartmalara dokunmak suretiyle yazı okunabilmektedir.

2.1.3. Okuma Öğretiminin Amaçları

Temel dil becerilerinden biri olan okumanın öğrenilebilmesi için kişinin belli bir eğitim-öğretim sürecinden geçmesi gerekmektedir. Birey, konuşmayı ve dinlemeyi doğal olarak çevresinden öğrenebilirken okuma ve yazmayı öğrenebilmesi için eğitim görmesi şarttır. Bu eğitim sürecinde öğrenciye okumayla ilgili gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırılmaya çalışılır. Kişiye, okumayı öğrenebilmesi

için verilecek olan bu okuma eğitiminin çeşitli amaçları vardır. Anlamı doğru ve çabuk kavramak, okuma alışkanlığı kazanmak okuma öğretiminin temel amacı sayılır.

Okuma öğretimi, öğrencilerin okudukları bir yazıyı anlama, bunlar üzerinde düşünme, sorgulama, olayları inceleme ve değerlendirme, okumayı alışkanlık hâline getirme, bireysel değerleri ve dünya görüşünü geliştirme gibi becerileri de içermektedir (Güneş, 2011: 7).

Okuma öğretiminde öğrencilere kazandırılması hedeflenen başlıca beceri ve alışkanlıklar şunlardır.

- Hızlı, doğru, sürekli ve anlamlı okuma, okunanı doğru ve çabuk anlama.
- Boş zamanları kitap okuyarak değerlendirme.
- Düzeye uygun iyi kitaplar seçebilme.
- Kitap okumanın bilgi edinme yollarından biri olduğunu kavrama.
- Doğru ve güzel bir Türkçe ile yazılmış metinler okuyarak anlatım gücünü geliştirme.
- Sözcük dağarcığını zenginleştirme (Calp, 2005: 84).

Öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmeleri ve okuma alışkanlığı kazanmaları, özellikle ilköğretim düzeyinde şekillenmektedir. İlköğretim düzeyinde öğrencilerin okuma becerilerini geliştirerek düşünen, anlayan, eleştiren, tartışan, ön bilgileriyle okudukları arasında ilişkiler kuran ve yeni anlamlara ulaşan okuyucular olmaları amaçlanmaktadır (Güneş, 2007: 118).

Kişiye bir ömür boyu öğrenme yolunda kullanacağı okuma becerisini kazandırmak, okuduğunu anlamak ve okuduklarını değerlendirebilmek, diğer dil becerileri ve okuma becerilerini geliştirmek, okuma alışkanlığı kazandırmak, ihtiyaçları doğrultusunda kitapları etkili kullanabilme yeteneğini kazandırmak, okumadan zevk almasını sağlamak, düşüncelerini ve kendini geliştirmek, insanlarla sağlıklı bir iletişim kurabilmek, yeni bilgilere ulaşmasını sağlamak ve bilgi

hazinesini zenginleştirmek, bilgi kazanmak için okumaya başvurulduğunu fark ettirmek, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirebilmek okuma öğretiminin amaçları arasında yer almaktadır.

Bilgi edinmenin temelini okumaya dayanması, anlayarak okumanın, insanın hayatı boyunca vazgeçemeyeceği bir çalışma biçimi teşkil etmesi ve iyi seslendirmenin, iyi konuşmanın yolunun doğrudan doğruya okunan iyi yazılarla bağlantısının olması da “okuma” çalışmalarını ders içi ayrıntıların birinci sırasına yerleştirmektedir (Cemiloğlu, 2004: 164). Her çocuğun, okumanın haz duyulacak bir etkinlik olduğunu keşfetmesi ve başarıyı tatması amaçlanmalıdır (Akyol, 2007: 18).

Okuma becerisinin gelişimi, öğrencinin kişiliğini geliştirmesi ve yaşadığı toplumla sağlıklı ilişkiler kurması açısından da önemlidir. Öğrencilerin okula başlar başlamaz okuma becerilerini kazanmalarına gereken önem verilmelidir. Sınıf düzeyleri yükseldikçe okumayla ilgili beklentiler de yükselmektedir. Öğrencilerin diğer derslerde ve alanlarda da başarılı olmaları, okuma becerilerini yeterince geliştirmelerine bağlıdır. Diğer taraftan okuma becerilerinin kazanımı ve kullanımı günlük hayat açısından da önemlidir. Caddelerdeki trafik işaretlerini, satış ilânlarını, günlük gazeteleri etkili bir şekilde okumak; televizyonda izlenen bir programı anlamak; vatandaşlık hak ve sorumluluklarını öğrenmek, okuma ve anlama becerilerini kullanmayı gerektirmektedir (Güneş, 2007: 118).

Okuma ve ilgili becerilerin mekanik olarak kazandırılmasının yanı sıra çocuklarımıza okumayı sevdirmek de oldukça önemli bir sorumluluktur. Okumayı sevmek, ilgi duymak ve motive olmak çocuklarımızın yalnız başlarına kazanabileceği davranışlar değildir. Aileler, öğretmenler, yöneticiler, akranlar vb. bu hususlarda çocuklarımıza en üst düzeyde yardımcı olmak zorundadır (Akyol, 2007: 17).

Korkmaz (2008: 73) ise okuma öğretiminin amaçlarını sıralarken en özelden, okuduğunu anlamaktan başlayıp en genel, yurt ve millet sevgisini kazandırmaya kadar geniş bir yelpaze içinde maddeleri sıralamıştır:

1. Hızlı, doğru, sürekli ve anlamlı okuma; okunulana doğru ve çabuk anlama.
2. Boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirme.
3. Düzeye uygun iyi kitapları seçebilme.
4. Kelime dağarcığını zenginleştirme.
5. Kitap okumanın, bilgi kazanma yollarından biri olduğunu kavrama.
6. Doğru ve güzel bir Türkçe ile yazılmış edebi metinler okuyarak anlatım güçlerini geliştirme.
7. Bilgi ve dil becerisi kazandırma.
8. Eserden anlam çıkarma, eseri yorumlayabilme ve düşünme yeteneğini geliştirme.
9. Eleştirel düşünebilme ve fikir üretme.
10. Okuma gücünü arttırma, gözlem, deney ve tecrübe kazanma.
11. Estetik duygularını geliştirme.
12. Türk dilini sevdirmeye ve düzeylerine uygun olarak tanıtmaya.
13. Milli duygu ve heyecan kazandırma.
14. Yurt ve millet sevgisi kazandırma.
15. Bireyi iyiye, güzele, doğruya yöneltme.
16. Sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel ve üst düzey becerileri kazanmalarını sağlama.

Okuma, insanın dünyasını genişleten, kişiliğini biçimlendiren, onu başkalarına bağlayan önemli bir etkidir. İnsanları gerçek anlamda özgür kılan okuma, kişiyi bilgisizlik ve yanlış inançlardan korur (Demirel, 1999: 51). Okumayı bilmeyen bir kişi yazılı kültürden daima uzak kalacaktır. Dolayısıyla okuma sadece bir tek beceriye değil, daha birçok özelliklere sahip olmak anlamına gelmektedir. İşaretleri (kelimeleri) okuyabilmek, bir anlamda onları anlayabilmek ve yorumlayabilmek demektir. Okuma, içinde bulunduğumuz bilgi toplumunda bize çok değişik şekillerde sunulan bilgi yığınları arasından bilinçli bir seçim yapabilmek demektir. Bundan dolayı bu çalışma alanının en önemli hedefleri arasında, çocukları birer bağımsız okur olarak yetiştirmek, hem basılı hem de diğer araçları kendi başına kullanabilme yetisini kazandırmak gelmektedir. Bu sebeple okuma eğitimi daha

birinci sınıftan itibaren başlamalıdır (Yıldız vd., 2008: 136). Yukarıda sayılan bütün bu amaçlar göz önünde bulundurularak öğrencilere nitelikli bir okuma eğitimi verilmelidir.

2.1.4. Okumayı Etkileyen Faktörler

Okumayı olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler okuyucu, metin ve çevre başlıkları altında aşağıda sıralanmıştır.

2.1.4.1. Okuyucu

Okuyucunun sahip olduğu tutumlar: önyargı, isteksizlik, okumayı sevmeme; zihinsel gelişim, ön bilgiler, okuma becerisinin düşük olması, kelime hazinesinin yetersizliği, okuyucunun gözlerinin bozuk olması, işitme özrü, dil ve konuşma bozuklukları, yaş, cinsiyet ve beğeniler okuduğunu anlamaya etki etmektedir. Anlamayı etkileyen bu faktörler okuyucuyu kaynaklıdır.

Okumanın en önemli ve aktif bileşeni okuyucudur. Okuyucunun sahip olduğu bilgiler ve zihinsel gelişmişliği anlamayı önemli derecede etkilemektedir. Okuyucunun bilgileri zihinsel yapısının göstergesidir. Bu zihin yapısı okuma sürecinde okuyucunun anlamasını etkilemektedir (Güneş, 2007: 142). Çocuğun kullandığı okuma metni içinde anlamını bilmediği kelimelerin fazlalığı da okuma eğitimini engelleyen faktörler arasında yer almaktadır. Bu yüzden öğretmen çocukların kelime bilgilerini diğer becerilerinde olduğu gibi ölçmek ve sınıfa getirdiği okuma metnini ona göre belirlemek zorundadır. Özellikle çocuğun okumaya yeni başladığı dönemlerde anlamını bilmediği, hayalinde canlandıramadığı bir kelime ile karşılaşan çocuk, anlamını kavrayamadığı bu kelimeyi anlayabilmek için yoğun bir çaba sarf edecektir. Bu, gözün oluşturduğu netlik alanından ayrılarak yeni bir netlik alanı oluşturamamasına sebep olacaktır. Bu durumda çocuk okuduğu kelime ile ilgili bazı heceleri uzatacak veya bazı uzatma sesleri çıkaracaktır. Bazı çocuklar ise gördükleri kelimelerin bir kısmını okuttuktan sonra göz kasının geri dönmesi yüzünden aynı kelimenin veya bir önceki kelimenin başına döneceklerdir.

Bu durum okuma hızını düşürecek, çocukta başarısızlık hissi yaratacak, göz kaslarının aşırı yorulması nedeniyle bıkkınlık doğacaktır. Okumanın ilk üç yılında bu duruma dikkat edilmeli, çocuğun anlamını bilmediği kelimelerden oluşan seviye üstü metinler ya hafifletilmeli veya hiç kullanılmamalıdır (Ünalın, 2001: 101)

Zihnin algılama ve düşünmede belli bir düzeye yükselmesi gerekir. Öğrencilerin duysal olgunluğa kavuşturulması da önemlidir (Demirel, 1999: 51). Farklı yaştaki okuyucular farklı beğenilere sahip olabileceği gibi aynı yaştaki okuyucular da cinsiyet ayrımından dolayı farklı konulara ilgi duyabilirler. Araştırmalar kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlama düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmacılar bunun sebebini kızların erkeklerden daha önce ergenliğe girmeleri olarak göstermektedir. Ergenliğe daha erken başlamak aynı yaş grubunda gelişimin daha üst düzeyde olmasını getirmektedir.

Öğrencinin okulda mutsuz olması, öğretmeni ve arkadaşlarıyla iletişim kuramaması, okula uyum sağlayamaması, okul ve sınıf değiştirmesi de okumayı öğrenmesini ve okuma alışkanlığı geliştirmesini olumsuz şekilde etkilemektedir.

2.1.4.2. Metin

Anlamada önemli olan öğelerden biri de metindir (Güneş, 2007: 143). Metnin ilgi çekici olmaması, öğrencilerin beğenisine hitap etmemesi anlamayı önemli ölçüde etkilemektedir.

Kitaptaki basım hataları, kitabın yeterince okunaklı olmaması, yazının güçlüğü, dil ve anlatımının ağır olması, yazıda aktarılan düşüncelerin tutarlılığı, metnin türü (bilgilendirici metin, öyküleyici metin), anlamı bilinmeyen kelimelerin çokluğu da metnin anlaşılmasına etki eden faktörlerdir.

Okuma ilgisini arttırmada, mizahi yayınlardan yararlanmanın gereği açıktır. Hiçbir şey okumazken her şeyi okur hâle gelmede, mizah yayınları önemli bir köprü oluşturabilir (Dökmen, 1994: 34).

Kâğıdın ve baskının kalitesi, yazının punto büyüklüğü, satır aralıkları, harf stilleri de bir metnin anlaşılmasında etkili unsurlar arasındadır. Yazının kolay okunabilmesi için sade bir yazı tipi seçilmeli ve yazının sadece gerekli yerlerinde büyük harf kullanılmalıdır. Büyük harflerin boyutlarının aynı olması gözün bu harfleri ayırt etmesini zorlaştırır. Küçük harflerin boyutlarının farklı olması ise harflerin daha kolay ayırt edilmesini sağlar.

Bir kitabın okunmasında ve anlaşılmasında içeriğindeki metinler kadar kitabın görsel tasarımı, kitap kapağının ilgi çekici olması, metinlerin resimlerle desteklenmesi ve bu resimlerin renkli olması da etkilidir.

Okula başlayan çocukların büyük bir kısmı, okumaya karşı bir beklenti geliştirmişlerken bazıları kültürün bu türüne yabancı kalmışlardır. Günümüz çocuklarının başta işitsel ve görsel olmak üzere elektronik araçlara zaten büyük bir oranda ulaşabilme imkânları bulunmaktadır. Ancak bu çocukların bir hayat ve deneyim alanı olan okumaya karşı motive edilmeleri ve okuma kitapları ile tanıştırılmaları gerekmektedir. Önceden okuma kitaplarını zaten tanımış ve motive olmuş çocukların mevcut motivasyonunu koruyabilmek ve diğerlerini de motive edebilmek için, uygun okuma ortamının sağlanması gerekmektedir. Kolay erişilen ve açık okuma köşelerinde, çocukların zorluk derecesine ve ilgi alanlarına göre seçebilecekleri, çocuk edebiyatı alanına giren (uygun) resimli kitaplar, çocuk kitapları ve çocuk dergileri kullanıma sunulmalıdır. Hatta bu tür kitapların sadece sunulması yetmemekte, bu imkândan faydalanmak için ayrıca serbest okuma zamanlarının da planlanması gerekmektedir. Kültürler arası eğitime katkıda bulunmak için, değişik ülkelerdeki yaşamları ve yabancı çocukların hayat şartlarını sergileyen metinlerin yanı sıra, değişik kültürlerle ait metinler, hikâyeler, efsaneler ve komedi kitapları da sunulmalıdır (Yıldız vd., 2008: 136).

Şüphesiz ki bir metnin gerek anlaşılabilirliği, gerekse okunaklılığı, bir “ya hep, ya hiç” sorunu değil, bir “derece” sorunudur. Yani her metin belli bir düzeyde anlaşılır ve okunaklıdır (Dökmen, 1994: 36).

2.1.4.3. Çevre

Sosyoekonomik durumun okuduğunu anlama becerisi, okuma ilgisi ve okuma alışkanlığı üzerinde etkisi bulunmaktadır. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelere mensup öğrencilerin, sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerin ferdi olan öğrencilere oranla okuduklarını anlamada ve hatırlamada daha başarılı oldukları görülmektedir. Ayrıca bu öğrenciler okuma alışkanlığına da sahiptirler.

Anne ve babanın eğitim düzeyi, çocukla birlikte okuma faaliyetinde bulunması, çocuğun yanında kitap okumaları, evde kitaplığın bulunması, eve düzenli olarak gazete-dergi girmesi çocuğun okumasına olumlu yönde etki etmektedir. Aile ortamında anne-babanın kitap okuması çocuk için bir örnek teşkil edecek ve çocuğun okuma alışkanlığını kazanmasında ona yardımcı olacaktır.

Evde bir kitaplığın olması da çocuğun kitaba kolay ulaşmasını sağlayacak ve kitabı, onun hayatının ayrılmaz parçalarından biri yapacaktır. Herhangi bir problemle karşılaşan aile bireylerinin bu problemi çözmeye kitaplardan yararlanması da çocuk için örnek bir davranıştır. Ve bu davranış kitabın hayatımızdaki yerinin ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Bireyin yaşadığı kültürel çevre ve arkadaş çevresi de onun okuma tutum ve davranışları üzerinde etkilidir. Öğrencinin sahip olduğu arkadaş çevresinde kitap alışverişi, okunan kitabın birbirine anlatılması, tavsiye edilmesi söz konusuysa bu davranışlar öğrencinin okuma tutum, davranış ve alışkanlığını olumlu yönde etkileyecektir.

Çok katı bir eğitim anlayışı olan bir öğretmenin bu anlayışı, okuma eğitimini olumsuz etkileyecektir. Öğrenci her an cezalandırılma korkusu içinde girişimci olmaktan çok içine kapanık biri olacaktır. Dil bir sosyalleşme ve iletişim aracıdır. Ancak çok kullanılarak ve hata yapılarak yapılan bu hatalar tespit edilerek düzelir ve gelişir. Hata yapma korkusu çocuğun derse katılımını engelleyeceği gibi okuma sırasında korku ve heyecan sebebiyle vücudunda meydana gelen kontrol

edemeyeceği değişmelerle okuma hızı düşecek, kekeleme ve bir satır üzerinde geri dönmeler olacak, göz kaslarının düzenli bir biçimde ileri gitmesi yerine sık sık geriye dönmesi birçok okuma bozukluğunu beraberinde getirecektir. Öğretmenin sınıfta aşırı serbest hareketleri de okuma eğitiminin olumsuz yönde gelişmesine sebep olacaktır. Bu durumda çocuklar kendileri için önemli olanı anlayamayacaklar, ilgi, dikkat ve ciddiyet yerini laubaliliğe bırakacaktır. Öğretmen her iki durumdan da kaçınmalı, öğrencileri kendi planladığı yöne doğru sıkmadan korkutmadan ve onları ikna ederek yönlendirmelidir. (Ünalın, 2001: 100).

Okumayı engelleyen sebeplerden biri de öğretmen ile öğrenci arasındaki iletişim yetersizliğidir. Öğretmenin sınıf etkinliklerini katı bir tutumla düzenlemesi olumsuz sonuçlar ortaya çıkarır. Bunun için öğretmen demokrat bir kişiliğe sahip olmalı, öğrencileri rahatlatacak, yumuşatacak ılımlı bir davranış sergilemelidir (Calp, 2005: 83). Ayrıca öğretmen, dersleri öğrencilere okumayı sevdirecek şekilde işlemelidir. Kendisi de kitap okuyarak davranışlarıyla öğrencilere örnek olmalıdır.

Öğrencinin okuma alışkanlığını kazanmasında etkili olan bir başka çevresel faktör de kütüphanedir. Evinde, sınıfında, okulunda veya yaşadığı bölgeye yakın bir yerde rahatlıkla kullanabileceği, ona hitap eden yeteri sayıda, güncel, güzel kitapların olduğu bir kütüphane öğrencinin okuma sevgisini kazanmasında etkili olacaktır.

Ülkelerin günlük televizyon seyretme oranlarının yer aldığı listede ülkemiz en başlarda gelmektedir. Ülkemizde, televizyon seyretmek, internet ve cep telefonu kullanımı insanları kitap okumaktan daha fazla meşgul etmektedir. Futbol, müzik, magazin insanların hayatında okumaktan daha önce gelmektedir. Oysa basın yayın ortamında kitap okumayla ilgili programların düzenlenmesi, kitap okumanın özendirileceği yayınların yapılması, toplumun beğendiği kişiler tarafından kitap okumanın önemi üzerinde durulması bir nebze de olsa kitap okumayı arttıracak faktörler arasındadır.

Halk arasındaki yanlış inanışlar da okumayı etkileyen çevresel faktörler arasındadır. “Okumak karın doyurmaz.”, “Okuyup da ne olacak?”, “Kitaba verilen

paraya yazık değil mi?” gibi düşünceler elbette bu ortamda yetişen çocuğu olumsuz etkileyecektir.

2.1.5. Okuma Türleri

Sesli ve sessiz olmak üzere iki çeşit okuma vardır.

2.1.5.1. Sesli Okuma

Sesli okuma, göz ile algılanan kelimelerin anlamlandırılarak konuşma organlarınca seslendirilmesidir. Sesli okuma, okuyucunun okuma ve konuşma becerisine hitap ederken dinleyicilerin ise dinleme ve okuma becerisine hitap etmektedir. Sesli okuma anlamıyla birlikte anlatmayı da içerir. Demirel sesli okumanın tanımını şöyle yapar: Yazının doğru ve konuşma dilinin özelliklerini yansıtacak biçimde seslendirilmesidir (Demirel, 1999: 53). Öz'e göre sesli okuma: Bir yazının, dinleyenlerin duyabileceği ve zevkle dinleyebileceği yükseklikte bir sesle okunmasıdır (Öz, 2001: 200).

Sesli okuma, yazıyı görme, kelimeleri fark etme, kelimelerin görüntülerini ve anlamını zihinsel sözlükten bulma, seslendirme ve anlama işlemidir. Göz, yazının görüntülerini almakta, bunlar ses organlarıyla seslendirilmekte, seslendirilen kelimeler işitilmekte ve belleğe gönderilmektedir (Aktaran: Güneş, 2007: 153).

Kelimelerin nasıl telaffuz edildiğini göstermek ve öğrencilere kelimeleri doğru telaffuz etme alışkanlığını kazandırmak, konuşma yeteneklerini geliştirebilmek, herhangi bir topluluk karşısında konuşabilme ve sunum yapabilme cesaretini kazandırmak, dinleyicilere bilgi aktarabilmek, öğrencilerin okuma seviyelerini belirleyebilmek amacıyla sesli okumadan faydalanılır.

Eskiden çok az kişinin okuryazar olması ve kitap sayılarının az olması sesli okumayı daha yaygın kullanılır hâle getirmişti. Gelişen teknolojiyle birlikte okuryazar sayısının artması ve kitap sayısının çoğalması ile sessiz okuma yaygınlaştı.

Yavaş yavaş sesli okumanın yerini sessiz okuma aldı. Daha sonraki gelişmeler için Güneş şunları söyler: Eğitimciler “Okumak, anlamaktır.” görüşünü ileri sürerek, kelimeleri tanımak ve anlamak için sesli okumanın gerekli olmadığını açıkladılar. Hatta metinleri hızlı ve anlayarak okumak için sessiz okumanın gerekli olduğunu ileri sürdüler. Ardından 1976 yılında Jean Foucambert, okumanın görsel ve düşünsel olduğunu, bu nedenle yazıların tamamen sessiz okunması gerektiğini açıkladı. Sesli okumanın kelimeleri seslere dökme işlemi olduğunu, anlama için gerekli olmadığını belirtti (Güneş, 2011: 8). Bu görüşlerin etkisiyle sessiz okuma okullarda yaygın bir şekilde öğretilmeye başlandı.

Sesli okuma, çok eski yıllardan bu yana uygulanmaktadır. 1970’li yıllarda bir değişim olmuş ve sessiz okuma gündeme gelmiştir. İlköğretim birinci sınıftan itibaren sessiz okuma çalışmalarına başlanmıştır. Uzun yıllar öğrencilere sessiz okuma çalışmaları yaptırılmıştır. Ancak sessiz okuma konusundaki görüşler 1990’lı yıllara doğru tekrar değişmiştir. Yaklaşık 20 yılın değerlendirmesini yapan araştırmacılar, okullarda sessiz okumayla hızlı ve sistemli okuma yapıldığını, ancak okuma becerilerinin yeterince gelişmediğini öne sürmüşlerdir. Hatta hızlı okumanın yüzeysel ve ritmik okumayı getirdiğini, bu tehlikeden öğrencileri kurtarmak için sesli okumaya da ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Güneş, 2007: 154).

Okuma işi ağır ağır yapılır ve her cümlenin üzerinde durularak sürdürülür, anlaşılmayan cümle yeniden okunur, anlamı bilinmeyen kelime ve deyimler ile kullanıldıkları yerler incelenirse anlama gerçekleşir (Calp, 2005: 85).

Bu gelişmeler üzerine 1995 yılından bu yana çoğu ülkenin ilköğretim okullarında, sesli okuma öğretmenler tarafından zorunlu tutulmaktadır. Bunun öğrencilerin okuma zevki edinebilmeleri, dinleyebilmeleri, konuşma becerilerini geliştirmeleri için gerekli olduğu belirtilmektedir. Günümüzde çok sayıda araştırma bu sonuçları doğrulamaktadır. Böylece son yıllarda sesli okumaya tekrar ağırlık verilmeye başlanmıştır (Güneş, 2007: 154–155).

Alain Lieury'nun deneysel araştırmalarına göre, ekrana yansıtılan bir kelimeyi tanıma 10 salise, seslendirme 40 salise sürmektedir (Güneş, 2011: 12). Görüldüğü gibi sesli okumada kelimeleri seslendirme işlemi okuma süresini uzatmaktadır. Zaten sesli okumada amaç hızlı okuyabilmek değildir. Okuyucu, okuma hızını ve ses tonunu metindeki duygu ve düşünceler ile dinleyici topluluğunun özelliklerine göre ayarlar.

Sesli okuma, dinleyenleri etkiler ve onlara zevk verir. Gerçekten, iyi bir okumayı dinleyerek birtakım karmaşık düşünce ve duyguları kolaylıkla anlayabiliriz. Okunan parçanın dilindeki coşku ve akıcılık da bize zevk verir. Sesli okuma, öğrencilerin iyi dinleme alışkanlıkları kazanmalarında da etkili olur (Calp, 2005: 97).

Sesli okumada metnin içeriği çeşitli vurgu ve tonlamalarla dinleyiciye aktarılır. Vurgu ve tonlama demek metnin kelimeleriyle oynamak demektir. Tonlama yaparken metindeki kelimelerin değeri aynı olabileceği gibi farklı da olabilir. Yani vurgu ve tonlamalarla metnin enerjisi ya güçlendirilir ya da zayıflatılır. Örneğin hafif müzikal bir sesle okuma, soru sorar gibi okuma, konuşur gibi okuma, alay eder gibi okuma, sorgulayarak okuma, noktalama kurallarına uyarak okuma, jestler kullanma vb. sesli okuma, estetik okumayı da içermektedir (Güneş, 2007: 154).

Sesli okumayla öğrenciler aktif bir öğrenme sürecine girmektedirler. Birden fazla öğrenme alanına hitap eden sesli okuma ile okuyucu, metin ve dinleyici arasında etkileşim oluşmakta ve etkili bir öğrenme gerçekteşmektedir.

Üç çeşit sesli okuma yönteminin bulunduğundan bahsedilmektedir. Bunlardan birincisi ilk okuma yazma ğretiminde kullanılan sesli okuma yöntemidir. Okumayı ğrenmeye çalışan veya okumaya yeni geçen öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmek için bu sesli okuma yönteminden faydalanılır. Bu sesli okuma yöntemi öğrencinin kelimeleri ne kadar doğru okuduğu, okuma seviyesinin nerede olduğu hakkında öğretmene bilgi verir. İkinci sesli okuma yöntemi ise öğrencilerin bireysel olarak çalışırken kullandıkları sesli okuma yöntemidir. çnc

ve son yöntem ise herhangi bir topluluk önünde dinleyicilere karşı yapılan sesli okumadır. Bu yöntem öğretmen ve öğrenciler tarafından uygulanmaktadır.

2.1.5.1.1. Sesli Okumanın Yararları

Eskiden sesli okumanın uzun zaman aldığı ve anlamaya katkı getirmediği öne sürülüyordu. Oysa yeni araştırmalar sesli okumanın eğitim sürecinde kaybedilen zaman değil tam tersine kazanılan zaman olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle aktif öğrenme için sesli okumanın gerekli ve zorunlu olduğu açıklanmaktadır. Sesli okuma öğrencilerin okuma sürecini izlemelerine, kontrol altına almalarına ve yönlendirmelerine yardım etmektedir. Öğrenciler sesli okumayla okuduklarını anlamayı ve zihinde tutmayı öğrenmektedirler. Diğer taraftan sesli okuma bir dil dersidir. Öğrenciler sesli okuyarak dinleme, konuşma, okuma, yazma gibi dil becerilerini geliştirmektedirler. Sesli okuma dikkati toplama, anlama, sesli düşünme gibi zihinsel becerilerin gelişimini de sağlamaktadır. Sesli okuma aynı zamanda bir iletişim aracıdır. Sesli okuma yoluyla metindeki duyguları, heyecanı ve bilgileri paylaşma, yorumlama, öğrenme ve başkalarına aktarma daha kolay olmaktadır (Güneş, 2011: 9–10).

Sesli okuma sadece öğrencilerin okuduklarını anlamalarını sağlamak için kullanılmaz. Vurgu, tonlama ve noktalamaya dikkat edilerek okunduğu zaman metnin dinleyicilere etkili bir şekilde aktarılmasını da sağlar. Öğrencilerin okuma hızının ölçülebilmesi, telaffuz hatalarının görülebilmesi, okuma becerilerinin gelişimi hakkında bilgi edinilebilmesi, öğrencilerin okuma eksikliklerinin görülebilmesi, akıcı okuma becerisinin kazandırılabilmesi, öğrencinin kendi okumasıyla arkadaşlarının okumasını karşılaştırabilmesi, kurallı okuyabilen öğrencilerin diğer öğrencilerce örnek alınabilmesi, dinleyicilerde okuma zevki uyandırılabilmesi, konuşma diliyle yazı dilinin farklı olduğunun öğrenciye kavratılabilmesi ve dinleme alışkanlığı kazandırılabilmesi için sesli okumadan faydalanılır.

Sesli okuma öğrencilerin okuma becerilerini, diğer dil becerilerini ve iletişim kurma becerilerini geliştirir. Sosyal sorumluluk almaktan kaçan öğrencilere sesli

okuma görevi verilerek bu sorunlarını aşmalarında onlara yardımcı olunabilir. Böylece kişiliğinin ve kendine güveninin gelişmesi sağlanır. Sesli okuma öğrencinin kendisini daha güzel ifade ederek, düzgün, akıcı, takılmadan, kekeleymeden konuşabilmesine yardımcı olur.

Öğrenci sesli okuma sırasında dikkatini sürekli canlı tutarak metindeki anlam bütünlüğünü takip eder. Sesli okuma esnasında sınıftaki bütün dikkat okuyan öğrencide olduğundan öğrenci okuduğu yeri kaybetmemek için de dikkatini sürekli canlı tutar. Güneş (2007: 154), bu konuda şunları söyler: Sesli okuma, öğrencinin dikkatini geliştirmesine, okuduklarına yoğunlaşmasına, kendine güvenmesine katkı getirmektedir.

Sesli okumanın faydaları şunlardır:

- Sesi, vurguyu ve tonlamayı geliştirir,
- Kelime tanıma becerilerini geliştirir,
- Okuma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirir,
- Anlama ve zihin becerilerini geliştirir,
- Öğrenmeyi kolaylaştırır,
- Kültürü artırır, bakış açısını genişletir (Güneş, 2007: 154).

Kişiler arası gerçekleşen sesli okumada, metindeki duygu ve düşüncelerin aktarılması söz konusuysen, bireysel olarak gerçekleşen sessiz okumada yazılardan anlam çıkarma söz konusudur.

Sesli okuma, dinleyenleri etkiler ve onlara zevk verir. Gerçekten, iyi bir okumayı dinleyerek birtakım karmaşık düşünce ve duyguları kolaylıkla anlayabiliriz. Okunan parçanın dilindeki coşku ve akıcılık da bize zevk verir. Sesli okuma, öğrencilerin iyi dinleme alışkanlıkları kazanmalarında da etkili olur (Kavcar vd., 1998: 41).

Dökmen sesli okumanın işlevlerini şöyle özetler:

a) Sesli okuma, teşhis amacıyla kullanılabilir. Çocukların ya da yetişkinlerin sessiz okumada sahip oldukları problemleri belirlemede, sesli okuma bir teşhis aracı olabilir.

b) Bazen de okuyucu bir yazıyı, bir şiiri, keyifle, yavaş yavaş okumak isteyebilir; bu durumda ise sesli okumanın eğlendirme işlevi bulunduğu kabul edilir.

c) Sesli okumanın bir de sosyal ve kültürel işlevi vardır. Hemen her toplumda, fakat daha çok okuma yazma oranının düşük olduğu gelişmekte olan toplumlarda sesli okuma büyük bir öneme sahiptir. Okur-yazarın az olduğu bir toplumda, okuma bilen birisi okur, bilmeyenler ise onu dinler. Cumhuriyet öncesi dönemde, Ahmet Midhat Efendi'nin romanlarının popüler olduğu sırada, komşular bir evde toplanır, birisi Midhat Efendi'nin romanlarını okur, ötekiler dinlermiş. Akyüz (1975) bu durumu, "Efendi'nin okuyucusu azdı ama dinleyeni çoktu" diyerek ifade etmektedir (Dökmen, 1994: 28–29).

Son yıllarda yapılan okuma araştırmaları, sessiz okumanın öğrencilerin okuma ve anlama becerilerini geliştirmede ortaya koymaktadır. Hatta tam tersine bu araştırmalar ilköğretim düzeyinde okuma, dinleme ve konuşma becerilerinin gelişimi açısından sesli okumanın daha yararlı olduğunu vurgulamaktadır. (Güneş, 2011: 8). Sonuç olarak sesli okuma öğrencilerin başta dil becerileri olmak üzere zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmaktadır.

2.1.5.1.2. Sesli Okumada Dikkat Edilecek Hususlar

Sesli okuma etkinliğinin verimli bir öğrenme sürecine dönüşebilmesi için okuyucu, dinleyici ve metne bazı görevler düşer. Metindeki duyguları dinleyicilere güzel bir şekilde aktarabilmek için yazının iyi okunması gerekir. Yine aynı şekilde metindeki bu duyguları ve mesajları alabilmek için de iyi bir dinleyici olmak gereklidir. Okuyucu, dinleyici kitlesinin özelliklerine hitap eden, ilgi çekici metinlerle okuma zevki ve ilgisi uyandırmalıdır.

Sınıf içi okuma çalışmalarının daha ilginç ve doyurucu bir duruma gelebilmesi için okuma kitapları dışında seçilen yazılar da ele alınabilir. (Calp, 2005: 98)

Sesli okuma çalışmasında kullanılacak metnin bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Kavcar vd. bu konuda şunları söyler (1998: 43):

Seçilen yazı,

- Konu bakımından eğitici, ilginç ve güncel midir?
- Düşünce, duygu ve görüş bakımından çocukların düzey ve yaşlarına uygun mudur?
- Sözcük, deyim ve terim bakımından sade ve açık mıdır?
- Anlatım bakımından akıcı ve anlaşılır mıdır?
- Bir derste bitecek uzunlukta mıdır?

Bir okuma metninin sınıftaki öğrencilere sırayla okutulması, öğrencinin dikkatini, metni okuması söylendiğinde, doğru yerden başlamaya toplayacağından dolayı sakıncalıdır. Yine, bu okuma sırasında birkaç cümle okutup kesmek metnin atmosferinin kaybedilmesine neden olacaktır. Bu okuma sırasında okuyan öğrencinin yaptığı bir yanlış öğretmen ya da diğer öğrencilerin hemen düzeltmesi, öğrencinin dikkatini sadece yanlış yapmamaya iteğinden kaçınılması gereken bir uygulamadır.

Öğretmen metnin dikkatle dinlenmesini sağlamak için okuma öncesinde ve okuma sırasında değişik yöntemlerle öğrencileri güdülemelidir. Öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik haber, fıkra, anekdot ve nükteler anlatarak okunacak metinle ilgi kurmalıdır.

Metinde anlatılan duygu temasına göre ses tonu ayarlanmalıdır. Metindeki duyguların dinleyiciye aktarımında seslendirme, vurgu, tonlama ve noktalamaya çok dikkat edilmelidir. Okuyucu, yazarın anlatmak istediklerini, sesini ve vücudunu kullanarak etkili bir biçimde dinleyiciye aktarmalıdır. Yazarın bildirmek istediği

anlam tam olarak dinleyiciye aktarılmalıdır. Diyaloglardaki soru cümlelerinin soru sorar gibi okunması, ünlem cümlelerinin içerdiği anlamı yansıtacak şekilde seslendirilmesi ve yorumlanması gerekir. Okuyucu gereken yerlerde sesini değiştirip çeşitlendirmelidir. Bunları yaparken de sesini ve nefesini iyi kullanmalıdır. Bu duruma şöyle örnekler verebiliriz:

“Yaşı yetmiş bula bir kadın, girdiği eczanedeki tezgâhtarın kulağına eğilip:

- *Evladım, ağarmış saçlar için bir şeyiniz var mı? Diye sorar.*

Tezgâhtar ceketini iliklerken aynı fısıltıyla cevap vermiş:

- *Derin bir saygıdan başka bir şeyimiz yok efendim.”*

Yukarıdaki diyalogda altı çizili cümlelerin parçanın içeriğine, anlatılmak istenenlere göre duyulabilecek kadar bir fısıltıyla, kısık sesle okunması metnin içeriğinin ve metindeki duyguların aktarılmasında etkili olacaktır. Hem de parçanın daha iyi bir şekilde akılda kalmasına yardımcı olacaktır.

“Listeyi taradı. Adını bir türlü göremiyordu. Okuma yazmayı yeni öğrenmiş öğrenciler gibi heceleyerek hafif sesle bütün isimleri okuyordu ama adına rastlayamadı.

Gidememenin getirdiği korku kapladı içini. “Bir sene bekleyemem.” diyordu.

Sesli olarak okumaya devam etti. Fazıl Acunman, Fatma Acunman, Mehmet Gümüştekin, Ziya Fırıncı, Hasibe Fırıncı...”

Yukarıdaki parça bir hikâyeden alınmıştır. Hikâyenin kahramanı bir listeyi taramakta ve adının o listede geçmesini ummaktadır. Listenin sonuna geldikçe ismine rastlayamamanın korkusunu, heyecanını yaşamaktadır. Yazar, kahramanın bu isimleri heceleyerek ve hafif bir sesle okuduğunu belirtmektedir. Okuyucunun da tıpkı kahraman gibi altı çizili satırlardaki isimleri hafif bir sesle ve heceleyerek okuması dinleyicileri metnin içine çekebilir. Böyle bir okuyuş tarzı dinleyicilerin gözlerinde o sahneyi canlandırmalarına, kahramanın yaşadığı heyecanı yaşamalarına yardımcı olabilir.

Anlama becerilerini geliştirmek için sesli okumaya hazırlık yapma, okunacak metni tanıma, noktalamaya dikkat ederek okuma, okumasına saygı gösterme ve okuduklarını dinleme, kontrol etme, sözdizimine saygı gösterme, yazıları atlamadan sırayla okuma, metindeki duyguları farklı şekillerde veya stillerde ifade etme, jest ve mimiklerle metni canlandırma, oyunlaştırma, metne heyecan katma, çeşitli duygularla metni canlandırma, okumaya özen ve saygı gösterme, başkalarının okuduklarını saygıyla dinleme, konuşma becerilerini geliştirme gibi çalışmalar da yapılmalıdır (Aktaran: Güneş, 2011: 17).

Yazarken başarılı olmanın ilk şartı yazım ve noktalama kurallarına uymaktır. Okumanın başarısı ve etkisi de bu kuralları uygulamaktır. Noktalama işaretleri okuma sırasında sese, vurguya, jest (el-kol hareketleri) ve mimiklere (yüz ifadesi) dönüşür. Eğer bir virgölü gerektiği gibi uygulamazsak o andaki hareketlerimizi ve davranışlarımızı okunan metne yansitamazsak başarı elde edemeyiz. Özellikle sesli okumada noktalamaya uymanın büyük önemi vardır. Bu yolla karşımızdakileri de etkilemiş olur ve okumadan zevk duyarız (Calp, 2005: 99).

Bir gülümseme veya bir kaç çatmanın okuma parçasını yorumlamaya katkıda bulunduğu durumlar olursa, bunlar kullanılmalı fakat aşırıya gidilmemelidir. Okuyucunun rol yapmayıp bir tutum veya bir ruh hâlini telkin ettiği unutulmamalıdır (Calp, 2005: 101).

Okuyucu, bir topluluk karşısında metni okurken dinleyicilerle göz teması kurmalıdır. Okuyucu, ilgisini ve dikkatini sadece okuduğu metne vermemelidir. Metin bitene kadar gözlerini yazıdan hiç ayırmaması okumanın etkisini düşürüp okumayı monoton bir hâle getirebilir. Ayrıca okuyucu, bu göz temasını kurarken okuduğu yeri kaybetmemelidir. Bunun için de metni okurken bakış açısını geniş tutmalı ve daha önce yapacağı birkaç okumayla metne aşına hâle gelmelidir. Bu şekilde metin, dinleyiciye daha akıcı bir biçimde aktarılmış olur.

Okurken, sayfadaki yerinizi korumalısınız ve aynı zamanda dinleyicilerle göz temasını sürdürmelisiniz. Bu problem için çözüm, bir çeşit ikisinin ortasını

bulmaktır. İlerdeki kelimeleri algıladığınızdan emin oluncaya kadar yazıyı izleyin ve sonra düşünceyi tamamlarken dinleyicilere bakın. Yeterli hazırlık, okuyacağınız malzemeyi önceden gözden geçirmeyi kapsadığı için, eğer genel bir okuma olayı için yeterli hazırlık yaptıysanız, yerinizi muhafaza etmenin ciddi bir problem olmaması gerekir (Calp, 2005: 101).

İyi bir okuma, metnin iyice anlaşılmasıyla mümkündür. Metnin anlamı iyi anlaşıldığı, duygusal tonu ve vurgusu iyi düzenlendiği, konuşma dilinin özelliklerini yansıtmak biçimde seslendirildiği zaman okuyan da dinleyenler de zevk alırlar ve okuma metni adeta bir müzik parçasına dönüşür (Gündüz, 2007: 118).

Çocuğun yaşantısıyla özdeşleşen okuma etkinlikleri düzenlemeliyiz. Seçtiğimiz hikâye ve diğer metinlerin kahramanları, görselleri, yazarları; çocuğun kendisinden, kültüründen, ailesinden, akranlarından vb. bir şeyler içermeli, onu yansıtmalı ki çocuk kendisini yaptığı işe versin ve anlam kurabilsin (Akyol, 2007: 17). Öğretmen öğrencilerin düzeyi, beğenileri, sınıfın durumu, dinleyicilerin özellikleri, okunacak metnin türü ve yapısı gibi değişkenlere göre uygun tekniği seçmelidir. Bu şekilde yapılacak bir sesli okuma okuyucu ve dinleyiciler açısından zevkli bir etkinlik hâline gelir. Bunun aksi bir durumda ise okuyucu ve dinleyiciler için sıkıcı bir durum ortaya çıkar. Demirel (1999: 54), sesli okumada şu hususlara dikkat edilmesi gerektiğini söyler: Çeşitli amaçlarla okunacak edebi eserleri önce öğretmen okumalıdır. Öğrenciler iyi bir sesli okumanın değerli bir beceri olduğuna inandırılmalıdır.

Buraya kadar anlatılanlar özetlendiğinde iyi bir sesli okumanın nitelikleri şunlar olmalıdır:

1. Yazıdaki ruhsal durumu sesle yansıtabilmek.
2. Harfleri doğru okumak; başka bir deyişle sesleri temiz çıkarmak.
3. Kelimeleri doğru okumak, doğru vurgulamak.
4. Tamlama, cümlecik ve cümle gibi anlam gruplarını doğru vurgulamak.
5. Yazıda hitap, diyalog, açıklama, sonuç gibi öge ve bölümleri titizlikle belirtmek.

6. Yazının noktalama işaretlerini doğru değerlendirmek ve sesle belirtmek.
7. Okurken anlam bütünlüğünü bozmadan duraklamak.
8. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin toplandığı alana göre ayarlamak.
9. Sese, hoşça giden bir renk vermek.
10. Dinleyici karşısında olma sıkıntısı göstermemek.
11. Okurken hareketlerde hoşça giden bir canlılık bulunması; beden ve yüz hareketlerini yapmak.
12. Zaman zaman dinleyicilere bakmak; sesi ile olduğu gibi bakışıyla da dinleyicilerin ilgi göstermesini sağlamak (Korkmaz, 2008: 103–104).

Sesli okuma esnasında kelimelerin yutulmaması ve anlaşılır olması için hızlı okumadan kaçınılmalıdır. Okuma hızını kesmeyecek şekilde okunması biten sayfadan sonraki sayfaya geçilmelidir. Yapılan yanlışları düzeltme işlemi parçanın akışını ve bütünlüğünü bozmamak adına okuma sonuna bırakılmalıdır.

2.1.5.2. Sessiz Okuma

Göz ile algılanan yazıların beyinde anlamlandırılmasıyla gerçekleşen süreçtir. Konuşma organlarının, jest ve mimiklerin devrede olmadığı bu okuma türünde okuma hızı sesli okumaya göre daha yüksektir. Kişisel öğrenme ve okuma stratejileri farklı olmakla beraber en çok tercih edilen, bireyin hayatında daha fazla yer tutan okuma türüdür.

Sessiz okuma, anlamı çok çabuk kavrama olanağı sağlar. Gençler ve yetişkinler için yaşamda, bir iş ya da bir meslekte en çok gerekli olan bu tür okuma becerisi ve alışkanlığıdır. Sessiz okuma becerisi, tam olarak sesli okumadan sonra kazanılır (Kavcar vd., 1998: 44). Sessiz okuma ilk okuma yazma sürecinde tavsiye edilmez, yetişkinlere yönelik bir okuma yöntemidir.

Dilin seslendirme süresiyle gözün görme süresi arasında $\frac{1}{4}$ saniye gibi bir zaman farkının bulunduğu tespit edilmiştir. Sesli okumayla 1 saniyede 1 kelime, 60 saniyede 60 kelime ederken sessiz okuma işleminde $\frac{1}{4}$ saniyede 1 kelime, 60

saniyede 240 kelime okunabilmektedir (Ünalın, 2001: 87–88). Görüldüğü gibi sessiz okuma sesli okumaya göre daha hızlı gerçekleşmektedir. Bu okuma hızını düşürmemek için sessiz okuma etkinlikleri uygulanırken yazı parmakla veya kalemle izlenmemeli, baş ve gövde hareketleri yapılmamalıdır. Konuşma organları hareket ettirilmemeli, okuma mırıldanmadan gerçekleştirilmelidir.

Sessiz okumada okuma hızı sesli okumaya göre daha yüksekken sesli okumanın etki ettiği öğrenme alanları sessiz okumaya göre daha fazladır. Bu konuda Güneş (2011: 12) şunları söylemektedir: Sessiz okuma öğrencilerin dinleme ve konuşma becerilerine katkı sağlamaz, özellikle telaffuz, vurgu ve tonlama gibi becerilere hiç yararı olmaz.

Sessiz okuma etkinliklerinin nasıl yapılacağı konusunda Korkmaz (2008: 107) şunları söyler: Üzerinde sesli okuma dersi yapılmış olan bir metin, sessiz okuma çalışması yapmaya pek uygun değildir. Sessiz okumada kazandırmak istediğimiz beceri, yazıyı yalnızca gözle izleyip anlamı kavramaktır. Okunmuş, üzerinde çalışılmış bir metin, önceden anlaşılmiş olduğu için, çocuk bu metne yeni bir dikkat harcamaz ve ilgi göstermez. Böyle bir metin üzerindeki sessiz okuma çalışması da ona bir alışkanlık kazandırmaz. Calp (2005: 103), sessiz okuma çalışmalarında kullanılacak metinlerin şu özellikleri taşıması gerektiğini söyler: Sessiz okuma çalışmalarında kullanılacak yazılı materyallerin bir bölümü, okuma kitapları ve diğer ders kitaplarının dışından da seçilebilir. Seçilecek bu yazıların çok kısa olmaması ve çocukların okumalarını güçleştirecek çok sayıda yeni sözcüğü içermemesi yerinde olur. Sessiz okuma alıştırmaları için seçilen yazıların, öğrencilerin ilgilerini çeken konular üzerine olmasına özen gösterilmelidir.

Sessiz okuma hızlı okumaya elverişli bir okuma yöntemidir. Zamanı iyi kullanma becerisini kazandırmak için sessiz okuma çalışmaları yapılmalıdır. Akar (2009), yaptığı çalışmasında şu sonuca varmıştır: Günümüz sınav sisteminde sessiz okuma ön plandadır. Bu yüzden okumaya özellikle de sessiz okumaya gereken önem verilmelidir. Yapılan sınavlarda sessiz okuma yöntemi uygulandığından, okuduğunu

en kısa sürede anlama ve cevaplama yeteneğinin öğrencilere kazandırılmasında fayda vardır.

Tablo 1: Sesli Okuma ve Sessiz Okumanın Karşılaştırılması

	Sesli Okuma	Sessiz Okuma
Etkili Olan Organlar	Göz, beyin, ağız, kulak	Göz, beyin
Etki Ettiği Dil Becerileri	Okuma, konuşma, dinleme, yazma	Okuma
Etki Ettiği Öğrenme Alanı	Anlama ve anlatma	Anlama
	Katılımlı, işbirlikli, paylaşımlı	Bireysel
Vurgu, Tonlama, Telaffuz	Var	Yok
Okuma Hızı	Yavaş	Hızlı

Sesli ve sessiz okuma arasındaki farkları şöyle sıralayabiliriz:

a) Sesli okumada her bir kelime okunur, sessiz okumada ise okuyucu, belli yazı gruplarını bir bütün hâlinde algılar, anlama katkısı az olan bağlaç ve benzeri türde kelimeleri okuyarak zaman kaybetmez.

b) Sesli okumada okuyucunun hızını konuşma hızı sınırlar, sessiz okumada ise okuma hızını algılama kapasitesi belirler. Bu yüzden sessiz okunduğunda, sesli okumaya oranla daha yüksek okuma hızlarına erişilebilir.

c) Sesli okuma vokalizasyona dayanır, sesli okumada ”algılamak ve söylemek” vardır. Sesli okumada ise sadece “algılamak” söz konusudur.

d) Sesli okumada daha fazla fiksasyon vardır, yani göz belli kelimelere uzun süre takılabilir. Yine sesli okumada zaman zaman geri dönmeler ve uzun ara vermeler görülür. Sessiz okumada ise okuma sürekli ileriye doğrudur, takılmalar ve dönmeler hemen hemen hiç olmaz (Dökmen, 1994: 28).

Bu çalışmada metin öğretmen tarafından sesli okunurken aynı anda öğrenciler tarafından da sessiz okuma yöntemiyle takip edilecektir.

2.1.6. Okuma Kazanımları

Çıraklık Dönemi Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda temel dil becerilerinden okuma alanıyla ilgili kazanımlar, “okuma” başlığı adı altında tek başına değil üniteler içinde konulara göre dağıtılmıştır.

Bu program öğrencilerin, metin parçalarını, güzel okuma, doğru anlama ve yorumlama becerileri kazanmalarını, dinlediklerini ve okuduklarını doğru inceleme ve anlama becerisi kazanmalarını, dinleme, okuma, konuşma ve yazma faaliyetlerinde Türkçenin yazım kurallarına, söyleyiş özelliklerine ve inceliklerine özen göstermelerini amaçlamaktadır (MEB, 2005: 13–14).

Bu derste, öğrencilerin karşılaştıkları Türkçe metinleri severek okuma; onları anlayıp yorumlayabilme; anladıklarını, duygu ve düşüncelerini sözlü ya da yazılı olarak iyi, doğru ve güzel ifade edebilme becerilerini kazanmaları hedeflenmiştir (MEB, 2005: 5).

Çıraklık Dönemi Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda okumayla ilgili yer alan kazanımlar aşağıdaki gibidir:

- Topluluk karşısında şiir okur.
- Okuduğu mektup metninin özelliklerini açıklar.
- Okuduğu ve dinlediği mektuplarda anlatım türünü belirtir.
- Okuduğu ve dinlediği güncelerin ortak özelliklerini açıklar.
- Okuduğu ve dinlediği güncelerde kullanılan anlatım türlerini belirler.
- Okuduğu güncelerde anlatım kusuru bulunup bulunmadığını belirler.
- Okuduğu ve dinlediği metinlerin ortak özelliklerini belirler.
- Okuduğu ve dinlediği sohbet yazılarının ortak özelliklerini açıklar.
- Okuduğu haber yazılarının ortak özelliklerini belirler.
- Okuduğu ve dinlediği fıkraların ortak özelliklerini açıklar.
- Okuduğu makalenin nasıl başladığını, geliştiğini ve sonuçlandığını belirler.

- Okuduğu ve dinlediği makalenin ortak özelliklerini açıklar.
- Okuduğu ve dinlediği masalların ortak özelliklerini açıklar.
- Okuduğu, dinlediği hikâyelerin ortak özelliklerini açıklar.
- Okuduğu hikâyede anlatılan olay örgüsünün özelliklerini belirler.
- Okuduğu ve dinlediği romanların ortak özelliklerini açıklar.
- Okuduğu roman hakkındaki kişisel duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade eder.
- Seyrettikleri, okudukları veya izledikleri tiyatro eserlerinin ortak özelliklerini açıklar.

3. BÖLÜM

3.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin analizi ve süre hakkında bilgi verilecektir.

3.1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada öntest-sontest kontrol gruplu model kullanılmıştır. Bu modelde kontrol grubu ve deney grubu olmak üzere yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunmaktadır. Her iki grupta da deney öncesi ve sonrası ölçümler yapılmaktadır. Modelin simgesel görünümü şu şekildedir:

$$\begin{array}{ccccc} G_1 & R & O_{1.1} & X & O_{1.2} \\ G_2 & R & O_{2.1} & & O_{2.2} \end{array}$$

G₁: Deney Grubu (Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri Alanı Erkek Berberliği A-4 ve B-4 Sınıfları ile Kuaförlük A-4 ve B-4 Sınıfları)

G₂: Kontrol Grubu (Otomotiv Elektro Mekanikerliği A-4 ve B-4 sınıfları ile Metal Teknolojisi Alanı Kaynakçılık A-4 ve Metal Doğrama A-4 Sınıfları)

R: Grupların oluşturulmasındaki yansızlık

O_{1.1}, O_{2.1}: Deney öncesi ölçüm

O_{1.2}, O_{2.2}: Deney sonrası ölçüm

X: Bağımsız değişken

Modelde öntestlerin bulunması, grupların deney öncesi benzerlik derecelerinin bilinmesine ve sontest sonuçlarının buna göre düzeltilmesine yardımcı eder.

Bu modelde “X”in ne ölçüde etkili olduğuna karar vermek için öntest ve sontest ölçme sonuçları birlikte kullanılır. Bu amaçla:

- a. Her grup için öntest-sontest puanlarındaki yüzde artışlar bulunarak ortalama artışlar karşılaştırılır, ya da
- b. Öntest puanlarını “birlikte değişen” (covariate) olarak kullanıp, sontest puanlarıyla, birlikte değişkenlik (covariance) çözümlemesi ya da,
- c. Önce öntest puanları ($O_{1.1}$, $O_{2.1}$) karşılaştırılır, arada önemli bir ayrım yoksa, yalnızca sontest puanları ($O_{1.2}$, $O_{2.2}$) kullanılarak ortalamalar arası farklar sınanır (Karasar, 2007: 97).

Bu çalışmada yukarıdaki “c” maddesinde olduğu gibi grupların önce öntest puanları karşılaştırılmış gruplar arasında bir ayrımın olmadığı sonucuna varılınca sontest puanları kullanılarak ortalamalar arasındaki farklar sınanmıştır.

3.1.2. Çalışma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini Ankara’daki mesleki eğitim merkezlerinde öğrenim gören IV. dönem öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Siteler Mesleki Eğitim Merkezi’nde öğrenim gören Erkek Berberliği A-4 ve B-4, Kuaförlük A-4 ve B-4, Otomotiv Elektro Mekanikerliği A-4 ve B-4, Metal Doğrama A-4, Kaynakçılık A-4 sınıflarındaki öğrencilerdir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Deney ve Kontrol Gruplarına Göre Dağılımı

Grup	N	Yüzde
Deney Grubu	32	% 51,62
Kontrol Grubu	30	% 48,38
Toplam	62	% 100

N: Denek Sayısı

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	N	Yüzde
Kuaför	16	%25,81
Erkek Berberi	16	%25,81
Oto Tamir-Bakım	18	%29,03
Metal Teknolojisi	12	%19,35
Toplam	62	%100

3.1.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak başarı testleri kullanılmıştır. Veri toplama araçları hazırlanırken çıraklık eğitimi Türkçe dersi müfredatındaki amaçlar göz önünde bulundurulmuştur. Başarı testi sorularının hazırlandığı metinler öğrencilere okuma becerisini kazandırabilecek ve öğrencilerin beğenisine hitap edebilecek eserlerden seçilmiştir. Öğrencilerin bu metinlerle daha önce karşılaşp karşılaşmadıklarını anlamak için uygulama başlamadan önce öğrencilere bu metinlerle ilgili sorular sorulmuş ve öğrencilerin bu metinleri tanımadığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerin anlama becerilerini ölçmeye yönelik hazırlanan soruların bir kısmı, cevapları metnin içinden açıkça verilebilen sorulardan oluşmaktadır. Soruların diğer kısmı ise cevabı metnin içinde açıkça olmayan, metindeki bilgilerin değerlendirilip yorumlanmasıyla cevaplandırılacak türdendir. Bu amaçlardan hareketle 10 sorudan oluşan başarı testi hazırlanmıştır. Başarı testi değerlendirilirken her doğru cevaba 1 puan, yanlış ya da boş bırakılan sorulara da 0 puan verilmiştir.

3.1.4. Verilerin Analizi

Başarı testlerinden elde edilen verilerin analizinde SPSS 15.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Öntest ve sontest sorularının güvenilirlik ve geçerliliğinin

analizi için Cronbach's Alpha test istatistiği kullanılmıştır. Güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha =0,784 olarak bulunmuş ve ölçeğin güvenilir olduğu görülmüştür.

Sonuçların yorumlanmasında frekans, aritmetik ortalama, yüzde oranları gibi istatistiksel işlemlerden yararlanılmıştır.

Çalışma verileri değerlendirilirken parametrelerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiş ve parametrelerin normal dağılıma uygun olduğu saptanmıştır. Parametrelerin iki grup arası karşılaştırmalarında Student t test, grup içi karşılaştırmalarında ise Paired Sample t testi kullanılmıştır. Anlamlılık $p<0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.1.5. Süre ve Olanaklar

Çalışmanın süresi bir öğretim dönemidir. Deneme süresi ise haftada 2 ders saati olmak üzere toplam 7 haftada tamamlanmıştır. Çalışmanın 1. haftasında öntest uygulanmış, 2. ve 3. haftalarda hikâye türünde metinler okunmuş, 4. ve 5. haftada fabl türünde metinler okunmuş, 6. haftada rapor türünde metin okunmuş ve son hafta olan 7. haftada ise sontest yapılmıştır.

4. BÖLÜM

4.1 Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmada toplanan verilerin istatistiksel çözümlmelerine, elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı

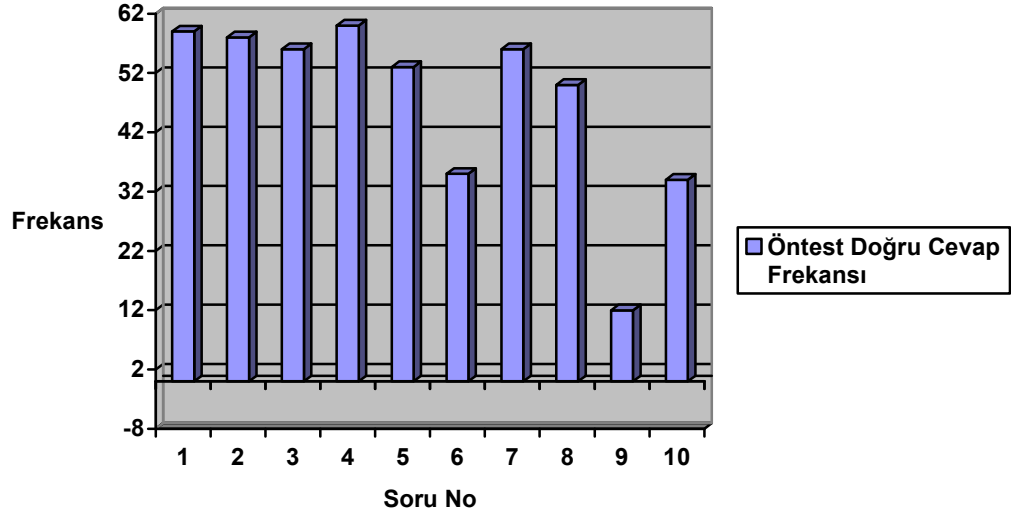
Sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) yöntemi uygulanan deney grubu ve sessiz okuma yöntemi uygulanan kontrol grubunun öntestte aldıkları puanlar arasında farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 4’te verilmiştir.

Tablo-4: Öntest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	Student Testi t Değeri	Önem Değeri (p)
Deney Grubu	32	76,56	17,71	0,131	0,896
Kontrol Grubu	30	76,00	15,88		

Tablo 4’teki verilere göre deney grubu öntest puanlarının aritmetik ortalaması 76,56’dır. Kontrol grubunun aritmetik ortalaması 76,00’dır. Aritmetik ortalamalar arasında deney grubu lehine bir fark vardır. Ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t=0,131$ ve $p>0.05$). Deney grubu ile kontrol grubunun öntest puanları arasında ayırt edici bir fark yoktur, gruplar denktir.

Şekil-2: Öğrencilerin Öntest Sorularına Verdiği Doğru Cevap Dağılımları

Grafikte öğrencilerin öntest puanlarına ilişkin frekans dağılımı görülmektedir. Hangi sorunun kaç öğrenci tarafından doğru cevaplandığı görsel olarak ifade edilmiştir. Grafikte, öğrencilerin en fazla doğru cevapladıkları soru 4. soru, en az doğru cevapladıkları soru ise 9. soru olarak görülmektedir. Bu veriden hareketle testin en kolay sorusunun 4. soru, testin en zor sorusunun da 9. soru olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo-5: Öğrencilerin Öntest Sorularını Cevaplama Yüzdeleri ve Frekans Dağılımı

Soru No	Frekans	Yüzde
1	59	% 95,16
2	58	% 93,54
3	56	% 90,32

4	60	% 96,77
5	53	% 85,48
6	35	% 56,45
7	56	% 90,32
8	50	% 80,64
9	12	% 19,35
10	34	% 54,83
Toplam	473	% 76,28

Tabloda, araştırmaya katılan öğrencilerin öntestte doğru cevapladığı soruların yüzde olarak dağılımları verilmiştir. Doğru cevaplanma yüzdesi en yüksek olan soru % 96,77'lik oranla 4. sorudur. Doğru cevaplanma yüzdesi en düşük olan soru ise % 19,35'lik oranla 9. sorudur. Kontrol ve deney gruplarındaki tüm öğrencilerin öntest sorularını cevaplama oranı ortalama % 76,28'dir.

4.1.2. Deney ve Kontrol Gruplarının Sontest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı

Sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) yöntemi uygulanan deney grubu ve sessiz okuma yöntemi uygulanan kontrol grubunun sontestte aldıkları puanlar arasında farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 6'da verilmiştir.

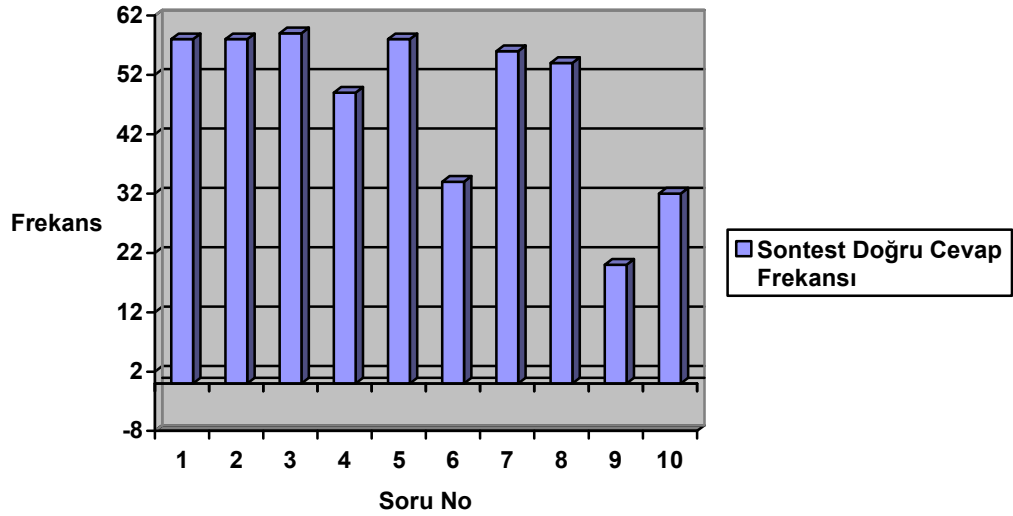
Tablo-6: Sontest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	Student Testi t Değeri	Önem Değeri (p)
Deney Grubu	32	82,50	9,83	2,354	0,024

Kontrol Grubu	30	71,33	24,17		
---------------	----	-------	-------	--	--

Tablo 6'daki verilere göre deney grubunun sontest puanlarının aritmetik ortalaması 82,50 ve kontrol grubunun aritmetik ortalaması 71,33'tür. Aritmetik ortalamalar arasında deney grubunun lehine bir fark vardır. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı bir farktır ($t=2,354$ ve $p<0.05$). Deney grubundaki öğrencilerin sontest puan ortalamaları, kontrol grubu öğrencilerinin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir.

Şekil-3: Öğrencilerin Sontest Sorularına Verdiği Doğru Cevap Dağılımları

Grafikte öğrencilerin sontest puanlarına ilişkin frekans dağılımı görülmektedir. Hangi sorunun kaç öğrenci tarafından doğru cevaplandığı görsel olarak ifade edilmiştir. Grafikte, öğrencilerin en fazla doğru cevapladıkları soru 3. soru, en az doğru cevaplanan soru ise 9. soru olarak görülmektedir. Bu veriden hareketle testin en kolay sorusunun 3. soru, testin en zor sorusunun da 9. soru olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo-7: Öğrencilerin Sontest Sorularını Cevaplama Yüzdeleri ve Frekans Dağılımı

Soru No	Frekans	Yüzde
1	58	% 93,54
2	58	% 93,54
3	59	% 95,16
4	49	% 79,03
5	58	% 93,54
6	34	% 54,83
7	56	% 90,32
8	54	% 87,09
9	20	% 32,25
10	32	% 51,61
Toplam	478	% 77,09

Tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin sontestte doğru cevapladığı soruların yüzde olarak dağılımları verilmiştir. Doğru cevaplanma yüzdesi en yüksek olan soru % 95,16'lık oranla 3. sorudur. Doğru cevaplanma yüzdesi en düşük olan soru ise % 32,25'lik oranla 9. sorudur. Kontrol ve deney gruplarındaki tüm öğrencilerin sontest sorularını cevaplama oranı ortalama % 76'dır.

4.1.3. Deney Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı

Sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) yöntemi uygulanan deney grubu öğrencilerinin öntest ve sontestte aldıkları puanlar arasında farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 8'de verilmiştir.

Tablo-8: Deney Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarının Karşılaştırılması

Deney Grubu	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	Paired Sample Testi t Değeri	Önem Değeri (p)
Öntest	32	76,56	17,71	-1,754	0,089
Sontest	32	82,50	9,83		

Deney grubundaki öğrencilerin öntest puanlarına göre sontest puanlarında bir artış görülmektedir. Bu artış anlamlılığa yakın ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,754$ ve $p>0.05$).

4.1.4. Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarına Göre Başarı Dağılımı

Sessiz okuma yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin öntest ve sontestte aldıkları puanlar arasında farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmıştır. Sonuçlar tablo 9'da verilmiştir.

Tablo-9: Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Puanlarının Karşılaştırılması

Kontrol Grubu	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	Paired Sample Testi t Değeri	Önem Değeri (p)
Öntest	30	76,00	15,88	0,921	0,365
Sontest	30	71,33	24,17		

Kontrol grubundaki öğrencilerin öntest puanlarına göre sontest puanlarında bir düşüş görülmektedir. Bu düşüş istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t = -0,921$ ve $p > 0,05$).

4.1.5. Öğrencilerin Mesleklerine Göre Öntest ve Sontest Puanları Başarı Dağılımı

Araştırmanın alt problemini oluşturan; “Öğrencilerin sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) ve sessiz okuma becerileri mesleklerine göre değişiklik göstermekte midir?” sorusunun çözümü için bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo-10: Deney Grubundaki Mesleklerin Öntest Puanlarının Karşılaştırılması

Deney Grubu	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	Student Testi t Değeri	Önem Değeri (p)
Kuaforluk	16	73,75	20,93	-0,896	0,378
Erkek Berberliği	16	79,37	13,89		

Deney grubundaki öğrencilerin mesleklerine göre öntest puanları incelendiğinde kuaforluk ve erkek berberliği bölümü öğrencilerinin aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t = 0,896$ ve $p > 0,05$).

Tablo-11: Deney Grubundaki Mesleklerin Sontest Puanlarının Karşılaştırılması

Deney Grubu	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	Student Testi t Değeri	Önem Değeri (p)
Kuaförlük	16	81,25	11,47	-0,713	0,481
Erkek Berberliği	16	83,75	8,06		

Deney grubundaki öğrencilerin mesleklerine göre sontest puanları incelendiğinde kuaförlük ve erkek berberliği bölümü öğrencilerinin sontest puanlarında öntest puanlarına göre bir artış görülmektedir. Fakat bu artış istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t=0,713$ ve $p>0.05$).

Tablo-12: Kontrol Grubundaki Mesleklerin Öntest Puanlarının Karşılaştırılması

Kontrol Grubu	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	Student Testi t Değeri	Önem Değeri (p)
Oto. Elk. Mek.	18	76,67	13,72	0,277	0,784
Metal Teknolojisi	12	75,00	19,30		

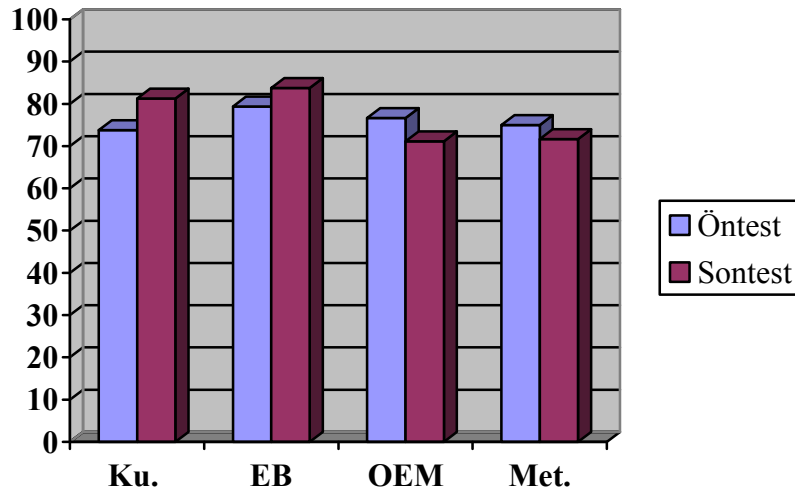
Kontrol grubundaki öğrencilerin mesleklerine göre öntest puanları incelendiğinde otomotiv elektro mekanikerliği ve metal teknolojisi bölümü öğrencilerinin aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t=0,277$ ve $p>0.05$).

Tablo-13: Kontrol Grubundaki Mesleklerin Sontest Puanlarının Karşılaştırılması

Kontrol Grubu	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	Student Testi t Değeri	Önem Değeri (p)
Oto. Elk. Mek.	18	71,11	22,98	-0,061	0,952
Metal Teknolojisi	12	71,67	26,91		

Kontrol grubundaki öğrencilerin mesleklere göre sontest puanları incelendiğinde otomotiv elektro mekanikerliği ve metal teknolojisi bölümü öğrencilerinin sontest puanlarında öntest puanlarına göre bir düşüş görülmektedir. Fakat bu düşüş istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t=0,061$ ve $p>0,05$).

Şekil-4: Öğrencilerin Mesleklerine Göre Öntest ve Sontest Puan Dağılımları

Öntest puanları içinde en yüksek ortalamaya erkek berberliği sınıfı sahipken en düşük ortalama ise kuaförlük sınıfınıdır. Sontest puanları içinde en yüksek ortalama erkek berberliği sınıfının, en düşük puan ortalaması otomotiv elektro mekanikerliği sınıfınıdır.

Kuaförlük ve erkek berberliği sınıflarının sontest puanları öntest puanlarına göre artış gösterirken, otomotiv elektro mekanikerliği ve metal teknolojisi sınıflarının sontest puanlarında öntest puanlarına göre azalma vardır.

5. BÖLÜM

5.1. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmanın sonucu ve bu sonuçlardan elde edilen öneriler bulunmaktadır.

5.1.1. Sonuçlar

Bu araştırmada “Mesleki eğitim merkezlerindeki Türkçe derslerinde uygulanan sessiz okuma ve sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinliklerinden hangisi öğrencilerin anlama becerilerini geliştirmede daha etkilidir?” sorusuna cevap aranmıştır. Yapılan araştırma ve eğitim süreci sonucunda sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) yönteminin anlamaya etkisinin sessiz okuma yönteminden daha fazla olduğu görülmüştür. Sessiz okuma anında yapılan dinlemenin (öğretmen tarafından sesli okuma) sessiz okumadan daha etkili olmasının sebebi ise sessiz okuma anında yapılan dinlemede (öğretmen tarafından sesli okuma) devreye konuşma ve dinleme organlarının girmesiyle etkili bir okuma meydana gelmesidir. Pek çok öğrenme alanına hitap eden sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) sayesinde öğrenciler okunan metni daha iyi anlamaktadır. Öğretmen tarafından uygulanan etkileyici bir sesli okuma etkinliği sayesinde okuma becerisi düşük öğrenciler de anlama becerilerini geliştirebilmektedirler.

Araştırmada, “Öğrencilerin sessiz okuma ve sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) becerileri mesleklerine göre değişiklik göstermekte midir?” sorusuna da cevap aranmıştır. Eğitim süreci sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sessiz okuma ve sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) becerilerinin mesleklerine göre değişiklik göstermediği tespit edilmiştir.

5.1.2. Öneriler

- Öğrencilerin bir metni daha iyi anlayabilmesi için öğretmen, derslerde sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinliklerine yer vermelidir.
- Öğrencilerin okumaya karşı isteksiz tutumları, okuma amaçlarını belirleyememeleri, okumayı sevmemeleri anlamayı etkilemektedir. Öğretmen, sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinlikleri düzenleyerek öğrencilerdeki bu olumsuzlukları gidermeye çalışmalıdır.
- Öğretmen, sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinliğini sıkıcı bir hâle getirmemek için öğrencilerin yaş seviyelerine ve beğenilerine uygun ilgi çekici metinler kullanarak etkinliği keyifli ve verimli bir hâle getirmelidir.
- Öğretmen, sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) çalışması yaparken ses tonunu metne göre ayarlamalı, vurgu, tonlama ve noktalamaya dikkat etmelidir. Jest ve mimiklerle okumasını desteklemelidir.
- Sessiz okuma anında yapılan dinleme (öğretmen tarafından sesli okuma) etkinliğinde öğrencilerin dikkatini dağıtacak uygulamalardan kaçınılmalıdır.

Kaynakça

- 4702 Sayılı Kanun. (2001). T.C. Resmî Gazete, 24458, 10 Temmuz 2001.
- Akar, Münire (2009). Sesli ve Sessiz Okumanın Anlamaya Etkisi Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Aksan, Doğan (2001). *Türkçenin Gücü* (7. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, Doğan (2003). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akyol, Hayati (2006). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akyol, Hayati (2007). Okuma. (Editörler: Ahmet Kırkılıç, Hayati Akyol). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 15–48.
- Anonim. İyilik ve Vefa: <http://www.baktabul.net/hikayeler-and-oykuler-masallar/1515-iyilik-ve-vefa-hikayesi-iyilik-ve-vefa.html> Erişim Tarihi: 01. 18. 2012.
- Anonim. Kuyruk Acısı: <http://www.ilhamhikayeleri.com/kuyruk-acisi/> Erişim Tarihi: 01. 18. 2012.
- Aricı, Ali Fuat (2008). Okuma Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, Derya., Doğan, Birsen., Deliveli, Kısmet., Kırmızı, Fatma Susar., Yaylı, Derya ve Akkaya, Nevin. (2008). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Aslantaş, Gazanfer (1999). Türkçe Öğretim Yöntem ve Teknikleri. *Türk Dili Dergisi*, 576, 1027–1031
- Bağcı, Hasan ve Temizkan, Mehmet (2006). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Öğretmenlerinden Beklentileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Güz 2006, 477–498.
- Banarlı, Nihad Sâmî (2002). *Türkçenin Sırları* (18. Baskı). İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Başgil, Ali Fuat (2006). *Türkçe Meselesi* (2. Baskı). İstanbul: Yağmur Yayınevi.
- Bilim Kültür Ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*. (1978). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Calp, Mehrali. (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi* (2. Baskı). Konya: Eğitim Kitabevi.

- Cemiloğlu, Mustafa (2004). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* (4. Baskı). Bursa: Alfa Akademi.
- Çatıkkaş, Atâ (2001). *Yazılı ve Sözlü Anlatım Kılavuzu* (3. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Demirel, Özcan (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* (2. Baskı). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Demirel, Özcan (2004). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi* (6. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Develi, Hayati (2006). *Dil Doktoru*. İstanbul: 3F Yayınevi.
- Greenpeace. İklimi Kurtarma Kılavuzu:
<http://www.greenpeace.org/turkey/Global/turkey/report/2007/3/iklimi-kurtarma-k-lavuzu.pdf> Erişim Tarihi: 01. 18. 2012.
- Gülen, Salih (2009). *Nöbetçi Zeytin*, İstanbul: Sütun Yayınları.
- Gündüz, Osman (2007). *Konuşma Eğitimi*. (Editörler: Ahmet Kırkılıç, Hayati Akyol). İlköğretimde Türkçe Öğretimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güneş, Firdevs (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, Firdevs (2011). İlköğretimde Sesli Okumanın Önemi Ve Yararları. *Millî Eğitim Dergisi*, 191 (Yaz 2011), 7–23.
- Kaplan, Mehmet (2003). *Kültür ve Dil* (16. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karasar, Niyazi (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (17. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavcar, Cahit., Oğuzkan, Ferhan. ve Sever, Sedat (1998). *Türkçe Öğretimi Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Korkmaz, Burhan (2008). *Okuma Eğitimi*. (Editör: Süleyman Çelenk ve Atilla Tazebay). *Türkçe Öğretimi İlke-Yöntem-Teknikler*. Ankara: Maya Akademi.
- Korkmaz, Zeynep., Parlatır, İsmail., Ercilasun, Ahmet B., Zülfikar, Hamza., Gülensoy, Tuncer. ve Birinci, Necat (2005). *Türk Dili ve Kompozisyon*. Ankara: Ekin Kitabevi.
- MEB (2005). *Çıracılık Dönemi Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Nas, Recep (2003). *Türkçe Öğretimi*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

- Nuhoğlu, Mualla Murat. ve Gökkyaya, Hakan (2006). *Türkçe Öğretimi Uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öz, M. Feyzi (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbyay, Murat (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi. *Türk Dili Dergisi*, 602, 112–120.
- Özbyay, Murat (2003). *Türkçe Öğretimi Bibliyografyası*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özbyay, Murat (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbyay, Murat (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II* (2. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- Özüdoğru, Şaban (2005). *Hüzünlü Anlar Durağı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Sever, Sedat (2004). *Türkçe Öğretimi Ve Tam Öğrenme* (4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Seyfettin, Ömer (2004). *Üç Nasihat*. Ankara: yçy Yayınları.
- Türk Yurdu*. S.162–163. Şubat-Mart 2001
- Türkçe Öğretimi Kongresi Kitabı*. 18–20 Mayıs 2008. İstanbul: MEB Devlet Kitapları Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü.
- Türkçenin Dünü, Bugünü, Yarını Uluslararası Bilgi Şöleni Bildiriler*. 7–8 Ocak 2002. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2008). *Türkçedeki Bozulma ve Yabancılaşmanın Araştırılması, Türkçenin Korunması ve Geliştirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. Ankara: TBMM.
- Ünalın, Şükrü (2002). *Dil ve Kültür*. Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi.
- Ünalın, Şükrü (2001). *Türkçe Öğretimi* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- www.tdk.gov.tr, Güncel *Türkçe Sözlük*.
- Yalçın, Alemdar (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri -Yeni Yaklaşımlar-*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, Kasım (2010). İş Birlikli Öğrenme Yönteminin Okumaya İlişkin Bazı Değişkenler Üzerindeki Etkisi ve Yönteme İlişkin Öğrenci-Veli Görüşleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Yıldız, Cemal., Okur, Alpaslan., Arı, Gökhan. ve Yılmaz, Yakup (2008). *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, Zeynep Aydın (2007). *Sınıf Öğretmenlerine Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Zengin, Ahmet Yaşar ve Zengin, Nesrin (2002). *Türkçe Dersi Özel Öğretim Yöntemleri I-II*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Ekler

Ek-1 Öntest ve Sontestte Kullanılan Hikâye

Ek-2 Veri Toplama Aracı

Ek-3 Ders Planı Örneği

Ek-4 Uygulama Süresince Kullanılan Metinlerin Tablosu

Ek-5 Cinci Hüsmen

Ek-6 Üç Nasihat

Ek-7 İklimi Kurtarma Kılavuzu

Ek-8 Kuyruk Acısı

Ek-9 İyilik Ve Vefa

Ek-1

Horozunuz Yumurtladı mı Beyim?

Cami avlusundaki salkım söğüdün altında oturan iki köylü derin bir sohbetin ortasındaydı.

— Ben, kızımı istemeye gelen adamı alırım karşıma konuşurum. Üç şartım var efendi, derim: “Bir, dini bütün adam isterim. Namazında niyazında olmayana, ramazandan feyiz almayana kız vermem. İki, çok zengin olması şart değil, yavrum elin evinde fukaralık çekmesin isterim. Üç, damat benim yanıma kırk sefer gelebilecek kadar ilmi olsun, hoş sohbet olsun isterim.” dedi.

— İyi de Nihat Ağa bu kadar şartı karşılayacak adamı bulmak zor değil mi bu devirde?

— Valla zor olmasa kızım hâlâ evde olmazdı herhâlde. Kimi geliyor dindar, lakin işsiz güçsüz. Kimi de hâli vakti yerinde. Traktörü, tarlası, bağı bahçesi her bir şeyi var, lakin namaz yağından temiz adamlar... Şimdi namazsıza kız versem yavrumun başına ne işler gelir Allah bilir. Öksüz yavruma acırım.

— Az evvel üç şart saydın üçüncüsüne takılan olmuyor mu?

— O da oldu bir defa.

— Bir delikanlı geldi. Camiden çıkmıyor, malı mülkü yerinde. Dedim “İlk iki şartı geçtin amma benim yanıma kırk defa geleceksin benimle muhabbet edeceksin.”

— Canım sen de çok şey istemişsin.

— Yok, efendi dirgene dayanmayan porsuk, harmana yaklaşmasın. Bakacağım; hoş sohbet mi, ilmi var mı, yanıma gelince muhabbet edecek bir şey bulacak mı? Benimle kırk defa görüşmeyen, kızımın kırk yıl nasıl yaşar.

— E ne oldu peki?

— On sekiz defa geldi. Son gelmesinde: “Benim artık konuşacak bir şeyim, anlatacak bir ilmim kalmamıştır beyim.” deyip gitti. Gidiş o gidiş.

Nihat Ağa sohbetine devam etti

— Bilir misin kardeşim, benim hayatımı bir tane harf değiştirmiştir.

— Bir tane harf nasıl hayatı değiştirir azizim?

— Anlatayım. Benim rahmetli babam fakir bir adamdı, çobanlıkla geçinirdik. Onun babası da köyün çobanıymış, bize de yine çobanlık düştü. Mektep medrese tanımadan büyüdük.

— Sonra...

— Sonrasında bir gün koyunları önüme katmış gidiyorum. Derken mektebe giden köyün çocuklarını gördüm. Ayaklarında kara lastik, başlarında kasket, kara önlüklerini giymiş okula gidiyorlardı. Çok imrendim çok iç geçirdim. Onlar gibi okuyup yazamadığıma hayıflandım. Çocukluk işte bir ağıt koparmışım ki sorma.

— Okula gidemedim diye ağlıyorsun demek.

— He ya. Hem de ne ağıt. Çocuğum dediğime bakma en az on beş yaşında varım. Herkes dönüp bakıyor, koca oğlan niye ağlıyor diye. Koyunlar almış başını gidiyor ben bir taşın üzerine oturmuşum elimde upuzun bir değnek ağlıyorum. O esnada yanıma biri geldi. Takım elbiseli kocaman kravatlı, pantolonunun paçaları bizim çuval ağzı gibi, siyah ayakkabıları köyün tozundan nasiplenmiş güler yüzlü bir adam.

— Kimmiş?

— Kim olacak mektebin muallimi. “Neden ağlıyorsun evladım.” dedi. Ben de, herkes mektebe gidiyor bense koyunların peşine, onlar okuyup yazacak büyük adam olacak bense köyün çobanı olarak kalacağım, hiçbir şey bilmiyorum dedim. “Ben sana bir harf öğreteyim.” dedi. Yerden üç tane çubuk aldı.

Bu arada konuşurken kendisi de yerden üç çubuk alarak öğretmenin yaptığını gösteriyordu. İki çubuğu birbirine keşiştirdi, üçüncüsünü de üzerine koydu. A harfi yapmıştı.

— İşte böyle yaptı öğretmen. Bana dedi ki: “Bak bu A harfidir. Bir çatalın üzerine çubuk koyacaksın.” O kadar sevindim, o kadar mutlu oldum ki anlatamam. O gün, göttüğün bütün koyunlar senin olsun deselerdi inan bu kadar mutlu olmazdım. Artık bir harf biliyordum. Elime çubuk alır toprağa A harfi çizerdim. Bir kâğıt bulursa kömürle A yazardım. Küçük taşları A şeklinde dizerdim.

— Allah Allah... Millet bir şey demez miydi?

— Okuryazarlığı olanlar adı A harfiyle başlayan bir kız sevdiğimi sanıyormuş, hatta rahmetli Mahmut Ağa'nın kızı Asiye'ye tutulduğum dedikodusu bile yayılmış. Oysa ben bildiğim bir tek harfin sefasını sürüyordum.

— Peki, o harf hayatımı nasıl değiştirdi?

— Sene 1960, kasabadan bir adam geldi. Dediler ki Almanya'ya işçi götürecekmiş. Bir kalabalık gittik adamın yanına. İkindiye kadar bekledik. Bayağı bir adam almış bir tane boş yer kalmış. Kalabalıktan da sadece üç kişi kaldık, her birimiz beni alsa diye bekliyoruz. Bize döndü. “İçinizde okuma yazma bilen var mı?” diye sordu. Diğerleri : “Yok.” deyince ben, kâğıda o meşhur “A”yı çizdim. Adam benim yavaş yavaş bir şeyler yazacağımı sanmış olmalı ki beklemeden: “Tamam tamam bunu alalım.” dedi. Bildiğim tek harf beni okuryazar yapmıştı, beni alıp götürdüler Almanya'ya. Orada gece gündüz çalıştım. Affedersin, it durdu ben durmadım. Şükür biraz malımız varsa ondandır. Yoksa bu köy yerinin küpü deliktir, doluya koysan almaz boşa koysan dolmaz. Ne kazanılır ne biriktirilir.

— Vay be. Bir harfin ettiğine bak.

— Ondan sonra kendimi çok geliştirdim, gece mekteplerine gittim. Alman fabrikalarında elim yüzüm yağ içinde kalır sonra elimi yüzümü temizler, oradan derse koşardım. Okuma yazmayı öğrendim, sonra elime ne geçtiyse okudum. Okudukça hayata bakışım değişti. Okudukça kendimi dini ve ilmi bakımdan geliştirmeye çalıştım.

— İşte ilim derdinde olmam da bundan. İstiyorum ki biricik kızımın evlenecek damadım da biraz ilim irfan sahibi olsun. Bir harf benim hayatımı değiştirdi, ilim de onların hayatını aydınlatsın, yollarını ışıldatsın.

Deminden beri konuşulanlara uzaktan kulak misafiri olan Demirci Ahmet'in üstüne bir karamsarlık bulutu çöktü. Nihat Ağa'nın kızı Nurefşan'da gönü vardı Ahmet'in. Bir defa görmüştü kızını. Yalnızca bir defa... Babası hastalanınca onu da

yanına alarak kasabadaki doktora gitmişti. Gelirken arabalarının iki lastiği birden patlayınca yolda kalmışlar, Ahmet de onları kamyonetine almıştı. O zaman düştü gönlüne ilk kıvılcım. Günler geçince bir kıvılcımdan bir alev doğdu, ondan bir yangın...

Günlerce evlerinin önünden geçse de Nurefşan'ı görmek mümkün olmadı. Ne köyde gezer ne çeşme başında görünürdü. Yemyeşil gözlerini bir defa görmüştü Ahmet ve bir fidan dikmişti gönlüne; yeşeren, yeşerdikçe de yemyeşil kesilen bir fidan.

Ahmet, çekiçle örsü her buluştuşunda Nihat Ağa'nın şartlarını düşünüyordu. Namazı çocukluğundan beri aksatmazdı. Orucunu tutardı. Zekâtını fazlasıyla verirdi fakirlere ve gariplere. Bir hac kalmıştı, onu da evlendikten sonra eşyle birlikte yapmayı düşünüyordu...

Nurefşan Nihat Ağa'nın tek kızıydı. İki büyük oğlu evlenip biri Almanya'ya diğeri İstanbul'a göçtükten hanımı da aniden vefat ettikten sonra baba kız yalnız kalmışlardı dünya misafirhanesinde. Köyün sayılı zenginlerindendi Nihat Ağa, lakin malıyla mülküyle övünmez olabildiğince sade yaşardı. Eli darda olan, şehre çocuğunu okutmaya göndermek isteyip de parasızlıktan gönderemeyenlerin hemen imdadına yetişirdi. Yaptığı iyiliklerin bilinmesini, duyulmasını hiç istemezdi. "Her şey Allah Teâlâ'nın rızası için yapılır, kulların övmesi için değil." derdi.

Nurefşan Nihat Ağa'yı hayata bağlayan en önemli halkaydı. O, evlendikten sonra ne yapacağını bilmiyordu fakat kızının da evlenme çağı gelmiş de geçiyordu. Kızcağızın gençliğini karartmamalı, bir yuva kurmalıydı.

Ahmet bu meseleyi bir şekilde neticelendirmeliydi. Eve dönünce derdini annesine açtı. Dua etmekten başka elinden bir şey gelmezdi yaşlı kadının. "Allah her şeyin hayırlısını nasip etsin oğul, hayırlıysa yakın etsin, hayırsızsa irak etsin. Lakin seni mahcup beni mahzun etmesin." diyebildi.

Ertesi gün derdini Nihat Ağa'ya söylemeye karar verdi. "Ne olacaksa olsun." diyordu. Yatsı nazmında uzun uzun dua etti. Sert döşekli yün yorganlı yatağa girdi. İnce bir naftalin kokusu duydu. Yarın ne yapacağını düşündü. Ne kadar güçtü bu iş. Sağa döndü uyuyamadı sola döndü uyuyamadı. Yarın Nihat Ağa'nın ters bir laf etmesinden korkuyordu. Gece yarısına doğru anca uykuya dalabildi. Rüyasında Nihat Ağa'yı görüyordu: "Ben bir demirci parçasına kız vermem diyordu." "Ben gül gibi

kızımı demirciye yar olsun diye mi büyüttüm. Üç şartım var, kırk ziyaretim...” diyordu. Kan ter içinde uyandı Ahmet. “Oh be hepsi kâbusmuş.” diyerek sevindi. Sabah ezanı okunuyordu, köyün mesaisi başlıyordu.

Ahmet öğlen olunca namazını kılmak için camiye gitti. Nihat Ağa abdest almış elinde mendiliyle kurulanıyordu. Onu gördüğü için rahatlamış mıydı, gerilmiş miydi karar veremedi. Namazdan sonra “Allah’ım yardım et...” diye dua etti.

Çıkışta Nihat Ağa’nın yanına yaklaştı. Elleri önünde bağlı, boynu bükük bir hâlde:

— Nihat Ağa, müsaitseniz bir hususu arz etmek isterim, diyebildi. Heyecanlanmış, boğazı kırk boğum olmuş, kelimeler dişine yapışmış çam sakızı gibi çıkmak bilmemişti. Sesi titremiş, nefesi sıklaşmıştı.

Nihat Ağa anladı gencin diyeceklerini. Yine de bozuntuya vermedi.

— Ooo demirci gel oturalım şuraya, diyerek donakalmış Ahmet’i cami avlusunda bir çınarın altına çekiverdi. Ahmet’i rahatlatmak için sohbeti kendisi başlattı:

— E işlerin nasıl?

— Elhamdulillah... Çok iyi.

— Buna sevindim Ahmet, çünkü kesende var mı pulun, âlem senin kulun. Kesende yok mu pulun, dağdan aşar yolun.

— Haklısınız.

Ahmet tahta sedirin ucuna oturmuş. Elinde tuttuğu kasketini çevirip duruyor, hâlden hâle sokuyordu. Şimdi durduk yere derdini nasıl açacağını düşündü. Kızardığını, yanaklarına ateş basmasından anladı. Sırtının terlediğini ise sonra fark etti. Nihat Ağa konuşmaya devam etti.

— Sağ olasin kasabadan gelirken yolda kalmıştık da bizi evimize kadar getirmiştin.

— Yok, canım estağfurullah.

— Öyle deme. Sen olmasan hasta başımla, öksüz kızımın kuş uçmaz kervan geçmez yolda ne yapardım.

Yeniden bir sessizlik oldu. Demirci Ahmet’i ürküten bir sessizlik... Nihat Ağa’nın, kızından bahsettiği esnada Ahmet’in yüreği yerinden çıkıp gidecekti sanki... Nihat Ağa dayanamadı.

— Ahmet benim yaşıma altmış dokuz. Bunca yıl neler gördüm neler geçirdim anlat anlat bitiremem, lakin ömür dediğin bir göz açıp kapama süresi işte. Ben senin derdini anladım anlamasına ancak yine de senden dinlemek isterim. Ahmet oturduğu yerde kıpkırmızı oldu, elinde tuttuğu kasketi bile elinin teriyle nemlenmişti. Tam sırasıydı. Bütün cesaretini topladı.

— Nihat amca, benim diyeceğim münasip görürseniz hayırlı bir iştir, dedi ve üzerinden dünyalar kalktı rahatlayıvermişti birden. Yine de Nihat Ağa'nın vereceği tepkiden çekiniyordu. Kızacak diye korktu, oysa tam tersi gülümseyen bir simayla cevap verdi Nihat Ağa:

— Anlıyorum evladım, lakin benim evladımdan gayri kimim kimsem kalmadı. Ben öldükten sonra onun perişan olmasını istemem. Damat adayında üç hususiyet ararım oğul, dini bütün olacak, durumu iyi olacak, yanıma kırk defa gelip konuşacak. Sen ilk ikisinden geçtin. Şimdi sıra üçüncüsünde kırk sohbet edecektik kaldı otuz dokuz tane. Onu da tamamla güldür yüzümü, sonra getir aileni, iste kızımı.

Nihat Ağa son sözünden sonra “Hadi Allah muvaffak ede.” deyip selam verip ayrıldı.

Demirci sevinmiş mi üzülün mü karar veremedi. Yine de Nihat Ağa'nın karşı çıkmamasına sevindi. İlk baştan itiraz da edebilirdi. Beklediğinden çok daha kolay olmuştu.

Bu moralle gitti demirci, Nihat Ağa'nın evine. İlk gidişiydi bu. Nihat Ağa, genç misafirini evin avlusunda asmaların gölgesinde ağırladı. Koyu gölge altındaki sedirde oturdular. Sedirin iki metre ötesindeki çamaşır ipinde büyük beyaz bir perde asılıydı. Yaz temizliği yapılıyor diye düşündü. Ev sahibi merakla Ahmet'in diyeceğini bekledi. Delikanlı kendi mesleğiyle ilgili bir lafla açtı konuyu:

— Benim rahmetli ustam: “Demircinin yüreği demirden pek gerek.” derdi. Sabır işidir demiri adam etmek. İyice kızmadan şekle girmez.

— Bundan ne ders çıkarırsın?

— Derim ki kişi, yanmadıkça, şekle girmedikçe ham demir parçası gibi kıymetsizdir. Yine demirden değer biçecek olursak; kendini yüce maksatlara adayan kişi, demirden yapılan bir tüfek kadar kıymetli iken ham demirin tonu bir tüfek etmez.

— Netice...

— Neticede insan insanlar içinde ve Hak katında kendine değer bulmak istiyorsa yanmalıdır, hayatı bir hayvanın hayatı gibi yeme içme uyuma olmamalıdır. Yanmak için idealleri olmalıdır, onlar için yanmalıdır. Yoksa bu tarafta yanmayan öte tarafta yanar Allah korusun.

— Eyvallah delikanlı ne güzel söyledin. Haydi, herkes rızkının peşine, dedi Nihat Ağa. Delikanlının sözleri çok yerindeydi. Kendisi bir şey ilave etmek ihtiyacı hissetmedi.

Demirci Ahmet ikinci görüşmeyi de kayıpsız atlatmıştı geriye kalmıştı otuz sekiz görüşme “Allah kerim.” diye düşündü. Dükkânını açtı. O gün bir köylü nallarını değiştirmek için bir at getirdi. Atın ayaklarına baktı, nallarını hazırladı. Atı dükkânın duvarındaki halkalardan birine sıkıca bağladı. At sahibi,

— Ahmet usta, bizim hayvan akıllıdır. Bağlamana gerek yok, dedi.

Benim rahmetli ustam “İnsandır belki emindir, hayvandır anlamadığı demirdir.” derdi. Ben kendimi sağlama alayım da...

Hayvanın eski nallarını söktü, tırnaklarını törpüledi ve yeni nalları çaktı. Nal çakarken aklına bir düşünce daha geldi, yarın konuşacağı meseleyi bulmuştu, çok mutlu oldu.

Ertesi sabah Nihat Ağa'nın kapısını çalarken kendinden emindi. Sedire bağdaş kurarken ipteki perdenin her gün değiştiğini fark etti. İçinden: “Ne kadar çok perdeleri var, herhâlde her gün birini yıkıyorlar.” dedi, ardından söze başladı:

— Ben nallayacağım hayvanı kısa bir iple sıkıca bağlamadan nallamam.

— Neden?

— Çünkü hayvanın ipi uzun olursa huylanıp tekme atar, bakarsın ısırır. Bir arkadaşım vardı Ekizce'de... At nallarken hayvan uslu diye bağlamamış, hayvan ensesinden kapıvermiş çok çekti zavallı. O yüzden tedbirli olmak her işin ilk şartıdır.

— Tedbir neyle başlar?

— Muhtemel tehlikeleri ortadan kaldırmakla...

— Eyvallah delikanlı, haydi bakalım herkes kendi yoluna...

Ahmet kasketini başına geçirip tozun toprağa karıştığı taşlı yoldan uçarcasına dükkânına yürüdü.

Ertesi gün inatçı demirin bir işe yaramayacağını, yumuşayıp şekil almayacağını ne kadar dövsen de olmadık yerde küt diye kırılacağını söyledi ve ekledi: “İnatçı insandan da hayır gelmez.”

“Demiri demirle keserler.” dedi sonraki gün. Derdi derdin bitirdiğinden söz açtı: “Allah, dermansız dert vermesin.” diye dua ile bitirdi sözlerini. Bir hafta böyle geçmişti.

Ertesi haftadaki görüşmeye bir şikâyetle başladı: “Kimi müşteriler gelirler cimrilik ederler, en ucuz işi yapmamı isterler. Paraları olmayıp da isteseler vallahi bedava yaparım lakin sırf cimrilikten böyle yaparlar. Sonra tarlayı sürerken pulluk kopar, işe koşarken atın nalı düşer, odun kırarken nacak çatlar.” diye dert yandı ve sözlerini şöyle bağladı: “Demircide işini en ucuza yaptıran, ekmeğini başkasına kaptırır. Dünyada ucuz yaşayan ahrette çok müşkül çeker, çünkü öte tarafın azığını burada hazır etmek gerektir.

Sonraki görüşmelerde de demirden sohbetler ve bir demircinin bakışıyla hayatın sorgusu sürdü gitti.

Ahmet bir iki üç derken dört haftayı tamamlamıştı. Tam otuz defa gitmişti Nihat Ağa'nın kapısına, otuz defa yaşamıştı aynı sıkıntıyı. Her gün aynı avluda, aynı asmaların altında aynı sedirde oturmuştu.

On görüşme kalmıştı. Şunun şurasında on defa daha gidecekti ve Nurefşan'ı alıverecekti. Lakin laf çuvalında söz tükenmişti. Böyle olacağını biliyordu, her şeyin bir sonu vardı ve demircinin hayata bir demirci gözüyle bakışını aktardığı örneklemeler tükenmek üzereydi. Nihat Ağa'ya rica etse de bu imtihanı otuz defada bitirse olmaz mıydı? Teklifi ettiğine edeceğine pişman oldu.

Nihat Ağa öyle bir kükredi ki yer gök inledi. “Bu kadarcık bir iş elinden gelmeyen adama verecek kızım yoktur benim.” deyince beti benzi atmış işi şakaya vurmıştu.

Ertesi gün “Nihat Aşam, insan çağrılmadığı yere gitmemeli. Ataların dediği gibi çağrıldığın yere git ar eyleme, çağrılmadığın yere gidip yerini dar eyleme. İstenmeyen aş ya karın ağrıtır ya baş demişler. Gönülsüz ağırılanmak insanlara yük olmak akli başında adama yakışmaz.” O günkü sohbet bu minval üzere; insanın başkalarına yük olmaktan sakınmasının önemi üzerine devam etti gitti. Yarım olsun Allah kerim.

Yarınların ne çabuk geldiğini düşündü sabah namazından sonra çorbasını kaşıklarken.

Ha gayret be demirci çoğu gitti azı kaldı.

Aynı gün; dükkâna atı, tavlamlı denilen ve hayvan bağlamak için kullanılan iki karışık demirin halkasını kırdığından yenisini almak için bir köylü gelmişti. Köylünün tavlamlı isteği demircinin ertesi günkü sohbetinin konusu olmuştu.

“Nihat Ağa ‘At tavlamlı yerinden çıkarsa on kere yere vursa da hiç olmazsa biri kendine değer.’ dedi. İnsan da böyledir hatalı bir iş yapıp on kişiye zararı dokunursa emin ol zarar verdiği dokuz kişi el olsa da onuncuda zarar ona uğrar. Bu yüzden insan, doğruluktan ayrılmamalıdır. Doğru duvar yıkılmaz.” dedi ve sohbet başladı. Nihat Ağa bu sohbetten daha bir memnun kalmış görünüyordu.

Nihat Ağa, bağdaş kurduğu divanda Mevlevî şeyhi gibi başını yavaşça öne eğerek bu söz etrafında yapılan sohbeti huşu içinde dinledi. Belki de işin olacağına akli yatmaya başlamış, kendi dünyasına dalmıştı.

Demirci sona yaklaştıkça sözlerinin kuvvetinin de kıymetinin de azaldığını fark etti. Hikmet çuvalında söz tükendi tükenecekti. Şunun şurasında üç gün kalmıştı. “Yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik.” diye düşündü. Sonuna gelmesine gelmişti de sonu nasıl getirecekti bilmiyordu.

Bir sonraki gün çok duyduğu harcı âlem bir sözle başladı söze Ahmet. “Eskiler der ki ‘Sen yedin baklava güllaç, ben yedim herle bulamaç. Sabah kalktık sen de aç ben de aç.’ Ne yersen ye nihayetinde acıklır o yüzden yerken israf etmemeli, her şeyin iyisini yemeliyim diye didinip durmamalı, kısmetine razı olmalı.”

Kırkıncı gün gelmişti lakin Ahmet’in aklına hiçbir şey gelmiyordu. Geceyi sabaha kavuşturdu. Sabah düşündü, bakındı göremedi, kulak kesildi duyamadı. Ne dükkâna müşteri geldi ne de Ahmet’in aklına bir fikir. Dükkânına bakındı, demir parçaları, nallar, kaynak makinesi, çekiç, örs, kazmalar, baltalar. Yeni bir şey bulmalıydı ama olmuyordu.

Deniz bitmiş gemi karaya oturmuştu, ayaklarını sürüye sürüye görüşme saatinde Nihat Ağa’nın kapısına vardı. Yan yatmış gemi kaykılmış düşünüyordu. Taştan, topraktan, ekinden, bostandan her şeyden laf etmişti. Yeni bir şey bulmalıydı ama ne?

Kapıyı açan ev sahibi, demirciyi her zamanki köşesine buyur etti. Nihat Ağa bir söz dedi mi o sözün ardında sonuna kadar dururdu. Kırk olmasın da otuz dokuz olsun diyemezdi. Kısmet buraya kadarmış, bu iş nasip değilmiş diye düşündü. Yere baktı, yerdeki mermer parçalarının köşelerini sayıyor, gözüyle de bir köşeden diğerine teğet çiziyordu. Ölüm sessizliği çökmüştü avluya. Sessizliği Nihat Ağa bozdu.

— E evladım bugün son gün ne söyleyeceksin.

— Şey... Ben...

— Gerisini getiremedi. Ahmet, o kadar emek harcamış, otuz dokuzu bitirmişti ama kırkı tamamlayamıyordu. “Keşke bizim değirmencinin yanına uğrasaydım diye hayıflandı. Artık çok geçti. Tam pes ettiğini bildirecekken avlunun yan tarafındaki horozun sesi duyuldu. Demirci Ahmet, Nihat Ağa’ya döndü:

— Horozunuz hiç yumurtladı mı beyim, diye sordu.

Ciddi bir laf bekleyen Nihat Ağa böyle bir soru karşısında kahkahayı basıverdi. Gülme krizine girdi adeta.

Ahmet şaşkındı.

— Tamam, Ahmet bu da son hikmetli söz olsun, bu imtihan burada bitmiştir, yarın aileni getir kızımı iste, dedi gülümseyerek.

Ahmet ne olduğunu anlamaya çalışıyordu. Sevincinden haykırmak istedi ama burada olmazdı. Hemen Nihat Ağa’nın elini öptü.

— Müsaadeniz olursa bir soru tevcih edebilir miyim ağam?

— Buyur Ahmet.

— Damat adayını kırk gün buraya getirerek hikmetli laf ettirmekten muradınız nedir? Siz âlim bir insansınız, benim söylediklerimden çok daha fazlasını bilir çok daha fazlasını söylersiniz, eminim ki benden öğrenecek bir şeyiniz yoktur.

— Hayır, Ahmet senden öğrendiğim çok şey oldu. Bir defa sabrını öğrendim. İkinci olarak ilmini öğrendim, üçüncü olarak hayata bakış açını öğrendim. Bre oğul benim derdim seni kırk defa buraya kadar boşu boşuna getirip yormak değildir. Konuşmalarımızı şu perdenin arkasındaki Nurefşan her gün dinledi. Evleneceği kişiyi tanısin istedim sonra baktım senin temiz bir yüreğin ve kendine göre de bir ilmin var. Senin anlayacağın kızım evleneceği kişiyi tanısin istedim. Bunu yapmak için de böyle bir yol seçtim. Dün de son kararını sordum o da sükût ederek cevabını

verdi. Allah Teala sizi bir yastıkta kocatsın. İlk hediyeniz de benden. Yumurtlayıp yumurtlamadığını sorduğun horozu size hediye ediyorum amma kesmek yok ha ilk yumurtası benim ona göre.

Salih GÜLEN

(Nöbetçi Zeytin adlı kitaptan)

(Kısaltılmıştır)

Ek-2 Veri Toplama Aracı

Sınıfı:

Mesleği:

Aşağıdaki soruları okuduğumuz hikâyeye göre cevaplayınız.

1. Nihat Ağa, kızını istemeye gelen adamın neden yeteri kadar zengin olmasını istemektedir?

- Kızına miras kalmasını istediği için.
- Zenginliğine zenginlik katmak istediği için.
- Fakir olduğundan dolayı kendisine yardım edilmesini istediği için.
- Kızının elin evinde fukaralık çekmesini istemediği için.

2. Nihat Ağa'nın, küçükken okuma yazma öğrenmek için okula gidememesinin sebebi nedir?

- Köylerinde okulun olmaması.
- Çobanlık yapmak mecburiyetinde olması.
- Okulu sevmemesi.
- Yaşı tutmadığı için okula alınmaması.

3. Nihat Ağa, küçüklüğünde çobanlık yaparken okula giden köy çocuklarını görünce neden ağlamıştır?

- Çocuklar kendisiyle dalga geçtiği için ağlamıştır.
- Okulun öğretmeni kızdığı için ağlamıştır.
- Onlara imrenip onlar gibi okuyup yazamadığına hayıflandığı için ağlamıştır.
- Koyunlarını kaybettiği için ağlamıştır.

4. Nihat Ağa Almanya'ya işçi olarak gidebilmeyi nasıl başarmıştır?

- Kağıda A harfini yazabildiği için.
- Kasabadan işçi almaya gelen adamı tanıdığı için.
- Kendisinden başka alınacak hiç işçi kalmadığı için.
- Çalışkan olduğu için.

5. Demirci Ahmet, Nihat Ağa'nın kızı Nurefşan'ı ilk nerede görmüştür?

- a. Babasıyla dükkanına geldiklerinde.
- b. Kasabadan dönerken arabasına aldığıında.
- c. Evlerinin önünde.
- d. Köy çeşmesinin başında.

6. Aşağıdakilerden hangisi Nihat Ağa'nın Demirci Ahmet'i kırk gün boyunca evine davet etme sebeplerinden değildir?

- a. İlim sahibi olup olmadığını anlamak için.
- b. Kızının, evleneceği kişiyi tanınması için.
- c. Demirci Ahmet'in sabırlı olup olmadığını anlamak için.
- d. Demirci Ahmet'i yorarak damatlığın zorluğunu anlatmak istediği için.

7. Demirci Ahmet, dükkânına nallatılmak için getirilen atı neden duvardaki halkaya bağlamıştır?

- a. Dükkanı küçük olduğu için.
- b. At sahibinin, borcunu ödemededen gitmemesi için.
- c. At huysuzlanıp tekme atmasın diye tedbirli olmak için.
- d. At nallanırken canını yakmamak için.

8. Demirci Ahmet, müşterilerinin ucuz iş yaptırmak istemelerinden neden şikâyetçidir?

- a. Yeterince para kazanamadığı için.
- b. Ucuza yaptırılan işe vakit harcamak istemediği için.
- c. Müşterilerinin iyi iş yaptırabilecek parası olmadığı için.
- d. Bunu sırf cimriliklerinden yaptıkları için.

9. Hikâyede insan ve demir arasında ilişkiler kurulmuş ve demir insana benzetilmiştir. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi bu benzetmelerden değildir?

a. Demirden kesici kırıcı aletler yapılması insanların kalp kırıcı olmalarına benzetilmiştir.

b. Bazı demirlerin yumuşayıp şekil almaması insanın inatçılığına benzetilmiş.

c. Demirin ateşle kızdırılıp şekle sokulması insanın da olgunlaşmak, ideallerine ulaşmak uğrunda çektiği acılara benzetilmiş.

d. Demirin demirle kesilmesi derdin dertle bitmesine benzetilmiş.

10. Demirci Ahmet, Nihat Ağa'yla sohbetlerinde ustasının nasihatlerinden, davranışlarından bahsetmektedir ve bunlardan yararlanmaktadır. Buna göre usta-çırak ilişkisi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

a. Usta, çırağına mesleğini en iyi şekilde öğretir ve tecrübelerini onunla paylaşır.

b. Usta, çırağını hem meslek yönünden hem de ahlak yönünden eğitir.

c. Çırağın aldığı eğitim sadece iş hayatıyla sınırlıdır.

d. Çırağın kişiliğinin şekillenmesinde, ustasının karakteri ve huyları da etkilidir.

Ek-3**Ders Planı****Ders:** Türkçe**Dönem:** IV**Yaklaşık Süre:** 80 Dakika**Öğrenme Alanı:** Okuma, Konuşma, Dinleme**Ünite:** Hikâye**Temel Beceriler:** Eleştirel Düşünme, Araştırma-Sorgulama, Yaratıcı Düşünme, Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma, İletişim**Kazanımlar:**

- Okuduğu, dinlediği hikâyelerin ortak özelliklerini açıklar.
- Hikâyedeki yapının anlatma farklılıklarının sebeplerini açıklar.
- Okuduğu hikâyede anlatılan olay örgüsünün özelliklerini belirler.
- Kişilerin olay ve olay örgüsü içindeki işlevlerini açıklar.
- Mekânın özelliklerini tema ve kişilerle ilişkisini bulur.
- Olay zamanını belirtir.
- Anlatıcının kim olduğunu, özelliklerini ve bakış açısını açıklar.
- Hikâyelerin gruplandırılma nedenlerini fark eder.
- Halk hikâyeleri, Mopasant tipi hikâye, Çehov tarzı hikâye ve bireysel merkezli hikâyeler arasındaki farkları irdeler.

Materyaller: Çalışma metni, hikâye örneği, değerlendirme testi**Süreç:**

Öğretmen derse başlamadan önce öğrencilerin dikkatini toplamak ve derse dikkatlerini çekmek için sorular sorar. Dinlediğiniz bir hikâyeyi mi okuduğunuz bir hikâyeyi mi yoksa hem okuyup hem dinlediğiniz bir hikâyeyi mi daha iyi anlarsınız diye sorarak öğrencilere sesli okuma tekniği hakkında bilgi verir. İnsanların öğrenmelerinde duyularının birlikte çalışmasının öneminden bahsedilir. Birkaç duyu organının etkileşime girerek birlikte hareket etmesi insanların başarısını arttıracığından bahsedilir.

Hikâye okunmaya başlamadan önce hikâyenin başlığına dikkat çekilerek olmayacak durumlar üzerinde öğrencilerin tutum ve davranışları sorgulanır.

Kendi köylerinde-memleketlerinde, kendi gelenek ve göreneklerine göre kız istemenin nasıl yapıldığı sorulur. Kız isteyen ve kız veren tarafın birbirlerinden hangi isteklerinin olduğu sorulur. Daha önce böyle bir merasime tanık olanlardan orada yaşadıklarını anlatması istenir.

Öğrencilere bu hikâyeyi daha önce okuyup okumadıkları sorulur.

Edebiyatımızda halkımızın gelenek ve görenekleriyle ilgili hikâyelerin yazıldığından bahsedilir.

Geniş halk kitlelerinin anlayıp zevk alacağı edebî metinlere her dönemde ihtiyaç olduğu belirtilir. İşte okuyacağımız bu hikâye de bir edebî üründür, denilir.

Metin sesli okuma yöntemiyle okunur. Burada anlatılanların gerçekten yaşanıp yaşanmadığı sorulur.

Hikâyede anlatılan olay ve olayların ortaya çıkmasında rolü olan insanlar gerçekten yaşamış olsaydı böyle mi anlatılırdı. Benzer olayı anlatabilmek için yeni bir düzenleme söz konusu olabilir mi? Burada kısa bir tartışma açılır. Öğretmen, gerçekten yaşanan ile insanda gerçeklik duygusu uyandıracak biçimde düzenlenen metinler arasındaki farklılığı, tartışmanın akışı içinde sezdirir. Öğrenciler bu metnin bir düzenleme ürünü olduğunu kendi cümleleriyle ifade ederler. Metni oluşturan unsurlar bulunur.

Öğrendiklerimizden hareketle her metnin bir iletisi olduğu, burada buna tema diyebileceğimizi, bu temanın düzenlenmiş bir olay çevresinde anlatıldığı, böylece bir anlatma problemi olduğu fark ettirilir. Buna benzer başka metinler okuyup okumadıkları sorulur. Bu metinlerin farklılığı üzerinde durulur.

Öğretmen, öğrencilere gördüklerini, bildiklerini, düşündüklerini, hissettiklerini, hayal ettiklerini, arkadaşlarına anlatmadan yaşayıp yaşamadıklarını sorar. İnsanın anlatan bir varlık olduğu insanın bu özelliğinden kaynaklanan metinlere de en geniş anlatımıyla ANLATI dendiği belirtilir. Öğrencilerin bu konuda bilgilerini, görgülerini hatırlatacak sorular düzenlenir.

Bu metinde olduğu gibi bunların hepsinde düzenlenmiş bir olay (olay örgüsü) bu olay vasıtasıyla yorumlanarak somutlaştırılan ve konu hâline getirilen bir tema vardır.

Olay örgüsünde doğal olarak kişiler, mekân ve zaman yer alır. Öyleyse “yapı” başlığı altında olay örgüsü, kişiler, mekân ve zamandan söz edilir, bunların birbiriyle

ilişkisi üzerinde durulur. Bunların tamamının da anlatma aracılığıyla bir gelenek içinde dile getirildiği unutulmamalıdır.

Bu hatırlatma ve ifadelerden sonra hikâyenin olay örgüsü öğrencilerle birlikte araştırılır. Metninde geçen mekânlar ve bu mekânların özellikleri belirtilir.

Bu yapıya bağlı kalarak öğrenciler metni kendince yorumlayabilir.

Bu hikâyede anlatıcı yazar mıdır? Yoksa sözünü teslim ettiği anlatıcı başka biri midir?

Metindeki kişiler gerçekten yaşamış insanlar mı? Yaşamış bile olsalar onları oldukları gibi anlatmak mümkün mü? Böyle olursa o metinleri kendimizce anlamlandırıp gönlümüzce yorumlayabilir miyiz?

Anlatıcı kurmaca dünyasında var olan biridir. O insanların iç yüzünü, akıllarından geçenleri, gizli işlerini bilmektedir. İşte bu anlatıcı formu eski dönemlerden beri edebiyatta varlığını sürdürmektedir. Her şeyi bilir. Bunun için de onun bakış açısına hâkim bakış açısı dendiği belirtilir.

Metnin ses ve söyleyiş bakımından standart dilin sınırlarını zorlamadığı, cümlelerin Türkçe dil bilgisi kurallarına uygun biçimde kurulduğu belirtilir. Öğrencilerin ses ve söyleyiş bakımlarından beğendikleri cümleleri defterlerine yazmaları istenir.

Metinde her paragrafın ve her parçanın kendi içinde bir anlamı olduğu gibi metnin tamamının da bir anlamı vardır.

Öğrencilerin daha önce okudukları benzer metinlerle bu metni birlikte düşünerek anlatılanları kendilerince yorumlamaları istenir.

Değerlendirme

Ders öğretmeni (araştırmacı) tarafından geliştirilen veri toplama aracı (değerlendirme testi) dağıtılarak soruların çözülmesi için öğrencilere yeterli zaman verilir.

Ek-4 Uygulama Süresince Kullanılan Metinlerin Tablosu

Metnin Adı	Metnin Yazarı	Yayınevi	Yayın Yılı
Cinci Hüsmen	Şaban Özüdoğru	Ötüken	2005
Üç Nasihat	Ömer Seyfettin	yçy Yayınları	2004
İklimi Kurtarma Kılavuzu	Greenpeace Raporu	Kaynak: http://www.greenpeace.org/turkey/Global/turkey/report/2007/3/iklimi-kurtarma-k-lavuzu.pdf	
Kuyruk Acısı	Anonim	Kaynak: http://www.ilhamhikayeleri.com/kuyruk-acisi/	
İyilik ve Vefa	Anonim	Kaynak: http://www.baktabul.net/hikayeler-and-oykuler-masallar/1515-iyilik-ve-vefa-hikayesi-iyilik-ve-vefa.html	

Ek-5

Cinci Hüsmen

Karakol komutanı, odasına girdiğinde, az önce jandarmalar tarafından köyünden getirilen Cinci Hüsmen'i gördü.

— Ooo kimler gelmiş! Uzun sürdü be Hüsmen Ağa! Hasret kalmıştık sana. Özlettin kendini be! Otur otur. Kocadın ama hâlâ uslanmadın. Bu vukuatları ne zaman bırakacaksın?

— Vukuatım yoktur kumandanım.

— Yoktur da seni buraya camiden mi tutup getirdik? Hakkında bir sürü şikâyet var.

— Hâşâ, kumandanım. İftira, çekememezlik. Ben vukuat işlemedim. Kanunlara

tekmil uydum.

Komutan elini havaya kaldırdı. Yapmacık bir hiddetle:

— Kes, uzatma, dedi.

Onbaşı:

— Tutanak tutacak mıyız komutanın diye sordu.

Komutan gür kaşlarını hafifçe yukarı kaldırdı. Onbaşı cevabı anladı, arkasına yaslandı.

— Hüsmen Ağa, şu vukuatlarını en başından anlat bakalım.

— Uzun sürer kumandanım. Gençliğimin vukuatı çoktur.

Çavuş kızgınlıkla:

— Başla, en başından, anladın mı?

Kumandanım, ben rahmetli babamın bir oğluydum. Dört kızdan sonra ben doğmuşum. Cennet mekân anam beni “dört kızın bir bedeli civanım” diye severdi. Çocukluğumda, gençliğimde hiç çalışmadım ben. El bebek gül bebek baktılar bana. Biricik oğullarına hiç kıyamazlardı. Akranlarım çifte çubuğa giderken ben istediğim gibi gezer tozardım.

Uzatmayalım; yoklamam çıktı, askere gittim. Mardin’de sınır boyunda askerliğimi tamamladım. Tamamladım ya, nasıl tamamladım gel sen bana sor...

Serde tembellik var. Eee orası da ana kucağı değil, asker ocağı. Nöbeti var, mutfağı var, çamaşırı, bulaşığı var. Alimallah öldüm öldüm dirildim. Sayılı gün çabuk geçer derler ya kulak asma. Öyle böyle askerlik bitti.

Sivilde gene rahat günler başladı. Rahmetli babam parayı benden hiç esirgemedi.

Bir gün işgüzar akrabalar dediler ki:

“İsmail, sen bu oğlanı ever, evini, ocağını bilsin.”

Halamın kızına söz kestiler. Allah var Hatce’yi evvelden beri pek beğenirdim ya anama babama naz olsun diye, “olmaz” dedim. Sizin hatırınız, ana-baba hakkı, dedim. Onlar da gönlüm olsun diye beni hepten serbest bıraktılar.

Komutanım, söylemesi ayıp bende o zaman her bir ayak var. İçki var, işret var, âlem var... Var oğlu var. Bir haber geldi, “Sarıözünde işret var” diye. Atlayıp doru ata gittim. Uzun boylu, sarı saçlı, peri suret bir kadın oynar ki ortada, ne afet. Efendi, biz ikindiye kadar içtik, eğlendik. Meret şişede durduğu gibi durmaz bilirsin. Aramızda tartışma çıktı. Bıçaklar çekildi. Yaşlılar araya girip yatıştırdılar ya oranın tadı kaçtı artık. Bize gitmek düştü. Atladım ata, köye döneceğim. Yolda güneş kavuştu. Eve gece yarısından önce varmak mümkün değil. Dikenli’de teyzem oturur, orada misafir olayım, dedim. Atın özengisini verdim Dikenli’ye.

Dönemeci döndüm döneceğim, baktım böğürtlenlere irice bir koyun takılmış. Hayvan kurtulmaya çalıştıkça yünleri daha çok dolaşmış. “İnip şu hayvanı kurtarayım” dedim emme kurtarsam ne yapacağım. Etrafta çoban yok, sürü görünmez. Ya birisi görüp de hayvanı çaldığımı falan düşünürse... Mevsim Allahü âlem kasım sonları, zaten hafif ayazda üşümeye başlamışım. Neme lazım deyip kamçıldım atı.

Uzatmayalım. Dikenli’ye misafir oldum.

“Misafire sorulmaz ya hizmet neydi oğul?” dediler.

Sarıözündeki işreti duymayan yok. Demek ki bizde ar, utanma kalmış biraz. Yalan söyledim:

“İncesu’dan geliyorum. Damızlık boğaya baktım ya, hiç işe yararına rastlayamadım.” dedim.

Beni bildiklerinden işin bir ibiğinden tutmuş olmama teyzem pek sevindi. Eniştem telaşlı:

“Oğul sen yabancımız değilsin, bizim Garip Osman’ın kısır koyunu kayıp. Kusura kalmazsan gidip aramayı murad ederiz.”

Anladım ki, aradıkları benim yolda rastladığım koyundur. Ama bir kere yalan söyledik, geri dönüşü yoktur. İncesu nere Sarıözü nere... İkisi birbirinin aksi istikameti.

“Telaş etme enişte, buluruz” dedim.

Yüzüme aval aval baktı.

“Hele sen şu garibi çağır, bir iyiliğimiz dokunsun”

Dediğim yapıldı. :

“Osman Ağa, pek güvenme emme, bazen cinlerle aram pekiyi oluyor. Bana her bir kaybı haber veriyorlar.”

Umutlandı ya pek inanmadı. Misafire saygısından “eh öyle olsun gari” dedi

“Biraz müsaade edin de bir abdest alayım, halvete varayım.”

Söylemesi ayıptır, ayak yoluna gittim, elimi, yüzümü yıkadım. Onları karşıma alıp, gözlerimi belerttim, okudum, üfledim. Osman Ağa’ya müjdeyi verdim:

“Koyunun falanca yolun otuz metre ötesinde, bükte dolaşmıştır. Git elinle koymuş gibi bulursun.”

Hâsılı, dediğim çıktı. Köyde iki gün misafir kaldım. Yere, kuza konduramadılar.

Köyüme döndüğümde öğrendim ki, şöhretim benden önce oraya ulaşmış. Herkes beni konuşur olmuş. Anam, babam bile başka türlü bakarlar bana. Babam köşeye kurulmuş, gözleriyle sırtımı sıvazlıyor. Onun kıvanması beni de ziyadesiyle memnun ediyor tabi. Oğulları ile kıvanç duyuyorlar ki hâşâ sanırsın sülaleye peygamberlik bağışlanmış, vahiy gelmiş...

Biz işte o dem, cinci olduk kumandanım. bu fakire o dem bu dem Cinci Hüsmen derler vesselam.

Ama asıl şöhretimi başka bir olaya borçluyum ki; o bundan daha tuhaftır. Anlatayım:

Biz, o anlattığım olaydan sonra meşhur olduk ya, ufak tefek okuma üfleme işleri yapar olduk. Tabiî gelenler de çam sakızı çoban armağanı getiriyorlar. Çalışmaktan yana zaten yüzümüz yok. Bizde tembellik iyice pekişti. Tarla tapan olmuş neye yarar çalışmadıktan sonra.

Bir gece kapı gümbür gümbür çalmaya başladı. Perdeyi aralayıp baktım. Gecenin bir yarısı, aşağıda bir atlı. “Hayırdır inşallah” deyip indim aşağıya.

Atlı:

“Hüsmen Ağa, ağam acele seni ister. Müşkületi hâllolursa seni ziyadesiyle memnun edecekmiş. Durmasın, gelsin diye buyurdu” dedi.

Yedeğindeki ata binip vardık Evlik köyüne. Muharrem Ağa beni kapıda karşıladı. Hani, ağa da ağa. Köyün en yüksek tepesine kartal yuvası gibi bir ev yaptırmış ki, bakmalara kıyamazsın. Hani ev dediysem, bizimkiler gibi değil. Bir konak yavrusu. Ben, ikinci katında sekiz oda sayabildim. Âlem kağnyıya muhtaçken kapının önünde traktör var.

Durumu anlattılar. Ağanın, kocaman meşin kese içinde gizli bölmede duran yılların birikimi altınları kaybolmuş. Muharrem Ağa çırpınıyor. Nasıl kalkar bu mahsul, nereden borç bulunur?

“Etme, eyleme ne olursa senden olur hoca!” diyor.

“Telaş etme, kalbini ferah tut, buluruz” dedim.

Demek kolay da nasıl bulunur. Bir çare düşünmeli. Daha da önemlisi, bu benim için bir imtihan, hem de müthiş bir istikbal fırsatı.

“Muharrem Ağa, dur hele bu iş böyle apar topar olmaz. Evvela bir abdest alayım, halvete varalım. Nasipte varsa, mübarek Müslüman cinler de yardım ederse bulunur inşallah.” diyerek yatıştırdım.

Abdest alıp, gösterdikleri odaya çekildim. Yemek geldi ya, iştah bizde uçup gitti. Yemek geldiği gibi geri gitti desem yeridir. Arkasından ceviz geldi. Birkaç tane kırıp yedim.

Anlatılanları dinlemişim. Bu işi konaktakilerden başkası yapmış olamaz. Ama nasıl bulmalı. Hane halkı aile değil, köy mübarek. Tam cevizi kırmışken dokuma kiliminin altından bir böcek çıktı. Bende şafak attı. Hemen yakaladım. Ceviz kabuğunun içine yerleştirdim. Kapıda hizmetimi gören adama, tez Muharrem Ağa’yı uyandır, dedim. Ağa zaten uyumamış ki. Yüreği yangın adamın. Anında kapıda belirdi. “Ağa, sabah ezanı ile hanenizde kim varsa sofada bulunsun.” diye tembihledim.

Sofada şömine olup olmadığını sordum. Var dedi.

Şömineyi yakmalarını istedim. Hemen biraz katı pekmez gerekli; bulun getirin dedim. Odamda yalnız kalınca bir cevizin içini boşaltıp. İçine böceği yerleştirdikten sonra iki kabuğu pekmezle yapıştırdım.

Sabah ezanıyla birlikte kalktım. Ağa söylediklerimi tekmil yerine getirmiş. Şöminenin önüne oturdum. Cevizi cebimden çıkardım. Yüzüm onlara dönük dedim ki:

“Ağalar, bacılar, bilirsiniz ki bu gece yalnız kalıp düşündüm. Allah’ın izni ve izzeti ile kaybınız bize malum olacak ancak çok önemli bir şey var ki, beni tereddüde salar.”

Korkumuz odur ki, dünyanın gelip geçici metaları bizi katil etmeye. Hanenizde olan işe cinlerin dahi tahammülü yoktur. Şu cevizin içinde zuhur edecek cinler padişahı ateşten çıkıp altınları alan insanla hesap görecek. Ne zaman ki bu ceviz kımıldamaya başlar, cin çağrımıza uymuş demektir. Ondan sonra kaybınıza sebep olan kula Allah acısın.

Muharrem Ağa’ya dönüp:

Düşmanınıza, sizi bu hâllere salan kişiye verilecek cezaya razı mısınız?

Ağa:

Razı ne kelime hocam, lanet olası, kahhar ismiyle kahrolsun.

Cevizi ateşin karşısına koydum. Ceviz kabuğu kızdıkça içindeki böcek hareketlendi. Ne yapsın can tatlı. Ceviz kıpır kıpır oynar. Herkesin gözü fal taşı gibi açıldı. Tek tek hepsinin yüzüne baktım. İçlerinden bir gelinin yüzü cenaze yüzüne döndü. Rüzgara tutulmuş yaprak gibi titrer garip. Bayıldı bayılacak. Hemen cevizi kapıp cebime koydum. Herkes şaşırdı. Ağa’ya müjdeyi verdim:

Allah’ın yardımı ile kaybınız bulundu gibi. Tez abdest tazeleyip kısa bir halvet gereklidir.

Titreyen gelini işaret ederek;

“Kızımız abdest için su döksün” dedim.

Koşarak ibriğe su ılıştırdı. Gelin suyu dökerken:

“Hocam pek gencim kıyma bana” dedi.

“Altınlar nerede diye sordum.

“Bahçedeki sarı eriğin dibinde, yarım metre toprağın altında.”

Abdest bitince, kendimi sıktım, gözlerimi belerttim. Muharrem Ağa:

Ne oluyor hoca dediye de ses ettim.

Sonra dedim ki:

“Kolay mı Ağa, cinlerin böyle aracıya da eziyet ettikleri oluyor işte.”

Bana hak verdi. “Ağa, altınlarınız bahçede gömülü. Sarı eriğin altını yarım metre kazın, bulacaksınız inşallah!”

On beş dakika içinde dediklerim yapıldı. Altınlar çıkarıldı. Eve sanırsın bayram geldi. Ağa neşelendi, kahkahalar savurdu. Hoca senin hakkındır deyip nal gibi iki beşi bir yerdeyi cebime koydu. İkinci bayram da gönlümde vuslat buldu ya belli etmedim. O gün bırakmayız dediler. Ziyafet çektiler. Ağa şükür kurbanı kesti. Bir ara aklına esmiş. :

Hoca, bizim altınları çalıp oraya gömen öldü mü? Hain cezasını buldu mu?

Hayır dedim.

Hayret etti: niye ki diye sordu.

Sebebine gelince... Merakı kamçılansın diye durdum.

Sebebi hikmeti nedir hocam?

Sebebi odur ki, onca kazancın zekâtı olur, sadakası olur, ola ki bunları yerli yerince vermekte gevşek davranmış olasın.

Üzerine bir durgunluk çöktü neşesi kaçtı.

Haklısın, kıymetli hocam. Kul eksiksiz olmuyor.

Odasına gitti, geldi. Elinde bir Reşat lira ile kremse tutuyordu. Azımızı çoğa say hocam. Bu da zekâtımız dedi hüzünlü bir sesle.

İşte komutanım bu olay bana hem iki yıllık geçimimi kazandırdı hem de bu muhitte rakipsiz bir şöhret sahibi yaptı.

Şaban ÖZÜDOĞRU

(Hüzünlü Anlar Durağı adlı kitaptan)

(Kısaltılmıştır)

Ek-6

Üç Nasihat

Durmuş'un anasından başka kimsesi yoktu. Fakirdi. Ama gençti. Kuvvetli idi. Öküzünün biri ölünce tarlasını süremedi. Para kazanmak, tekrar çiftini düzebilmek için gurbete gitmeye karar verdi. Gurbet, İstanbul demektir. Köyde kim çaresiz kalırsa, kimin işi bozulursa, İstanbul'un yolunu tutar. Durmuş da torbasını omuzladı. Çarıklarını bağladı. Eline bir değnek aldı. Gurbetçilerin arasına katıldı. Dere tepe aştı. Sonunda İstanbul'a geldi. İki gün hemşehrilerinin kahvesinde pinekledi. Ne iş tutacağını bilmiyordu. Bir sanatı yoktu.

— Bari uşak olayım. Dedi.

Kapı aramaya başladı. Bir hafta geçti. Uygun bir yer bulamadı. Bir gün kahvede Müstakim Efendi isminde birini önerdiler; evi Edirnekapı'da idi. Durmuş gitti bu efendiyi buldu. Aksakallı, nur yüzlü bir ihtiyar... Eteğini öptü:

— Uşak arıyormuşsunuz, beni alın efendim. Dedi.

Müstakim Efendi, onu tepeden tırnağa süzdü. Nereli olduğunu sordu.

Durmuş:

— Kastanbolluyuyum. Dedi.

— Evli misin?

— Hayır.

— Anan, baban var mı?

— Yalnız anam var. Babam sizlere ömür...

— Ne zaman İstanbul'a geldin?

— On gün oldu.

— On gün boş mu gezdin?

— İş aradım.

— Bulamadın mı?

— Bulamadım.

Kazanacağı parayı ne yapacağını, borcu olup olmadığını sordu. Durmuş'un verdiği cevaplardan memnun oldu.

— Peki oğlum, dedi. Ben seni yanıma alayım ama... Çok para veremem.

Durmuş:

— Ben çok para istemem efendim. Dedi.

— Ama ben pek az para veririm.

— Ne kadar verirsiniz?

— Bir kuruş.

— Günde bir kuruş mu?

— Hayır.

— Haftada bir kuruş mu?

— Hayır.

Durmuş biraz şaşırıldı. Tekrar sordu:

— Ayda bir kuruş mu, efendim?

— Hayır! Senede bir kuruş...

Durmuş, bu ihtiyar efendiyi kendisiyle eğleniyor sandı. Güldü. Önüne baktı.

Utandı. Fakat Müstakim Efendi yine:

— Senede bir kuruş... dedi. Yalnız bu kadar değil. Bir de nasihat vereceğim.

Durmuş gözlerini yerden kaldırdı:

— Ben nasihati ne yapayım? Bana para lazım efendim.

— Para harcanır, biter veya kaybolur, oğlum. Ama insanın aldığı nasihat hiç bitmez. Ölünceye kadar işine yarar.

— ...

Durmuş, durgun durgun yine önüne baktı. Kuru lafın işe yarayacağına hiç akli ermedi. Tekrar Müstakim Efendi'nin eteğini öptü. Çıkıp gidecekti. İhtiyar:

— Dur oğlum, dedi. Şöyle duvarlara bak... Görüyorsun ya... Hep kitap dolu... Burada beş bin kitap var. Ben bunların hepsini okudum. Ömrüm ilim ile geçti. Saçım sakalım kitap üzerine ağardı. Aklın paradan daha kıymetli, paradan daha işe yarar bir şey olduğuna kanaat getirdim. Nasihat, hazır bir akıl demektir. Yoksa ben sana senede beş on lira verebilirim. Fakat paradan daha çok kıymetli olan nasihati veriyorum. Aklın varsa kal. Bana hizmet et.

Durmuş:

— Hayır efendim bana para lazım, nasihat lazım değil... Dedi.

Dışarı çıktı. Sokakta yalnız kalınca düşündü. Acaba bu paradan kıymetli olan nasihat neydi? Kahveye geldi. O gece merakından uyuyamadı. Acaba tek kuruşa

katık olarak vereceği nasihat neydi? Sabah olunca Edirnekapı'nın yolunu tuttu. Müstakim Efendi'ye gitti. Eteğini öptü.

— Vereceğiniz nasihati merak ettim. Dedi. Bir sene size hizmet edeceğim.

— Pekala oğlum, sene sonu kuruşunla nasihatini alırsın...

Durmuş tam bir sene kitap odasını süpürdü. Bahçeyi belledi. Su taşıdı. Merdivenleri yıkadı. Camları sildi. Müstakim Efendi'nin her hizmetini yaptı. Nihayet bir sabah efendisi onu çağırdı:

— İşte oğlum yanıma gireli tam bir sene oldu. Kulaklarını iyi aç. Nasihatini vereyim: “Yolunu, izini bilmediğin yere gitme!” Al şu kuruşunu da...

Durmuş, efendisinin uzattığı kuruşu aldı. Birdenbire canı sıkıldı. Büyük bir nasihat alacağını sanıyordu. Hâlbuki bu kuru bir laftı.

— Ben bu nasihati zaten biliyordum efendim. Dedi.

Müstakim Efendi güldü:

— Biliyorsan iyi... Şimdi o bildiğini hatırladın, bu daha iyi...

Durmuş alık alık bakakaldı. Demek bir sene hep bu iki çift laf için çalışmıştı ha... Efendisinin eteğini öptü. İzin aldı. Çıkıp gidecekti. İhtiyar yine dedi ki:

— İstersen bir sene daha kal. Yine bir nasihatle bir kuruş veririm.

— Hayır, istemem efendim. Diye Durmuş çıktı.

Hemşehrilerinin kahvesine gitti. Gece yine merakından uyuyamadı. Acaba bu vereceği nasihat ne idi? Bir sene sabretmiş, birinci nasihat için çalışmıştı. Şimdi meraktan çatlayacaktı. Acaba ikincisi ne idi? Dayanamadı. Kalktı, Müstakim Efendi'nin evine geldi. Tam bir sene daha hizmet etti. Sene sonu yine Müstakim Efendi onu çağırdı. Bu sefer kuruşu peşin verdi. Sonra:

— Al nasihatini, “Emanete hıyanetlik etme!” Dedi.

Durmuş'un yine canı sıkıldı:

— Efendim, ben bu nasihati biliyordum.

— İyi ya işte... Biliyorsan şimdi de hatırladın. Bildiğini hatırlamak, yeniden bir şey öğrenmek kadar faydalıdır.

Durmuş giderken efendisi tıpkı geçen seneki gibi:

— Oğlum eğer bir sene daha kalırsan, sana bir kuruşum ama son bir nasihatim daha var. Dedi.

Durmuş kabul etmedi. Çıktı. Hemşehrilerinin kahvesine gitti. Bir gece, iki gece, üç gece... Rahat uyuyamadı. Acaba efendisinin bu son nasihati ne idi? Belki bildiği bir şeydi. Ama ne idi? Hep bunu düşünüyordu. Sersem sersem iş aradı. Bulamadı. “Mademki iki senelik emeğim havaya gitti, bir sene daha uğraşır, şu son nasihati de anlar, merakta kalmam.” dedi. Tekrar geldi. Eski kapısına girdi. Tam bir sene daha Müstakim Efendi’ye hizmet etti. Sene sonunda efendisi yine onu çağırdı. Kuruşu eline verdi.

— Al nasihatini de, dedi; “Karımı senin gitmediğin yere gece yatısına gönderme!”

Durmuş, bu nasihate de omzunu kaldırdı. İçinden “Dipsiz bir laf işte...” dedi. İzin aldı. Çıkacağı zaman efendisi nereye gideceğini sordu.

— Artık memlekete efendim.

— Başka bir yere gitmeyecek misin?

— Hayır.

— Niçin?

— Üç sene oldu gurbetteyim. Anam ihtiyar, gideyim bakayım, ne oldu.

— Pekala oğlum, yalnız yola çıkacağın zaman buraya uğra sana bir hediye vereyim. Anana benden götür, olur mu?

— Olur efendim. Dedi.

Hemşehrilerinin kahvesine gitti. Bu sene memlekete dönecek gurbetçilere başına geleni anlattı. Hepsi güldü.

— Ulan sen deli imişsin! Dediler.

Artık İstanbul’da durmak istemedi. Ama memlekete nasıl gidecekti? Cebinde üç kuruştan başka on para yoktu. Gurbete yayan gelinirdi ama gurbetten memlekete yayan dönülmezdi. Para lazımdı. Herkes kirayla sürücü atları tutardı. Yayan bu gurbetçi kervanına karışmak mümkün değildi. Hemşehrileri hâline acıdılar. Aralarında ona bir beygir kiralayacak kadar para topladılar. Tam Üsküdar’a geçecekleri akşam Durmuş efendisinin evine gitti.

— İşte gidiyorum efendim. Dedi.

İhtiyar kalktı:

— Yolun açık olsun. Al şu hediyelerimi, anana götür. Diye ona iki büyük somun uzattı.

Durmuş içinden:

“Vay saygısız herif! Şu gönderdiği hediyelere bak!” Diye kızdı.

Ama belli etmedi. Somunları aldı. Kahveye geldi. Heybesine koydu. Sılacılarla beraber Üsküdar’a geçti. Handa bekleyen beygirlere bindiler. Geceleyin ayın aydınlığında yola düzıldüler. Dere, tepe, düz gittiler. Dağlar aşılar. Bir gün, bir ormanın kenarında taşkınca bir suya rast geldiler. Gececek yerini bulamıyorlardı. Durmuş, bu kadar su karşısında hemşehrilerinin ürkekliğine güldü. Atını suya sürecekti. Tam bu sırada efendisinin verdiği nasihat aklına geldi:

— Yolunu, izini bilmediğin yere gitme!

Dizgini topladı. Atının ön ayakları suyun içinde idi. Yanındaki arkadaşı durmadı. Atını sürdü. İki adım atınca. Birdenbire suyun içinde kayboldu. Çıksın diye beklediler. Çıkmadı. O zaman civarda bir çoban buldular. Suyun geçilecek yerini öğrendiler. Meğerse orası bir girdapmış... Durmuş, efendisinin nasihatini hatırlayarak, atını o zavallıdan önce sürmediğine şükretti. Bir senelik hakkını helal etti. Yolda hemşehrileri ona yiyecek de veriyorlardı. Bir gün karnı çok acıktı. “Efendimin hediye gönderdiği şu somunlardan birisini koparıp yesem...” dedi. Elini heybesine atarken tam bir senelik emek sarf ederek işittiği nasihat aklına geldi:

— Emanete hıyanetlik etme!

Elini çekti, “Şeytana uymayayım.” Dedi. Birkaç gün, birkaç gece daha yürüdüler. Nihayet bir gün karanlık ormanın yanından geçiyorlardı. Ağaçların arasından:

— Teslim olun. Diye bir ses işitti.

Durdu. Onunla beraber bütün bir kervan durdu. Eşküyalar her tarafı çevirmişti. Efe meydana çıktı:

— Canını kurtarmak isteyen üzerinde başında nesi var nesi yok buraya bıraksın. Selametle yoluna gitsin... Diye haykırdı.

Kimse davranamadı. Kimse kaçamadı. Eşküyalar yolun gerisini de tutmuşlardı. Can maldan tatlı. Herkes nesi var, nesi yok, efenin önüne döktü. Senelerce emeklerle kazanılan lira kemerleri, altın keseleri, gümüş, elmas hediyeler, daha birçok şey... Durmuş’a sıra gelince:

— Benim bir şeyim yok. Dedi.

Efe inanmadı:

- Ne demek sen gurbetten gelmiyor musun?
- Gurbetten geliyorum.
- Çalışmadın mı?
- Çalıştım.
- Para kazanmadın mı?
- Kazanmadım.
- Yalan.
- Vallahi kazanmadım. Hemşehrilerime sor istersen...

Efe hemşehrilerine sordu. Hepsi Durmuş'un para kazanmadığını, senede bir kuruşa hizmet ettiğini anlattı. Efe, Durmuş'un bu aptallığına hem güldü hem kızdı. Adamlarına:

— Şu budalaya bir sopa çekin de, bir daha para kazanmadan gurbette kalmayı öğrensin. Dedi.

Durmuş'u yere yatırdılar. Canı çıkıncaya kadar dipçiklerle dövdüler.

Sılacıların hepsi Durmuş gibi on parasız evlerine döndüler. Durmuş'un anası daha fazla ihtiyarlamıştı. Zavallı kadın üç senedir çektiği sefaleti anlattı:

— Niye para kazanmadın, a oğlum? Diye darılacak oldu.

Durmuş:

— Hemşehrilerim gibi kazansaydım, yine eşkıyalara kaptırarak, elim boş dönecektim. Dedi.

Karnı çok acıkmıştı. Anasından biraz yiyecek istedi. Kadıncağız ağlamaya başladı:

— Bir şey yok oğlum, iki gündür ağzıma lokma girmedi.

— Bari şu heybenin içinde efendimin sana hediye gönderdiği somun var.

Birisini kıralım, beraber yiyelim dedi.

Heybeden bir somun çıkardılar. Kırınca şangır şangır etrafa altınlar yayıldı. Şaşırdılar. Öbür somunu da kırdılar. Öbür somunu da kırdılar. Onun da içi altın dolu imiş. Sevinerek hepsini topladılar. Durmuş, iki senelik emeğini efendisine helal etti. Eğer bir sene hizmet ederek aldığı "Yolunu izini bilmediğin yere gitme!" nasihatini aklına getirmeseydi girdapta boğulacaktı. İkinci sene aldığı "Emanete hıyanetlik etme!" nasihatini aklından çıkarsaydı, yolda somunları kırılacak, altınlar meydana

çıkacak; sonra hemşehrileri gibi soyulacaktı... Yavaş yavaş düşündükçe efendisinin ne kadar büyük, ne kadar akıllı bir adam olduğunu anlamaya başladı. Ona, İstanbul'dayken aylık verseydi ihtimal ötede beride yiyecek, biriktiremeyecekti. Yahut sılaya dönerken paraları açıkta getireceği için bir kazaya uğrayacaktı. Durmuş, daha çok düşündükçe "akıl" "para"dan kıymetli olduğuna iman etti. "Akıl" olmazsa "para" hiçbir işe yaramazdı. İşte arkadaşlarının hâli... Dağ başlarından, eşkıya içinden, dolu kemerlerle geçmenin cezasını gördüler.

Durmuş, zengin olunca tarla aldı. Bağ aldı. Koca bir çiftlik kurdu. Köyünün ağası oldu. Ama bir türlü evlenemiyor, yaşı otuzu geçtiği hâlde bi kız bulup alamıyordu. Evlenmesini teklif eden köy ağalarına:

- Ben de isterim ama bir şartla! Derdi.
- Nasıl şart, ağa?
- Kariyi kendi bulunmadığım yere misafirliğe göndermem.
- Akrabalarının yanına göndermez misin?
- Kendim bulunmadığım hiçbir yere göndermem.
- Niçin?
- Bilmem...

Durmuş, efendisinin son üçüncü nasihatini bir türlü aklından çıkaramadı. İlk iki nasihati de önce anlayamamıştı. Ama sonra... Onların ne kadar faydasını gördü. Kendi köyünde, komşu köylerde bu şartlarla kimse kız vermiyordu. Herkes:

- Biz evladımızı esir yapamayız. Diyordu.

Sonunda iki saat uzak bir köyde öksüz bir kız bulundu. Durmuş onu aldı. Şanına layık düğün yaptı. Mutlu oldu. Bir erkek çocuğu dünyaya geldi. Aradan dört sene geçti. Karısını hiçbir yere göndermedi. "Anca beraber, kanca beraber" derdi. Bir gün karısının akrabaları geldi. Köylerinde düğün varmış. Durmuş'tan bir gece için izin istediler.

- Hayır, olmaz. Dedi.
- Niçin?
- Bilmem.

Efendisinin nasihati aklından çıkmıyordu. Yalvardılar, yalvardılar. O razı olmadı. Kendi köylüsü de, karısının köylüsüne karıştı:

- Zavallı kadın verem olacak... Diye laf etmeye başladılar.

Hep birden onun üzerine düştüler. Ant verdiler. Durmuş artık herkesin ısrarına dayanamadı. Bir gece kalmak üzere karısını köye yolladı. O akşam pişmanlığından yemek yiyemedi. “Niçin efendimin nasihatini dinlemedim.” Diye sıkılmaya başladı. Dinlediği iki nasihatten ne büyük faydalar görmüştü. Şimdi son nasihati dinlemediği için kim bilir ne zarar görecekti? Duramadı. Uşaklarına atını hazırlattı. Geceleyin iki saat ötedeki köye yetişti. Düğün evinin önüne gitti. Delikanlılar çitlere dayanmışlar avluda, meşaleler altında oynayan kızlara, kadınlara bakıyorlardı. O da yaklaştı. Karısının çocuğuyla beraber bir köşede büzülmüş oturduğunu gördü. Acaba bu gece hangi akrabasının yanında yatacağı. İçine bir kurt girdi. Döndü. Arkasına baktı. Bir kocakarı geçiyordu. Ondan bunu anlamak istedi.

— Bana bak nine, sana bir şey soracağım.

— Sor oğlum.

— Şu köşede çocuğuyla beraber bir taze oturuyor, görüyor musun?

Kocakarı dikkatle baktı:

— Görüyorum.

— Kimin nesidir o?

— Ah evladım, sorma, onu zalim bir herif aldı. Zavallı tazeye dünyayı zindan etti. Dört senedir işte, köyüne yeni geliyor.

— Acayip...

— Evet, bütün köy zorladı da, bu sefer izin alabildi. Kocası öyle fena, öyle zalim bir adam ki...

Durmuş'un yüreği atmaya başladı. Karısının nerede yatacağını sordu. Kocakarı:

— Bilmem. Diye cevap verdi.

Durmuş düşündü, taşındı. Birdenbire dedi ki:

— Beni bu gece bu kadınla yatırabilirsen, sana beş altın veririm.

— Yiğidim ondan kolay ne var.

— Demek beni onunla yatırabileceksin?

— Elbet.

— Nasıl?

— Onun akrabaları benim kapı komşudur. Benim her sözümü dinlerler. Avlularının sonunda tek bir oda vardır. Gider, onları kandırır, bu kadını oraya yatırtırım. El ayak kesildikten sonra seni götürür, gizlice bu odaya sokarım.

— Doğru söyle.

— Sen hemen altınları ver yiğidim.

Durmuş kesesinden beş altın çıkardı. Kocakarıya verdi. Atını onun avlusuna bağladı. Öfkesinden tir tir titriyordu. Gece yarısı geçti. Kocakarı geldi. Onu aldı. Küçük bir bahçe kapısından geçirdi. Bir avlunun sonundaki tek odaya soktu. Durmuş yüzünü şalıyla sarmıştı. Karısı onu tanımadı. Hemen bağırmaya başladı. Durmuş sesini çıkarmadı. Kapıyı kilitledi. Üzerine yürüdü. Zavallı kadın köşeye büzülmüş, hem bağıyor hem de tekme atıyordu. Durmuş'u yanına hiç yaklaştırmadı. Akşamdan uyuyan oğlu yatağın üzerindeydi. Annesinin haykırmasına uyanmadı. Mışıl mışıl uyudu. Durmuş, karısını daha fazla bağirtmamak için kapının yanına oturdu. Hiç sesini çıkarmadı. Bütün gece ağlayan kadıncağız, sabaha karşı korkudan, yorgunluktan sızar gibi olmuştu. Avluda horozlar öttü. Durmuş yavaşça yatakta uyuyan çocuğunu aldı. Sessizce dışarı çıktı. Avluyu geçti. Atına bindi. Dört nala köyüne döndü.

Karısının akrabaları, gece çocuğun çalındığını duyunca, ne yapacaklarını şaşırıldılar:

“Ağaya ne cevap vereceğiz?” Diye düşünmeye başladılar.

Kocakarı buna da bir kulp buldu.

— Bu oda zaten eski. Yakınız. “Gece yangın oldu, çocuğu kurtaramadık” dersiniz. Dedi.

Onu dinlediler. Hemen odayı yaktılar. Ağlayarak, sızlayarak Durmuş'un karısını evine getirdiler. Hepsinin alnında çatkı vardı. Dövünüp duruyorlardı. Durmuş:

— Çocuk nerede? Diye sordu.

— Ah olan oldu. Gece odamız yandı. Çocuğunu kurtaramadık... Dediler.

Durmuş güldü.

— Niye ağlıyorsunuz canım, dedi. Başımız sağ olsun. Elhamdülillah genciz. Allah başkasını verir.

Karısının akrabaları Durmuş'un soğukkanlılığından biraz ferahlar gibi oldular.

Tam bu sırada kapı açıldı. Durmuş'un çocuğu içeri girdi. Annesinin kucağına atıldı. Çocuğun yandığını söyleyenler şaşırdılar. O vakit Durmuş:

— Gördünüz ya, yalancı alçaklar, niçin karımı kendimin bulunmadığı yere göndermiyormuşum... Diye bağırdı.

Hepsini tekme tokat kovdu. Karısına döndü:

— Eğer gece orada bana el sürdürseydin hemen seni öldürecektim. İşte ibret al da sakın bir daha kocandan ayrı bir yere gitmek isteme... Dedi.

İhtiyar efendisine üç senelik emeğinin hakkını helal etti.

Ek-7

İklimi Kurtarma Kılavuzu

Küresel Isınmayı Durdurabiliriz

Sanayi devriminin başlangıcından bu yana yeryüzünün ortalama sıcaklığı 0,8 derece arttı. Bu artış ilk bakışta dikkat çekmeyebilir ama sonuçları gezegenimiz için çok ağır. Buzullar eriyor. Ağır hava olayları ile kasırgalar her yıl artıyor. İklim değişikliği eko-sistemimize ciddi zararlar veriyor ve milyonlarca insanın hayatını tehlikeye atıyor. Üstelik bu sadece bir başlangıç. Bu kadar büyük bir sorun insanlık tarihinde hiç yaşanmadı. İklim değişikliği bütün dünyayı etkiliyor ve dünyanın tüm bölgelerindeki insanları tehdit ediyor. Ancak bir şeyler yapabiliriz. Bu tehdit dışarıdan gelmiyor; Atmosfere fazla miktarda karbondioksit ve diğer sera gazlarını salarak değişikliği tetikleyen biz insanlarız. İşte bu nedenle şanslıyız da. Bu durumu biz başlattıysak durdurabilecek olanlar da sadece bizleriz. Üstelik bunu günümüz teknolojisiyle başarabiliriz.

Harekete Geçmezsek Ne Olur?

Önce, iyi haber: Küresel ısınma hakkında bir şeyler yapabiliriz. Eğer tüm dünyada hep birlikte, -hükümetler, sanayi, halk- harekete geçerse küresel ısınmayı 2 derecenin altında tutma hedefini başarabiliriz.

Kötü Haber: Eğer aynı şekilde devam edersek yüzyılın sonuna varmadan sıcaklık artışı 5 derece civarında olacak.

İklim değişikliği başladı. Bugün, dünyamız son 2000 yılda olduğundan daha sıcaktır. Eğer aynı şekilde devam edersek, yüzyılın sonunda son 2 milyon yılın en sıcak dönemi yaşanacak.

Seller, ciddi miktarda artacak, şiddetli kasırgalar ve ağır yağışlar daha sık görülecek. Dünyada dağ buzulları korkutucu seviyede eriyor ve bu oran artacak. Eriyerek tükenen dağ buzulları ırmakları besleyemeyecek ve dünyanın pek çok yerinde ırmaklar kuruyacak. Bu da su kaynaklarını ciddi derecede tehlikeye atacak.

Deniz seviyesinde artışlar sadece ada ülkelerini ve Bangladeş gibi deniz seviyesi altındaki ülkeleri tehdit etmeyecek. Metrelerce yükselme Londra, Şangay, New York, Tokyo ve Hong Kong gibi şehirleri de tehdit edecek. Kuraklık Afrika, Asya ve Akdeniz havzasında daha sık görülmeye başladı bile. Milyonlarca insan özellikle az gelişmiş ülkeler kıtlık tehdidi altında ve gelecek on yıllarda durumun daha da kötüleşmesi bekleniyor. Diğer yandan Avustralya gibi zengin ülkeler de sorumsuz iklim politikalarının bedelini ağır ödeyecek, hatta ödemeye başladılar bile. Türlerin yok oluşu hızlanacak. Ekosistemler, hayvan ve bitki türleri hızlı iklimsel değişikliklere uyum sağlayamayacak. Bu tehlike özellikle, mercan resiflerinde, ormanlarda, dağlık arazilerde, savanlarda yaşayan flora ve fauna için çok ciddi boyutta. Bilim insanları var olan tüm türlerin üçte birinin 2050 yılına kadar yok olmasından korkuyor.

Harekete Geçin!

Daha çok bilgilenin! Bilim insanları, iklim değişikliği ve getirdikleri konusunda bilgilenmenin, insanları karamsarlık yerine daha hızlı harekete geçirdiğini ortaya çıkardılar. Değişime kendinizden başlayın! Kendi evinizi ve alışkanlıklarınızı gözden geçirin ve birkaç basit düzenlemeyle başlayın. Daha zorlarına daha sonra geçin. Başkalarını da aynı şekilde davranmaya ikna edin! İlk iki maddeye içtenlikle inanırsanız bunu keyifle yapacaksınız. Aileniz ve arkadaşlarınızla başlayın, diğerleriyle konuşun. Protesto edin! Programında iklim değişikliğine karşı tedbir alacak sivil toplum kuruluşlarına katılın. Ya da gösteriler, yürüyüşler düzenleyin! İmza kampanyaları başlatın. Başarabiliriz! Enerji tasarrufu ve enerji verimliliğiyle yenilenebilir enerjileri tercih ederek. İklim dostu sanayi ve iklim dostu hayat tarzı gerçekçi hedeflerdir. Gezegenimizi iklim değişikliğine karşı korumalıyız da çünkü yalnızca tek bir DÜNYA'mız var.

Evinizde Enerji Tasarrufu

Öncelikle, 'enerji hırsızlarını' evinizden kovun! Pek çok ev aleti, kapalı hâldeyken bile, çok daha fazla enerji tüketir. Akıllıca alışveriş kararlarınız ve birkaç

püf noktası ile bu durumu değiştirebilirsiniz. Böylelikle hem sera gazları salım çeteleniz hem de faturalarınız düşecek. “Enerji verimli” ürünleri satın alın. Üzerinde enerji tasarrufu etiketi bulunan ürünleri alın ve bu etiketlerin tam olarak ne anlama geldiğini kontrol edin! Yeni aletlerde, ya enerji kaynağı ile bağlantılarını tam olarak kesen bir ‘Off’ butonu olmalı ya da bekleme (stand-by) konumundayken 1 Watt’tan fazla enerji tüketmemeliler. Çalışmadığınızda bilgisayarınızı uyku konumuna getirin. Bu konumdayken çok düşük düzeyde bir enerji tüketimi vardır. Ayrıca, bilgisayarınızı kapattığınız zaman fişten çekin. Bu arada, düz ekranlar ve diz üstü bilgisayarlar enerjiyi oldukça verimli kullanıyor. Enerji tasarruflu ampuller kullanın. Elektrik kullanımını %80’e kadar azaltırlar ve çok daha dayanıklıdırlar. Kullanılmayan odalardaki ışıkları söndürün! Uzaktan kumandayla değil düğmeden kapatın! Müzik setleri, TV’ler, videoteypler, bilgisayarlar ve bunların tüm aksesuarları bekleme konumundayken bile enerji tüketirler. Bu tüketimlerin normal bir aileye yıllık masrafı 200 TL civarındadır. Bu yüzden, ya kabloları fişten çekin ya da üzerinde güç kesme düğmesi bulunan çoklu priz kullanın. Şarj ve transformatörleri fişte bırakmayın. Bu cihazlar kullanılmadıkları zaman bile enerji harcamaya devam ederler. Bunun doğruluğunu sıcaklıklarına bakarak anlayabilirsiniz. Dolayısıyla, cep telefonlarınız, MP3 çalarlarınız ve dijital kameralarınıza ait şarj aletleriyle halojen lambalar ve ev gereçlerine ait transformatörleri fişte gereğinden fazla bırakmayın.

Mutfağınızda Enerji Tasarrufu

Evde yemek pişirmek en iyi yöntemdir, ayrıca çevreye de uyumludur çünkü bu yöntem hazır yemek ve dondurulmuş yemeklere göre daha az karbon üretir. Üstelik evde yemek yaparken de enerji tüketimimizi önemli ölçüde azaltabiliriz ve aynı zamanda paradan tasarruf yapmış oluruz. Enerjinin farkında olun! Yemek pişirirken tencereyi kapağıyla kapayın. Yumurta ve sebze pişirirken daha az su kullanın. Düdüklü tencere kullanın. Fırını önceden ısıtmayın. Eğer elektrikli ocak kullanıyorsanız yemeğin pişmesine yakın ocağı kapatın ve yemeğin enerji kullanmadan sıcaklık ile pişmesini sağlayın. Siz de mutfakta enerji kullanımınızı azaltacak fikirler bulabilir ve bunu çevrenizdeki insanlarla paylaşabilirsiniz. Çok

fazla enerji tüketen gereçlerinizden kurtulun – ve yeni gereçler almadan önce enerji kullanım miktarlarını kontrol edin. Özellikle eski buzdolapları çok verimsiz çalışır. Sadece en verimli enerji ile çalışan aletleri alın. Buzdolabınızı soğuk bir yere yerleştirin – asla ısıtma sisteminin ya da ocağın yanında ya da güneşte bulundurmayın. Eğer mümkünse, ısıtılmayan kiler tarzı bir yere yerleştirin. Ayrıca yalıtımının bozulmamış olduğundan emin olun, havalandırma ızgaralarını temiz tutun ve açık tutun. Düzenli olarak buzlarını çözünüz. Buzdolapları ve dondurucular buzlandıklarında daha fazla enerji tüketir. Bu yüzden zaman zaman buzlarını çözünüz – örneğin tatile çıktığımız dönemlerde. Asla elektrikli ocakta su ısıtmayın. Su ısıtmak için gazlı ocakları kullanmak, elektrikli su ısıtıcıları kullanmaktan daha verimlidir. (Unutmayın: Su ısıtmak çok enerji tüketir – bu yüzden ihtiyacınız olan su miktarından fazlasını ısıtmayın.)

Banyonuzda Enerji Tasarrufu

Su ısıtma, ev ısıtmadan sonra evlerdeki en büyük enerji tüketimi nedenidir. Önemli olan, suyu nasıl ısıttığımız ve ne ölçüde verimli kullandığımızdır. Güneş enerjisi su ısıtma ve çamaşır kurutma işlemlerini bedavaya sağlamaktadır! Banyo yapmak yerine kısa bir duş alın. Sabunlanırken suyu kapatın. Ayrıca, su tasarruflu bir duş başlığı kullanın. Bu başlıklar su ve enerji tüketimini yarıya indirmektedir. Güneş enerjisi kullanın. Uygun bölgelerde kişi başına 1,5 – 2 metrekarelik paneller duş ve bulaşık için gerekli olan enerjinin %60'ını ısıtmak için yeterlidir. Bu oran güneşli bölgelerde %100'e kadar çıkabilmektedir. Bu paneller maliyetlerinden milyonlarca defa daha çok tasarruf yaptırırlar. Çamaşır makinenizi daha verimli kullanın. Düşük sıcaklıklarda çamaşır yıkayın ve ön yıkama yaptırmayın. Normal yıkama mükemmel temizlik getirecektir ve böylece elektrik tüketiminiz %80 kadar azalmış olacaktır. Çamaşır makinenizi her zaman dolu olduğunda çalıştırın. Ayrıca, eğer mümkünse – makinenizi sıcak su musluğuna bağlayın. Çamaşırlarınızı asarak kurutun. Asla kurutucu kullanmayın. Kurutucular çok fazla enerji tüketir. Pilleri aletleri kullanmayın (örneğin, tıraş makineleri, diş fırçaları) çünkü bu cihazlar el cihazlarından daha fazla enerji tüketirler. Eğer mutlaka pille çalışan bir cihaz almanız gerekiyorsa en azından düzgün şarj edildiğinden emin olun. Pil dolduğu anda fişten çekin, zaman zaman

tamamıyla boşalınca kadar kullanın. Kullanılmaz hâle geldiğinde çöpe atmak yerine elektronik atık merkezlerine bırakın.

Isınma Konusunda Akıllıca Davranın

Kış geldiğinde herkesin sıcak bir evi olmalıdır. Ancak önemli olan evinizi ısıtmaktır – etrafınızdaki atmosferi değil. Verimsiz ısınma hâlen pek çok kimsenin sera gazı sıralamasındaki en büyük orana sahip. Ve bu alanda enerji tasarruf potansiyeli çok büyüktür. Birkaç basit püf noktası ve mantıklı yatırımla, ısınma faturalarınızda çok ciddi azalmalar sağlayacaktır. Evinizi gerekli olandan daha fazla ısıtmayın. 18–20 derecelik sıcaklık oturma odalarında sağlıklı bir ortam yaratmak için yeterlidir – ve sıcaklık yatak odalarında, koridorlarda veya az kullanılan odalarda çok daha az olabilir. Bu yüzden kapılarınızı kapalı tutun ve evde olmadığınız zamanlarda ısıtma sistemini asla açık bırakmayın. Odalarınızdaki sıcaklığı gözlemlemek için derece kullanın. Pencere yalıtımına önem verin – ya da ev sahiplerinizi bunu yapması için ikna edin. Eski pencereler, camları ve yetersiz yalıtım sebebiyle ısı kaybının temel sebebi olabilir. Ancak lütfen PVC pencere yanılıgısına düşmeyin, ahşap gibi çevre dostu malzemelerde de yalıtım mümkündür. Odaları hızlı bir şekilde havalandırın! Odaya temiz hava getirmenin en iyi yolu ısıtma sistemini kapamak, camları tamamen açmak ve kısa bir süre boyunca esintiyle havalandırmaktır. Bu hızlı bir yöntemdir ayrıca duvarların ılık kalmasını sağlar. Isıtma sistemi çalışırken asla camları açmayın – bir parça bile! Binanızın yalıtımını gözden geçirin! Dış duvarlar, çatı, depo ve kilerlerdeki iyi ısı yalıtımları ısınma faturalarını yarıdan fazla azaltabilir. Bu tür yatırımlar için firmalardan bilgi alın. Isınma sisteminizi kontrol ettirin. Yeni sistemler çok daha verimlidir. Yeni bir sisteme yaptığınız yatırım muhtemelen sadece birkaç yıl içinde size geri dönecektir. Ayrıca unutmayın ki her ısıtma sistemi, düzgün ve düzenli bakım gerektirir. Uyarı: Elektrikli ısıtma sistemleri verimsizdir, çok fazla enerji tüketirler ve değiştirilmeleri gerekir. Güneş ışığı ve vücut ısısı ile ısınan evler, “pasif” evlerdir ve ısınma ihtiyacınızın büyük bir kısmını karşılamak için yeterlidir. Bu evler çok iyi yalıtılmıştır ve çoğunun pencereleri güneye bakar. Güneş enerjisi ev ısınması için de su sağlayabilir. İyi yalıtılmış evlerdeki güneş ısıtma sistemleri ilkbahar ve

sonbaharda tüm ısınma ihtiyacını karşılarken kış aylarında da geleneksel ısıtma sistemine destek verebilir.

İklim Duyarlı Seyahat Biçimleri

Seyahat, bireysel karbon salımlarında en çok farklılık içeren alandır. Bazı insanlar şehirlerde yakıt oburu arazi araçlarıyla (4x4 ya da jip) dolaşırken, bazıları otobüs kullanır. Bazıları boş zamanlarını değerlendirmek için jetle dünya turu yapar, bazıları yürüyüş tatillerini tercih eder. Kişisel davranışlardaki bu farklılıklar, enerji tasarrufu potansiyelini de çok etkiliyor. Toplu taşıma kullanın. Otobüsler ve tren özel araçlardan yakıt anlamında 3 kat daha verimli. Şehir raylı sistemleri, tramvaylar en verimli olanları ve gelecekte daha da temiz olacaklar. Bacaklarınızı çalıştırın, yürümek sizi formda tutar ve iklime zarar vermez. Şehirleri yürüyerek yeniden keşfedin. Gerekmedikçe uçmayın! Uçaklar iklim katillerinin başında gelmektedir. Telefon ve video konferansı gibi alternatifleri kullanın, uzun menzillere uçuşu azaltın, komşu ülkeler içinde demiryolu kullanın, keyifli ve iklim dostu bir ulaşım olacaktır. Arabanızı küçültün. Bir sonraki arabanızı alırken soracağınız ilk soru “ne kadar yakıt tüketiyor?” olmalı. O koca yakıt oburu limuzin ve diğer büyük araba sahiplerinin araçlarını göstermekten utanacak hâle gelmeleri için bize yardım edin. Bisiklete binin! Az yer kaplar, yakıt istemez. Temizdir, sessizdir, sizi formda tutar. Her fırsatta eski ve güzel bisikletinizi kullanmaya bakın; alışverişe giderken, işe giderken, gezerken. Hatta kendinize yeni bir bisiklet alın, yeni modeller daha hafif ve inanılmaz derecede konforlu. Belediyenizden size bisikletler için uygun yollar yapmasını isteyin.

<http://www.greenpeace.org/turkey/Global/turkey/report/2007/3/iklimi-kurtarma-k-lavuzu.pdf> (Kısaltılmıştır) (Erişim tarihi: 14.04.2012)

Ek-8**Kuyruk Acısı**

Zamanın birinde bir oduncu, ormanda odun keserken çalı arasında bir yılanı rastlamış. Elindeki baltayı kaldırıp yılanın başını vurmaya üzülmeye bir an göz göze gelmiş. Yaratanın olan aşkı -yılan bile olsa- yaratılanın yansıması ve yılanı vurmaya kıyamamış. Yılan da dile gelmiş. Ey insanoğlu, sen bana kıyamadın, ben de sana bir iyilik edeceğim demiş. Bir kör kuyuya dalmış ve kaybolmuş.

Biraz sonra ağzında bir altın lira ile dönmüş ve oduncuya uzatmış.

"Bundan böyle ömür boyu sana her gün bir altın lira vereceğim." Oduncu altını bozdurmuş ve evinde o gün şenlik olmuş. Hiç kimseye olan biteni anlatmamış, ailesi dâhil. Herkes sadece oduncunun çok çalıştığı için durumunun düzeldiğini zannetmiş. Yıllar boyu her gün o kör kuyunun başına gitmiş, yılan ile buluşmuş ve altınını almış.

Gel zaman git zaman, oduncu ağır hastalanmış. Kuyunun başına gidemez olmuş. Bir kaç gün geçince bolluğa alışmış evinde darlık başlamış. Oduncu oğlunu yanına çağırması ve yılanın sırrını anlatmış.

"Git kör kuyunun başına ve oğlum olduğunu söyle, yılan sana altın verecek" demiş. Oğlu inanmamış ama gitmiş, yılan önce saklanmış, sonra ortaya çıkmış. Onun oduncunun oğlu olduğuna iyice kanaat getirince de kuyuya inip bir altın getirmiş. Oğlan önce inanmadığı hikâyenin gerçek olduğunu görünce hırsla kapılmış, kim bilir daha ne kadar altın var kuyudan içeride demiş. Hırsla yılanı öldürmek için bir hamle yapmış, ıskaladığı ama yılanın kuyruğunu koparmış. Yılan da can havliyle dönüp oğlanı sokmuş ve öldürmüştü.

Akşam yaklaşmış da oğlu gelmeyince oduncu iyice endişelenmiş. Hasta yatağından sürünerek bile olsa kalkmış. Kuyunun başına gitmiş ki oğlu cansız

yatıyor. Yılan o arada görünmüş ki, kuyruğu yok ve kanlar içinde. Oduncu durumu anlamış ve çok üzölmüş. Canının parçası oğlu yerde cansız, yıllardır velinimeti olan yılan yaralı...

Hatalı olan oğlum olmalı demiş ve yılandan özür dilemiş. Tekrar dost olalım demiş...

Yılan ise acı acı gülümsemiş. Çok isterdim ama..."Sende bu evlat acısı bende de bu kuyruk acısı varken biz artık dost olamayız."

<http://www.ilhamhikayeleri.com/kuyruk-acisi/> (Erişim tarihi: 14.04.2012)

Ek-9

İyilik ve Vefa

Bir kurdu avcılar fena hâlde sıkıştırmıştır. Kurt ormanda oraya buraya kaçmakta ancak peşindeki avcılardan bir türlü kurtulamamaktadır. Canını kurtarmak için deli gibi koşarken bir köylüye rastlar. Köylü elinde yabasıyla tarlasına girmektedir. Kurt, adamın önüne çöker ve yalvarmaya başlar:

Ey insan ne olur yardım et bana, peşimdeki avcılardan kaçacak nefesim kalmadı, eğer sen yardım etmezsen biraz sonra yakalayıp öldürecekler.

Köylü bir an düşündükten sonra yanındaki boş çuvalı açar, kurda içine girmesini söyler. Çuvalın ağzını bağlar, sırtına vurur ve yürümeye devam eder. Birkaç dakika sonra da avcılara rastlar. Avcılar köylüye bu civarda bir kurt görüp görmediğini sorarlar; köylü "görmedim" der ve avcılar uzaklaşır.

Avcıların iyice uzaklaştığından emin olduktan sonra köylü sırtındaki torbayı indirir; ağzını açar; kurdu dışarı salar.

"Çok teşekkür ederim." der kurt; "Bana büyük bir iyilik yaptın."

"Önemli değil" der köylü ve tarlasına gitmek üzere yürümeye başlar.

Bir dakika, diye seslenir kurt.

"Çok uzun zamandır bu avcılardan kaçıyorum; çok bitkin düştüm, açım. Kuvvetimi toplamam için bir şeyler yemem gerek ve burada senden başka yiyecek bir şey yok."

Köylü şaşırır:

"Olur mu, ben senin hayatını kurtardım."

"Yapılan iyiliklerden, verilen hizmetlerden daha çabuk unutulmuş bir şey yoktur", der kurt.

"Ben de kendi çıkarım için senin iyiliğini unutmak ve seni yemek zorundayım."

Bir süre tartıştıktan sonra, ormanda karşılarına çıkacak olan ilk üç kişiye bu konuyu sormaya ve ona göre davranmaya karar verirler. Karşılarına önce yaşlı bir kısrağ çıkar.

"Ne vefası?" der kısrak. "Ben sahibime yıllarca hizmet ettim, arabasını çektim, taylor doğurdum, gezdirdim. Ve yaşlanıp bir işe yaramadığım zaman, beni böylece kapıya koydu..."

Bir sıfır öne geçen kurt sevinirken bir köpeğe rastlarlar.

"Ben hizmetin değerini bilen bir efendi görmedim" der köpek. "Yıllardır sadakatle hizmet ederim sahibime koyunlarını korurum, yabancılara saldırırım, ama o beni her gün tekmeler, sopayla vurur..."

Kurt köylüye döner:

"İşte gördün" der.

Köylü de son bir çabayla;

"Ama üç diye konuşmuştuk, birine daha soralım, sonra beni ye" diye yanıt verir.

Bu kez karşlarına bir tilki çıkar. Başlarından geçenleri, tartışmalarını anlatırlar. Tilki hep nefret ettiği kurda bir oyun oynayacağı için keyiflenir.

"Her şeyi anladım da..." der tilki. "Bu küçücük torbaya sen nasıl sığdın?"

Kurt bir şeyler söyler, tilki inanmamış gibi yapar:

"Gözümle görmeden inanmam..." İşin sonuna geldiğini düşünen kurt torbaya girer girmez, tilki köylüye işaret eder ve köylü torbanın ağzını sıkıca bağlar. Köylü eline bir taş alır ve: Beni yemeye kalktın ha nankör yaratık! diyerek, torbanın içindeki kurdu bir süre pataklar.

Sonra tilkiye döner:

"Sana minnettarım beni bu kurttan kurtardın" der.

Tilki de:

"Benim için bir zevkti" diye yanıt verir.

O an köylünün gözü tilkinin parlak kürküne takılır; bu kürkü satarsa alacağı parayı düşünür ve hiç beklemeden elindeki taş kafasına vurup tilkiyi öldürür.

Sonra da torbanın içindeki kurdu ayağıyla dürter:

"Haklıymışsın kurt, yapılan iyilikten daha çabuk unutulmuş..."

<http://www.baktabul.net/hikayeler-and-oykuler-masallar/1515-iyilik-ve-vefa-hikayesi-iyilik-ve-vefa.html> (Erişim tarihi: 14.04.2012)

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öz Geçmiş

Adı Soyadı:	Fatih Çuhadar	İmza:	
Doğum Yeri:	Ankara		
Doğum Tarihi:	06/01/1984		
Medeni Durumu:	Evli		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	ATO İlköğretim Okulu		Ankara	1995
Ortaokul	Kalaba Ortaokulu		Ankara	1998
Lise	Kalaba Lisesi		Ankara	2001
Lisans	Gazi Üniversitesi		Kastamonu	2005
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi		Konya	2012
İlgi Alanları:	Dil ve Edebiyat			
İş Deneyimi:	Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda 7 yıllık görev.			
Tel:	0505 526 77 59			
Adres:	Basın Cd. Dizgi Sk. 26/4 Keçiören/Ankara			

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : İstatistik Bölümü
SAYI : B.08.4.MEM.0.06.20.01-60599/16870
KONU : Araştırma İzni
Fatih ÇUHADAR

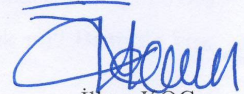
29/02/2012

SELÇUK ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi : a) MEB Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine
Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Üniversiteniz 27/01/2012 tarih ve 132 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fatih ÇUHADAR'ın "**Mesleki eğitim merkezindeki Türkçe derslerinde uygulanan sesli okuma ve sessiz okuma etkinliklerinin öğrencilerin okuma becerisinde etkisinin karşılaştırılması**" konulu tezi ile ilgili çalışma yapma isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve araştırmanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Mühürlü anket örnekleri (12 sayfadan oluşan) ekte gönderilmiş olup, uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde iki örneğinin (CD/disket) Müdürlüğümüz İstatistik Bölümüne gönderilmesini rica ederim.

İlhan KOÇ
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER : Anket (12 Sayfa)